

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Zdravotně sociální fakulta

**Připravenost pracovníků veřejné správy, právnických a fyzických osob
včetně školní mládeže**

Bakalářská práce

2010

Autor: Pavla Danková

Vedoucí práce: Ing. Aleš Kudlák

Readiness of public service workers, legal and natural persons, including pupils and students

Readiness of public service workers, legal and natural persons to emergency incidents is based on the concept of protection of population prepared by the Ministry of Interior – the General Directorate of Fire Rescue Service of the Czech Republic. In the first part of my work I deal with the historical development of population protection from its beginnings to the present; with the development of legislation, and further on the implementation of protection of the population itself including the status and role of public authorities. Above that at the example of two other countries I document how protection of population is safeguarded in the world. In the next part of my work I deal with questionnaires by means of which I determined the level of readiness of public service workers, legal and natural persons including the school youth in selected districts of the capital city Prague, in Mariánské Lázně, and in České Budějovice. The questionnaire itself contains 21 questions concerning the basic knowledge: e.g. what the basic components of the Integrated Rescue System are; what should evacuation luggage contain; or what the emergency call numbers are. Altogether I evaluated 720 questionnaires and elaborated all answers graphically. In fine it is possible to conclude that the group of school youth within the group category of 15 to 17 years proved the worst results; while the best knowledge occurred with public service workers.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Přípravenost pracovníků veřejné správy, právnických a fyzických osob včetně školní mládeže vypracovala samostatně pouze s použitím pramen literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách.

V Českých Budějovicích 6. 5. 2010

Pavla Danková

Děkuji panu Ing. Aleši Kudlákovi, své rodině a příteli za pomoc, podporu
a trpělivost při zpracování bakalářské práce.

Obsah

Úvod.....	7
1. Současný stav.....	8
1.1 Historický vývoj.....	8
1.2 Současný vývoj.....	11
1.3 Realizace opatření ochrany obyvatelstva a IZS	14
1.3.1 Ochrana obyvatelstva a IZS.....	15
1.4 Postavení a úkoly orgánů veřejné správy	16
1.4.1 Ministerstva a jiné ústřední správní úřady	16
1.4.2 Orgány kraje	17
1.4.3 Orgány obce s rozšířenou působností	18
1.4.4 Orgány obce.....	19
1.4.5 Právnícké osoby, podnikající fyzické osoby a fyzické osoby	20
1.5 Ochrana obyvatelstva ve světě	21
1.5.1 Ochrana obyvatelstva jako sdružený systém	22
1.5.2 Ochrana obyvatelstva v NATO.....	24
1.5.3 Členské země Evropské unie	25
1.5.4 Ochrana obyvatelstva ve vybraných zemích	25
1.5.4. a Německo.....	25
1.5.4. b Velká Británie	28
2. Cíl práce a hypotézy	30
3. Metodika.....	31
4. Výsledky.....	32
4.1 Vyhodnocení dotazníků.....	35
4.1.1 Otázka 4	35
4.1.2 Otázka 5	39
4.1.3 Otázka 6	42
4.1.4 Otázka 7	45
4.1.5 Otázka 8	48
4.1.6 Otázka 9	51

4.1.7	Otázka 10	54
4.1.8	Otázka 11	57
4.1.9	Otázka 12	60
4.1.10	Otázka 13	63
4.1.11	Otázka 14	66
4.1.12	Otázka 15	69
4.1.13	Otázka 16	72
4.1.14	Otázka 17	75
4.1.15	Otázka 18	78
4.1.17	Otázka 19	81
4.1.18	Otázka 20	84
4.1.19	Otázka 21	87
4.2	Vyhodnocení všech skupin.....	90
4.3	Učitelský sbor.....	91
5.	Diskuze	92
6.	Závěr	95
7.	Seznam použitých zdrojů.....	96
8.	Klíčová slova	98
9.	Seznam použitých zkratk	99
10.	Přílohy.....	100
10.1	Dotazník	
10.2	Metodická pomůcka 1	
10.3	Metodická pomůcka 2	

Úvod

Obor „Ochrana obyvatelstva“ se začal vyvíjet už po první světové válce, kdy se lidé obávali dalšího válečného konfliktu, a snažili se vypracovat opatření, která by zabránila zbytečným ztrátám na životech. V té době se „Ochrana obyvatelstva“ soustředovala především na protiletěckou ochranu, ale postupem času začala narůstat i potřeba ochranných prostředků individuální ochrany, kam řadíme například plynové masky. V roce 1920 byla v Československu zavedena všeobecná branná povinnost, která byla zrušena na konci roku 2004. O pět let předtím, přesněji v roce 1999, se Česká republika stala členem Severoatlantické aliance, a zajistila si tím ochranu před možným napadením. Pozornost lidí se pak začala spíše obracet k živelným pohromám, které se na našem území objevují stále častěji. V roce 2001 proto vešel v platnost zákon 239/2000 Sb. o integrovaném záchranném systému, který řeší i ochranu obyvatelstva. Po teroristických útocích z 11. září 2001 v USA vzrostla obava z dalších možných napadení a pozornost společnosti se začala soustředit nejenom na ochranu obyvatelstva, ale i na jeho připravenost na mimořádné události. Vzhledem k tomu, že na školách se už branná výchova nevyučuje, a běžní lidé nevěnují oblasti civilní obrany příliš velkou pozornost, rozhodla jsem zjistit úroveň znalostí pracovníků veřejné správy, a mimo nich i právnických a fyzických osob, včetně školní mládeže.

1. Současný stav

1.1 Historický vývoj

Pod pojmem ochrana obyvatelstva si představíme plnění úkolů civilní ochrany při ozbrojeném konfliktu i mimo něj, zejména varování, vyrozumění, evakuaci, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva a další opatření k zabezpečení ochrany jeho života, zdraví a majetku. Výklad ochrany obyvatelstva není jednotný. V některých zemích, které nemají systému krizového řízení je termín ochrana obyvatelstva užíván v širším výkladu jako systém nevojenské ochrany – řeší např. i ochranu vnitřní bezpečnosti a ekonomiky.¹⁵

Fenomén ochrany obyvatelstva se začal objevovat už po první světové válce. Přijetím zákona č. 82 Sb., ze dne 11. dubna 1935 o ochraně a obraně proti leteckým útokům byla zřízena civilní protiletecká ochrana – CPO. Jejím řízením bylo pověřeno Ministerstvo vnitra. Ve městech byly vytvořeny výbory civilní protiletecké ochrany, které byly prováděním tohoto zákona pověřeny. Území ČR bylo ve spolupráci s Ministerstvem národní obrany a dalšími resorty rozděleno do kategorií dle předpokládaného leteckého napadení.⁵

K výše uvedenému zákonu bylo vydáno mnoho vládních nařízení, která se týkala především výroby, oprav a prodeje plynových masek, a také otázek spojených s budováním úkrytů. Zákon č. 75 ze dne 8. dubna 1938, jímž se doplnila některá ustanovení zákona č. 82 z 11. dubna 1935, reagoval již na možnost ohrožení republiky Německem.⁸

Příprava obyvatelstva k jeho obraně a ochraně byla poprvé uzákoněna zákonem č. 184 ze dne 1. července 1937 o branné výchově. Výcvik byl prováděn v tzv. střediscích branné výchovy úředními cvičiteli branné výchovy za spolupráce subjektů nejrůznější právní povahy, zejména Československého červeného kříže, hasičských, samaritánských a dalších organizací. Příprava obyvatelstva byla zaměřena hlavně na získání základních informací o možné vlastní obraně a ochraně před leteckými útoky v případě války. Příprava byla rozvržena do tří situací: v době míru, po vyhlášení leteckého poplachu a po vyhlášení jeho konce.

Pro každou situaci byly doporučeny správné zásady činnosti obyvatelstva. Veškerá vyžadovaná činnost v jednotlivých situacích byla popularizována a propagována cvičiteli, tiskem a rozhlasem. K této problematice byla také vydávána řada účelových tiskovin, zaměřených mimo jiné zejména na informace o sortimentu ochranných masek a ochranných filtrů k nim.⁹

Veškeré řízení CPO na území Protektorátu Čechy a Morava postupně přešlo v roce 1940 na protektorátní policii. Ta zabezpečovala součinnost ostatních složek, především Červeného kříže a požárních jednotek. Od července 1941 byly složky podřízeny říšským složkám pořádkové policie a začleněny do Luftschutzu. Tímto opatřením byla zrušena všechna nařízení a směrnice CPO a v platnost vstoupila říšská nařízení Luftschutzu. Tato situace trvala v podstatě až do osvobození.

V souvislosti s ukončením II. světové války došlo po roce 1945 ke snižování opatření o ochraně obyvatelstva před vzdušným napadením, a od roku 1946 probíhala organizovaná likvidace protiletectvé ochrany. Tu provádělo Ministerstvo vnitra. Likvidace spočívala hlavně v odstraňování ochranných staveb, zařízení, zbytků původní organizační struktury a dalších opatření. Tato činnost byla charakteristickým rysem doby od osvobození do března 1948.

V padesátých a šedesátých letech docházelo především k výstavbě úkrytů pro obyvatelstvo v kategorizovaných prostorech a byla zde snaha o plošné zabezpečení ochrany obyvatelstva prostředky individuální protichemické ochrany.⁸

Aby byly vytvořeny podmínky pro plné zabezpečení úkolů v období branné pohotovosti státu, byla civilní obrana dne 1. ledna 1976 vyjmuta z působnosti Ministerstva vnitra a převedena do působnosti Ministerstva obrany.

Od poloviny osmdesátých let se začalo uvažovat také o funkci civilní obrany v době míru, například při prevenci a likvidaci přírodních i antropogenních katastrof. Chyběl však zásadní legislativní dokument, na jehož základě by byla civilní obranou prováděna.

V roce 1990 byla zahájena přeměna civilní obrany s cílem vytvořit nový moderní systém ochrany obyvatelstva, odpovídající příslušným systémům v rozvinutých zemích. Vláda České republiky k tomu dne 17. března 1993 přijala usnesení č. 126,

jehož obsahem je Opatření civilní ochrany České republiky. Mimo jiné se v něm prohlašuje, že do doby přijetí právní úpravy civilní ochrany je realizací vybraných opatření civilní ochrany nutno zachovat funkčnost systému ochrany v souladu s čl. 61 Dodatkového protokolu I k Ženevským úmluvám ze 12. srpna 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů. Tato opatření odpovídají činnosti původní civilní obrany. Pojem civilní ochrana byl zaveden v souvislosti s vyhlášením zákona České národní rady ze dne 21. prosince 1992 a odpovídá užšímu výkladu civilní obrany ve smyslu mezinárodního humanitárního práva (opatření k ochraně životů a k omezení materiálních škod).⁶

Usnesením vlády České republiky ze dne 24. prosince 1993 č. 660 byly k 31. 12. 1993 zrušeny štáby civilní ochrany okresů a statutárních měst. Úkoly civilní ochrany převzaly 1. ledna 1994 okresní úřady (magistráty měst).⁵

Zásadní změny v pojetí ochrany obyvatelstva byly učiněny v roce 1997 přijetím usnesení vlády České republiky ze dne 12. listopadu 1997 č. 710 ke koncepci zabezpečení úkolů civilní ochrany, přesně určené Dodatkovým protokolem I k úmluvám o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů z 12. srpna 1949. Toto usnesení předjímá kontinuitu odpovědnosti za plnění úkolů civilní ochrany v době míru, za mimořádných událostí nebo krizových situací, válečného stavu a výkon státní správy ve věcech civilní ochrany na republikové úrovni Ministerstvem vnitra.

Problém nového zakotvení otázek týkajících se bezpečnosti státu byl vyřešen až dne 22. dubna 1998 schválením ústavního zákona č. 110 o bezpečnosti České republiky. Zákon vymezuje základní povinnosti státu za mimořádných situací, mezi které patří ochrana životů, zdraví a majetku.

Přijetím zákona č. 238 ze dne 28. června 2000 o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů, zákona č. 239 ze dne 30. 6. 2000 o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, a dále zákona č. 240 ze dne 28. června 2000 o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), bylo naplněno výše zmíněné vládní usnesení č. 710 a do našeho právního řádu byl nově zaveden pojem ochrana obyvatelstva (zákon č. 239/2000 Sb.).⁸

Vstoupením výše uvedených zákonů v platnost a po převodu civilní ochrany z působnosti Ministerstva obrany do působnosti Ministerstva vnitra, se garantem „civilní“ ochrany obyvatelstva a hlavním koordinátorem opatření ostatních zainteresovaných rezortů, týkajících se zábrany škod, přírodních a antropogenních havárií, krizových situací a opatření v období války tak, jak je obvyklé ve většině vyspělých evropských států, stalo 1. ledna 2001 Ministerstvo vnitra.⁶

1.2 Současný vývoj

Základním dokumentem pro rozvíjení ochrany obyvatelstva v našich podmínkách v návaznosti na novou legislativu z roku 2000 je „Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2006 s výhledem do roku 2015“ (dále jen „Koncepce“), schválená usnesením vlády České republiky č. 417 ze dne 22. dubna 2002, ve smyslu její úpravy na základě usnesení vlády České republiky č. 21 ze dne 5. ledna 2005. Ochrana obyvatelstva je v Koncepci charakterizována jako komplex činností a postupů věcně příslušných orgánů, dalších subjektů i jednotlivých občanů, směřujících k minimalizaci dopadů mimořádných událostí na životy a zdraví obyvatelstva, na majetek a životní prostředí.⁶

Rozhodující úlohu ústředního orgánu státní správy sehrává Ministerstvo vnitra, které v oblasti ochrany obyvatelstva sjednocuje prostřednictvím generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR postupy ministerstev, ostatních ústředních správních úřadů, krajských úřadů, obecních úřadů, právnických osob a podnikajících fyzických osob. Na realizaci ochrany obyvatelstva se podílí ministerstva a ostatní ústřední správní úřady, jejichž odpovědnost za ochranu života, zdraví a majetku vyplývá z jejich kompetencí a příslušných zákonů.

Na krajské úrovni sehrávají významnou úlohu hasičské záchranné sbory krajů, které při zajišťování přípravy na mimořádné události, a při provádění záchranných a likvidačních prací a ochrany obyvatelstva plní úkoly orgánů krajů a obecních úřadů obcí s rozšířenou působností.

Odpovědnost za ochranu obyvatelstva se postupně daří předávat na úroveň obcí, zejména obcí s rozšířenou působností. Tato skutečnost byla ovlivněna ustanovením tajemníků bezpečnostních rad a zahájením jejich odborné přípravy.

Občanům bylo umožněno získávat informace od orgánů veřejné správy prostřednictvím hromadných informačních prostředků, tiskovin a podobně. Zejména v situacích, kdy se občané cítili nejvíc ohroženi (povodně, konflikt v Iráku, teroristické útoky v různých částech světa), byly využívány také internetové stránky Ministerstva vnitra. Opatření ochrany obyvatelstva jsou zapracována do havarijních plánů kraje a vnějších havarijních plánů. Ty jsou zaměřeny na řešení mimořádných událostí a nevojenských krizových situací.¹⁰

„Koncepce“ především navrhuje řešení problémů, jako například:

- a) vazby a úkoly jednotlivých úrovní veřejné správy, podnikové sféry a občanů;
- b) vybavení složek Integrovaného záchranného systému (dále jen „IZS“) materiálem a technikou potřebnou k odstraňování následků mimořádných událostí vyplývajících z nových hrozeb;
- c) vytvoření centrálních sil IZS v rezortu Ministerstva vnitra;
- d) dobudování systému operačních a informačních středisek IZS;
- e) dobudování systémů operačních a informačních středisek IZS, jejich zvolněné komunikační spojení, informační a komunikační systém krizového řízení;
- f) zvýšení úrovně připravenosti pracovníků veřejné správy - zejména obcí, právnických osob, podnikajících fyzických osob, občanů a školní mládeže;
- g) stanovení základních organizačních a technických opatření ochrany obyvatelstva, zejména varování, evakuace a ukrytí i nouzového přežití;
- h) stanovení postupu, jak nakládat s materiálem civilní ochrany.⁶

Ve stálé provozuschopnosti je udržován jednotný systém varování a vyrozumění. Osvědčilo se zavedení jediného varovného signálu „Všeobecná výstraha“ s následnou tísňovou informací o hrozící nebo vzniklé mimořádné události, což bylo potvrzeno například při povodni v roce 2002. Do podvědomí veřejnosti se dostává provádění zkoušky sirén zpravidla každou první středu v měsíci ve 12.00 hodin. Ke zkvalitnění varování obyvatelstva v zónách vnějšího havarijního plánování, a také na

územích ohrožených zvláštními povodněmi, zpracovává Hasičský záchranný sbor ČR analýzu potřeby obměn elektrických rotačních sirén za sirény elektronické nebo místní rozhlas. Do budoucna se také uvažuje o využití dalších koncových prvků ve vlastnictví uživatelů, tj. obcí, podniků i samotných občanů s využitím infrastruktury jednotného systému varování a vyrozumění České republiky.

K zabezpečení nouzového přežití obyvatelstva jsou využívána především vhodná stacionární zařízení s možností ubytování a stravování, a smluvně je zabezpečeno poskytnutí dalších nezbytných služeb. Tato opatření jsou zpracována v havarijních plánech krajů. Kromě toho je u hasičských záchranných sborů krajů vytvořeno 210 souprav materiálů k okamžitému použití na stanicích HZS a 42 souprav materiálu k následnému použití u územních odborů.

V rámci krizového řízení byl pod názvem „Koncepce vzdělávání“ zpracován a schválen vzdělávací program modulu ochrany obyvatelstva, určený k odborné přípravě cílových skupin v rámci vzdělávání v oblasti krizového řízení.¹⁰

Ta byla schválena usnesením Bezpečnostní rady státu dne 16. listopadu 2004 č. 14 (a v plné míře nahradila předchozí Koncepci z roku 2001). Realizací Koncepce vzdělávání v oblasti krizového řízení bylo po odborné stránce pověřeno Ministerstvo vnitra v součinnosti s Ministerstvem obrany, Správou státních hmotných rezerv a Ministerstvem zdravotnictví. Koordinací vzdělávacího procesu v oblasti krizového řízení bylo pověřeno Ministerstvo vnitra.

Z hlediska věcného zaměření vzdělávání v předmětné oblasti pokrývá nová Koncepce problematiku krizového řízení, ochrany obyvatelstva, obrany státu, ochrany ekonomiky, hospodářských a dalších opatření pro krizové stavy, vnitřní bezpečnosti a pořádku, požární ochrany a Integrovaného záchranného systému. Ochranou obyvatelstva se zabývá modul E, v něm se rozebírají otázky jako například varování a vyrozumění obyvatelstva, způsob a rozsah individuální ochrany ČR, nouzové přežití obyvatelstva, humanitární pomoc apod.⁴

V rámci vzdělávání v oblasti krizového řízení bylo proškoleny 144 starostů obcí s rozšířenou působností, 103 starostů obcí s pověřeným obecním úřadem, primátoři

statutárních měst a hejtmani krajů, 69 tajemníků bezpečnostních rad obcí a 4512 dalších zástupců obcí.¹⁰

Na základě pokynu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR (dále jen „MŠMT“) ze dne 4. 3. 2003 se na základních a středních školách vyučuje tematika ochrany člověka za mimořádných událostí v rozsahu šesti vyučovacích hodin ročně v každém ročníku. Na rozdíl od předešlého pokynu MŠMT (1999) se zde specifikuje obsah a cíle výuky:

Cílem výuky je osvojit si tematiku v rozsahu přiměřeném věku žáků zaměřenou na:

- a) rozpoznání varovného signálu „VŠEOBECNÁ VÝSTRAHA“ a následná činnost po jeho vyhlášení;
- b) používání telefonních linek tísňového volání a dalších komunikačních prostředků;
- c) přípravu evakuačního zavazadla a zásady pro opuštění bytu či ohroženého prostoru;
- d) činnosti Integrovaného záchranného systému;
- e) poskytování první pomoci zraněným v případě mimořádných událostí.

Náplň je zaměřena na tematiku ochrany osob před následky:

- a) živelních pohrom, včetně nezbytných dovedností (zásady chování při povodni, zemětřesení, velkých sesuvech půdy, sopečném výbuchu, atmosférických poruchách, požáru a lavinovém nebezpečí);
- b) úniku nebezpečných látek do životního prostředí, včetně nezbytných dovedností (improvizovaná ochrana osob při úniku radioaktivních, chemických či biologických látek);
- c) použití nebo anonymní hrozby použití výbušniny či nebezpečné látky (činnost po nálezů nebo obdržení podezřelého předmětu).¹¹

1.3 Realizace opatření ochrany obyvatelstva

Při plnění úkolů v oblasti ochrany obyvatelstva je nutno definovat odpovědnost složek IZS, zvláště HZS ČR, orgánů státní správy a samosprávy, právnických a podnikajících fyzických osob, a fyzických osob za provedení jednotlivých opatření ochrany obyvatelstva a vymezit úlohu a postavení Armády České republiky.

1.3.1 Ochrana obyvatelstva a IZS

Pojem ochrana obyvatelstva lze chápat v širším i užším slova smyslu.

V užším pojetí je ochranou obyvatelstva plnění úkolů Civilní ochrany. V širším pojetí je ochranou obyvatelstva také příprava na mimořádné události a provádění záchranných a likvidačních prací složkami IZS.⁵

Integrovaný záchranný systém definuje zákon č. 239/2000 Sb. o Integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů v platném znění, který stanoví složky IZS a také jejich působnost. Dále stanoví působnosti a pravomoci státních orgánů a orgánů územních samosprávných celků, práva a povinnosti právnických a fyzických osob při přípravě na mimořádné události a při záchranných a likvidačních pracích a při ochraně obyvatelstva před a také po dobu vyhlášení stavu nebezpečí, nouzového stavu, stavu ohrožení státu a válečného stavu.¹⁶

Základními složkami Integrovaného záchranného systému jsou

- a) Hasičský záchranný sbor České republiky
- b) zdravotnická záchranná služba
- c) Policie České republiky
- d) jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí okresu jednotkami požární ochrany

Koordinace záchranného systému je zajišťována: operačním a informačním střediskem generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru, operačním střediskem Hasičského záchranného sboru kraje.

Ministerstvo vnitra plní prostřednictvím generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru úkoly v oblasti přípravy na mimořádné události, integrovaného záchranného systému i ochrany obyvatelstva.¹²

IZS vznikl z potřeby každodenní činnosti záchranářů, hlavně při složitých haváriích, nehodách a živelních pohromách, kdy je potřeba organizovat součinnost všech, kdo mohou svými silami a prostředky, kompetencemi, nebo jinými možnostmi přispět k provedení záchrany osob, zvířat, majetku nebo životního prostředí. IZS není

institucí, ale systémem s nástroji spolupráce a koordinací složek, orgánů státní správy a samosprávy, fyzických a právnických osob při společném provádění záchranných a likvidačních prací, a je součástí systému pro zabezpečení vnitřní bezpečnosti státu. Má zajistit ukončení bezprostředního vlivu mimořádné události či krizové situace na osoby a životní prostředí, a zahájit obnovu přijatelných životních podmínek společenského života a materiálních hodnot.⁵

1.4 Postavení a úkoly orgánů veřejné správy

Níže uvedené státní orgány a orgány územních a samosprávných celků plní úkoly při přípravě na mimořádné události a také při provádění záchranných a likvidačních prací.⁵

1.4.1 Ministerstva a jiné ústřední správní úřady

Ministerstva a další ústřední správní úřady při přípravě na mimořádné události, při provádění záchranných a likvidačních prací a také při ochraně obyvatelstva v oboru své působnosti

- a) vedou přehled možných zdrojů rizik, provádějí analýzy ohrožení, a sjednávají nápravu stavů či skutků, které by mohly vést ke vzniku mimořádné události;
- b) rozhodují o činnostech ke zmírnění následků mimořádných událostí a také o činnostech k provádění záchranných a likvidačních prací;
- c) organizují opravy nezbytných veřejných zařízení pro ochranu obyvatelstva.¹⁶

Generální ředitelství HZS ČR plní úkoly Ministerstva vnitra zejména:

- a) v oblasti příprav na mimořádné události, Integrovaného záchranného systému a ochrany obyvatelstva;
- b) zpracovává ústřední poplachový plán Integrovaného záchranného systému a koordinuje poplachové plány krajů;

- c) zajišťuje zapojení České republiky do mezinárodních záchranných operací při mimořádných událostech v zahraničí a zabezpečuje poskytování humanitární pomoci;
- d) řídí výstavbu a provoz komunikačních a informačních sítí;
- e) usměrňuje postup při zřizování zařízení civilní ochrany;
- f) pořádá školení v oblasti ochrany obyvatelstva a k přípravě složek Integrovaného záchranného systému;
- g) vypracovává koncepci ochrany obyvatelstva;
- h) provozuje a zajišťuje jednotný systém varování a vyrozumění.⁵

1.4.2 Orgány kraje

- a) zajišťují přípravu na mimořádné události a provádění záchranných a likvidačních prací;
- b) krajský úřad organizuje součinnost mezi obecními úřady obcí s rozšířenou působností a dalšími správními úřady a obcemi v kraji především při zpracování poplachového plánu Integrovaného záchranného systému; zajišťuje havarijní připravenost a ověřuje ji cvičeními;
- c) reguluje Integrovaný záchranný systém na úrovni kraje;
- d) na poli ochrany obyvatelstva sjednocuje postupy obecních úřadů obcí s rozšířenou působností a územních správních úřadů s krajskou působností;
- e) vypracovává plán k provádění záchranných a likvidačních prací na území kraje;
- f) zpracovává poplachový plán IZS;
- g) uzavírá dohody s příslušným územním celkem sousedního státu, pokud mezinárodní smlouva schválená Parlamentem České republiky, vyhlášená ve Sbírce zákonů nestanoví jinak;
- h) zajišťuje varování a vyrozumění obyvatelstva;
- i) spolupracuje při zpracování i aktualizaci povodňového plánu.

Hejtman plní hlavně tyto úkoly:

- a) organizuje Integrovaný záchranný systém na krajské úrovni;
- b) kontroluje a koordinuje přípravu na mimořádné události prováděnou orgány kraje, územními správními úřady s krajskou působností, právníckými a fyzickými osobami;
- c) koordinuje záchranné a likvidační práce při řešení mimořádné události, která vznikla na území kraje a přesáhla území jednoho správního obvodu obce s rozšířenou působností, přičemž velitel zásahu vyhlásil nejvyšší stupeň poplachu, nebo jej o to požádal anebo jej o koordinaci požádal starosta obce s rozšířenou působností;
- d) schvaluje havarijní plán kraje, vnější havarijní plán, poplachový plán integrovaného záchranného systému kraje.¹⁶

1.4.3 Orgány obce s rozšířenou působností

Obecní úřad obce s rozšířenou působností zajišťuje při výkonu státní správy připravenost správního obvodu obecního úřadu obce s rozšířenou působností na mimořádné události, provádění záchranných a likvidačních prací a ochranu obyvatelstva.

Úkoly obecního úřadu obce s rozšířenou působností vykonává Hasičský záchranný sbor. Pro potřebu správních obvodů obecních úřadů obcí s rozšířenou působností a přípravu záchranných a likvidačních prací Hasičský záchranný sbor dále:

- a) plní úkoly při provádění záchranných a likvidačních prací, které stanovilo Ministerstvem vnitra;
- b) organizuje spolupráci mezi obecním úřadem obce s rozšířenou působností, územními správními úřady s působností v jeho správním obvodu a ostatními obcemi,
- c) seznamuje obce, právnícké a fyzické osoby ve svém správním obvodu s charakterem možného ohrožení obyvatel;
- d) vypracovává vnější havarijní plán, vyplývá-li to ze zvláštního právního předpisu (např. zákon č. 18/1997 Sb. o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření), a zóna havarijního plánování nepřesáhla správní obvod obecního úřadu obce s rozšířenou působností;

e) při zpracování vnějšího havarijního plánu, a také při koordinovaném řešení mimořádné události spolupracuje s krajským úřadem (pokud zóna přesahuje území správního obvodu obecního úřadu obce s rozšířenou působností).

Starosta obce s rozšířenou působností koordinuje záchranné a likvidační práce při řešení mimořádné události vzniklé ve správním obvodu obecního úřadu obce s rozšířenou působností v případě, že byl o koordinaci požádán velitelem zásahu. Také schvaluje vnější havarijní plány.¹⁶

1.4.4 Orgány obce

Obecní úřad plní při výkonu státní správy především tyto úkoly:

- a) organizuje připravenost obce na mimořádné události;
- b) spolu s Integrovaným záchranným systémem se účastní na provádění záchranných a likvidačních prací;
- c) zajišťuje varování, evakuaci a ukrytí osob před hrozícím nebezpečím;
- d) poskytuje Hasičskému záchrannému sboru podklady a informace, které jsou potřebné ke zpracování havarijního plánu kraje, nebo vnějšího havarijního plánu;
- e) účastní se na zajišťování nouzového přežití obyvatel obce;
- f) vede evidenci a provádí kontrolu staveb civilní ochrany nebo staveb, dotčených požadavky civilní ochrany v obci;
- g) seznamuje právnické a fyzické osoby v obci s charakterem možného ohrožení, s připravenými záchrannými a likvidačními pracemi, a ochranou obyvatelstva;
- h) kontroluje dodržování zákona o IZS a předpisů k jeho provedení.

Starosta obce zajišťuje při provádění záchranných a likvidačních prací varování osob, nacházejících se na území obce, před hrozícím nebezpečím, organizuje evakuaci osob z ohroženého území obce (po dohodě s velitelem zásahu), a také je oprávněn vyzvat právnické a fyzické osoby k poskytnutí věcné nebo osobní pomoci.⁵

1.4.5 Právníkové osoby, podnikající fyzické osoby, a fyzické osoby

Právníkové a podnikající fyzické osoby, které jsou krajským úřadem zahrnuty do havarijního plánu kraje nebo do vnějšího havarijního plánu, jsou povinné bezplatně poskytnout a aktualizovat požadované podklady, a pro své zaměstnance, dotčené předpokládanou mimořádnou událostí, zajistit:

- a) informace o hrozících mimořádných událostech a možných způsobech její likvidace;
- b) organizování záchranných prací;
- c) organizování přípravy k sebeobraně a vzájemné pomoci.

Právníkové osoby a podnikající fyzické osoby jsou v souvislosti se záchrannými a likvidačními pracemi a s jejich přípravou povinny:

- a) poskytnout na přímou výzvu velitele zásahu, starosty obce, nebo prostřednictvím operačního a informačního střediska IZS osobní či věcnou pomoc;
- b) strpět vstup osob, které provádějí záchranné či likvidační práce na pozemky a do staveb, použití nezbytné techniky a provedení terénních úprav; dále budování ochranných staveb, vyklizení pozemků a odstranění staveb;
- c) strpět umístění zařízení systému varování a vyzoomění na nemovitosti, které mají ve vlastnictví, a umožnit k nim přístup Hasičskému záchrannému sboru kraje nebo jím zmocněným osobám za účelem používání, kontroly, údržby či oprav;
- d) jsou-li vlastníky stavby civilní ochrany, či stavby dotčené požadavky civilní ochrany, dbát při užívání těchto nemovitostí a veškerých činnostech s tím spojených, aby nedošlo ke změně charakteru této stavby ve vztahu k jejímu účelu, umožnit její využití pro potřeby civilní ochrany, a přístup orgánů HZS nebo jím zmocněným osobám do těchto objektů za účelem používání, kontroly, oprav a údržby;
- e) provozují-li školská, sociální nebo zdravotnická zařízení, musí vytvořit podmínky pro výdej ochranných masek, dětských ochranných oděvů, filtrů pro ochranu dýchacích cest a povrchu těla či dalších ochranných prostředků.¹⁶

Na přípravě záchranných a likvidačních prací a na zpracování havarijního plánu se musí podílet tím, že na vyžádání HZS poskytne informace o předpokládaných zdrojích rizik, pravděpodobných následcích havárií a způsobu jejich likvidace, možných

účincích na obyvatele a životní prostředí. Mezi další informace patří opatření, která mají ve své působnosti připravené pro zajištění nezbytných sil a prostředků na zajištění záchranných a likvidačních prací ve svém objektu či zařízení.⁵

Právnícká osoba nebo podnikající fyzická osoba, u které došlo k havárii, je povinna:

- a) neprodleně provádět záchranné a likvidační práce;
- b) ohlásit okamžitě havárii místně příslušnému operačnímu a informačnímu středisku IZS a bezprostředně ohroženým obcím;
- c) podílet se na varování osob;
- d) poskytnout veliteli zásahu informace o skutečnostech, které by mohly vést k ohrožení života nebo zdraví osob provádějící zásah či ostatního obyvatelstva, důležité jsou pak informace o výbušninách, nebezpečných chemických látkách, zdrojích ionizujícího záření, dravých či nebezpečných zvířatech;
- e) spolupracovat se složkami IZS, orgány krajů a obcí a správními úřady;
- f) uhradit krajskému úřadu nebo složkám IZS náklady, které byly spojené s poskytnutím věcné a osobní pomoci, likvidačními pracemi a se škodami prokazatelně vzniklými havárií;
- g) zabezpečit asanační práce podle pokynů správních úřadů či obcí;
- h) zabezpečit zneškodnění odpadů, které vznikly v důsledku havárie nebo její likvidace;
- i) účastnit se zpracování dokumentace o záchranných a likvidačních pracích.¹⁶

1.5 Ochrana obyvatelstva ve světě

Počátky budování ochrany obyvatelstva (hlavně před následky leteckých útoků) v Evropě spadají (podobně jako v našich zemích) do druhé poloviny dvacátých let a první poloviny třicátých let minulého století. V řadě evropských států vznikaly v tomto období organizace ochrany obyvatelstva, a byly přijímány zásadní legislativní normy (zákony), které vymezovaly jejich činnost. Ta spočívala především v prevenci před účinky vojenského (leteckého) napadení civilního obyvatelstva. Obecně se mluví o civilní protiletecké ochraně nebo obraně.⁶

Krátce po skončení druhé světové války došlo v této oblasti k dočasnému útlumu aktivit, ale v souvislosti se vznikem tzv. bipolárního světa začala řada států opět pracovat na budování organizované ochrany obyvatelstva, a na jejím legislativním vymezení. Do poloviny padesátých let směřovala veškerá opatření k ochraně obyvatelstva před konvenčními prostředky, v dalším období se pak zaměřila na ochranu před zbraněmi hromadného ničení. V řadě států docházelo v této době k masivnímu budování ochranné infrastruktury, které mělo být rozhodujícím způsobem ochrany obyvatelstva před napadením (Švýcarsko, skandinávské státy).

Po uvolnění mezinárodního napětí v sedmdesátých letech se začínají prosazovat snahy, aby organizovaná ochrana obyvatelstva (pevné i flexibilní struktury, síly a prostředky, materiál, finanční zdroje určené pro případ války) mohla být využívána i v míru při likvidaci následků přírodních nebo antropogenních katastrof. Tomuto účelu byly následně přizpůsobovány základní legislativní dokumenty.⁸

Tyto tendence dostaly konkrétní podoby zejména po ministerské schůzce Evropské unie v roce 1986, kde byly položeny základy pro společnou politiku Evropské unie v oblasti civilní ochrany, a po přijetí Římské smlouvy státy NATO v roce 1991. V té době došlo v souvislosti se změnou strategické koncepce NATO ke změně priorit, a na první místo se posunulo politické (a nikoli vojenské) řešení.

Praktickým důsledkem těchto jednání bylo to, že řada států zrušila drahé pevné organizační a institucionální struktury, které byly určeny hlavně k ochraně obyvatelstva v období války (organizace civilní obrany) a začala s výstavbou nových bezpečnostních systémů, které byly určeny především k ochraně obyvatelstva před přírodními a technogenními negativními vlivy v období míru, a využitelných i v průběhu ozbrojeného konfliktu.⁶

1.5.1 Ochrana obyvatelstva jako sdružený systém

V některých zemích (včetně České republiky) byl do právního systému už dříve zaveden pojem „Ochrana obyvatelstva“ jako určité „zastřešující“ pojmenování

integrovaného systému. V řadě evropských zemí lze v současné době ochranu obyvatelstva znázornit následujícím schématem:⁸

tab. č.1: Struktura ochrany obyvatelstva

druh události	každodenní události	katastrofy a nouzové situace	ozbrojený konflikt
oblasti činnosti	zábrana škod	ochrana proti katastrofám (průmyslové havárie, přírodní katastrofy)	civilní ochrana (ochrana obyvatelstva v případě války)
kompetence	samospráva, nižší úroveň státní správy		stát
záchranné subjekty	požárníci, záchranná služba pomocné služby policie		
		celostátní síly, armáda	

zdroj: Některé otázky ochrany obyvatelstva⁸

V podstatě lze rozlišit tři druhy událostí:

1) **každodenní události**, jako například dopravní nehody, havárie v železniční dopravě, pády letadel, zřícení staveb, výbuchy a havárie inženýrských sítí, a záchrana osob v nejrůznějších situacích. Oblast činnosti při každodenních událostech můžeme obecně nazvat zábranou škod.

2) **Katastrofy a nouzové situace**, kam řadíme přírodní a technogenní katastrofy s velkým počtem zdravotnických a nenávratných ztrát či s velkými hmotnými škodami, s masivním narušením infrastruktury společnosti, života obyvatel, životního prostředí. Jedná se o rozsáhlé záplavy, sesuvy půdy, zemětřesení, rozsáhlé plošné požáry, sněhové laviny. Oblast těchto činností se nazývá ochrana proti katastrofám.

3) **Ozbrojené konflikty** jsou buď vnitrostátního charakteru (etnická, občanská, nebo jiná válka) nebo válečným střetnutím mezi dvěma suverénními státy. Také se může jednat o koaliční válku mezi dvěma vojenskými uskupeními suverénních států. Oblast činnosti při ozbrojených konfliktech nazýváme z hlediska mezinárodního humanitárního práva civilní ochranou (obranou) ve smyslu Dodatkových protokolů I a

II k Ženevským úmluvám z roku 1949 o ochraně obětí ozbrojených konfliktů, jež byly přijaty v Ženevě roku 1977.⁶

1.5.2 Ochrana obyvatelstva v NATO

Od vzniku NATO se mezi některými státy objevovaly tendence o spolupráci a vzájemnou pomoc i v nevojenské oblasti. Tyto aktivity byly zpočátku zaměřeny hlavně na podporu vojenské činnosti, a později také na pomoc při obnově společenských struktur po předpokládaném jaderném konfliktu. Takto byly postupně vytvořeny výbory NATO pro jednotlivé zájmové sféry nevojenské oblasti (např. Výbor pro průmyslové komodity, Výbor na námořní loďstvo a Výbor pro plánování v oblasti ropy).

Změna vojenské strategie NATO vyvolala postupně vznik dalších výborů. Jejich úkolem bylo zajišťovat spolupráci zemí NATO při přesunech vojsk, v systému spojení, ve zdravotnické a potravinové pomoci, a v ochraně civilního obyvatelstva. Všechny tyto aktivity byly zahrnuty do systému civilního nouzového plánování, a v lednu roku 2002 tvořily ucelenou oblast plánování ochrany společností členských zemí. Každý členský stát může tento materiál využít v případě, že chce získat přístup ke zdrojům, které má Unie k dispozici. Přitom se nemusí jednat přímo o stav katastrofy; příslušný Postup může být aktivován už při hrozícím nebezpečí. Postup obsahuje prvky, které se týkají uvedení do stavu pohotovosti, a to:

- a) zásahové jednotky včetně další podpory nasazení v případě katastrofy;
- b) expertů pro vyhodnocovací a koordinační týmy;
- c) centra pro předávání informací mezi komisí a členskými státy Unie;
- d) zdravotnické zdroje.

Postup může být aktivován rovněž při vzniku katastrofy mimo Unii. V takovém případě jsou příslušná opatření prováděna buď jako samostatný zásah za koordinace státu, který v té době Unii předsedá, nebo jako příspěvek k zásahu. Ten je pak řízen jinou mezinárodní organizací. Rozhodnutí o nasazení vlastních zdrojů je v tomto případě v kompetenci členského státu Unie.⁸

1.5.3 Členské země EU

Spolupráce mezi zeměmi v Evropské Unii v oblasti civilní ochrany, která v současném pojetí zahrnuje nouzové řízení, a soustřeďuje se především na nouzové plánování, probíhá od roku 1985. V letech 1985 – 1994 bylo přijato šest rozhodnutí, která založila nástroje, jako připravenost v civilní ochraně a odezvu na pohromu v okamžiku jejího vzniku. Hlavní aspekty byly následně přidány i do smlouvy o Evropské Unii. Cílem spolupráce v oblasti civilní ochrany je zajištění lepší ochrany lidí, životního prostředí a majetku.

Spolupráce v rámci Evropské unie je organizována takto: hlavní projekty, dílčí specifické projekty, výcvik, simulovaná cvičení, skutečná pomoc a operační nástroje. Velký důraz je kladen zejména na prevenci a informovanost veřejnosti. V projektech je zajišťována výměna expertů, prevence pohrom, nouzové řízení, medicína katastrof a také informace pro veřejnost. (12)

1.5.4 Ochrana obyvatelstva ve vybraných zemích

1.5.4.a Německo

Charakteristika systému

Současná ochrana obyvatelstva představuje systém pro ochranu, záchranu a pomoc při každodenních událostech, katastrofách, i pro případ války. Ochrana obyvatelstva v případě války je takzvaná doplňková ochrana proti katastrofám, a nazýváme ji civilní ochranou.

Největší podíl odpovědnosti za ochranu či pomoc při každodenních událostech spadá na obce, zatímco v případě katastrof zodpovídají za tuto činnosti jednotlivé spolkové země. Za civilní ochranu (ochrana obyvatelstva v době války) je zodpovědný spolkový stát.

K realizaci odpovědnosti a k ní potřebných pravomocí při výše uvedených situacích existuje příslušná legislativa jak na úrovni spolkových zemí (zákony týkající

se ochrany před požáry, ochrany před katastrofami a poskytování zdravotnické pomoci), tak na úrovni spolkového státu (zákon o výkonu služby v THW, zákon o civilní ochraně atd.).

I když jsou zřizovateli požárníků ve velké většině obce a jiné nestátní subjekty, zařízení pro jejich vzdělávání existují i na zemské úrovni, ale spolkové země nejsou jejich vlastníky; jen se podílejí na jejich provozu a zabezpečení. Podobná situace je ve vzdělávání příslušníků takzvaných pomocných služeb. Své vzdělávací zařízení na úrovni spolkového státu má jen celostátní organizace Technické pomocné služby (THW).

Struktura vzdělávací báze

Na úrovni spolkového státu jsou na území Německa tři nejdůležitější vzdělávací a výcviková zařízení, které se zabývají ochranou obyvatelstva:

- a) Akademie pro krizový management, civilní ochranu a nouzové plánování;
- b) Spolková škola Technické pomocné služby (THW) Hoya;
- c) Spolková škola Technické pomocné služby (THW) Neuhausen.

Na ochranu proti katastrofám se na úrovni spolkových zemí v první polovině devadesátých let specializovalo celkem 8 zemských škol. V souvislosti s novou koncepcí civilní ochrany a restrikcí rozpočtu přestal stát náklady spojené s provozem těchto škol hradit, a školy díky tomu postupně ukončily do roku 2000 svůj provoz.⁷

Technická pomocná služba

Technická pomocná služba (Technisches Hilfswerk - THW) je spolkový institut s právní subjektivitou a vlastní správou v rezortu Spolkového ministerstva vnitra. Její pevná struktura je státní organizace doplňována pomocníky na základě příslušného zákona a dobrovolníky.

Hlavními úkoly THW jsou:

- a) technická pomoc při katastrofách a nouzových situacích či neštěstích velkého rozsahu;
- b) technická pomoc v zahraničích při humanitárních akcích;

c) činnost v rámci opatření civilní ochrany.

THW vyvíjí veškeré své aktivity na základě ústavy, příslušného spolkového zákona, a dalších nařízení o činnosti pomocníků THW.⁶

Technická pomocná služba Hoya se nachází ve stejnojmenném městě na řece Veseře, a svou polohou je předurčena pro vzdělávání a výcvik v boji s vodním živlem

Technická pomocná služba Neuhausen se nachází v Neuhausenu, a obdobně jako zařízení ve městě Hoya je v rámci Spolkového ministerstva vnitra řízena Spolkovou správou Technické pomocné služby. Kurzy jsou zaměřeny hlavně na problematiku trhavin, a nasazení v zahraničí s důrazem na logistiku a řízení.

Akademie pro krizový management, nouzové plánování a civilní ochranu

Toto vzdělávací zařízení je dislokováno ve městě Bad Neuenahr – Ahrweiler poblíž Bonnu.

Akademie plní především tyto úkoly:

- a) pro příslušný personál, a řídicí a školicí složky ochrany proti katastrofám organizuje a provádí základní a navazující vzdělávání v oblasti civilně bezpečnostních opatření;
- b) vyhodnocuje katastrofy doma i v zahraničí;
- c) hodnotí analýzy jak domácí tak zahraniční, publikace a dokumentace;
- d) provádí výzkumy a studie atd.⁷

Vzdělávací nabídka Akademie

- a) Bezpečnostní opatření na úrovni státu;
- b) správní výdaje;
- c) sebeochrana;
- d) medicína katastrof;
- e) krizová komunikace;
- f) analýza rizik;
- g) zdravotnictví;
- h) psychosociální krizový management;
- i) informační a komunikační management.²

1.5.4.b Velká Británie

Rámcem zahraniční politiky Velké Británie je utvářen takzvanou „Bílou knihou“ z roku 2000 a „Zprávou o strategické obraně“ z roku 2002. „Bílá kniha“ analyzuje stav bezpečnostního prostředí včetně důsledků, které z analýzy vyplývají pro obranu, a také navrhuje způsoby, jak čelit potencionálním hrozbám.

Nejdůležitější prvky v bezpečnostně-politické oblasti jsou:

- a) ochrana globálních státních zájmů včetně 13 zámořských teritorií,
- b) neoddělitelnost britské bezpečnosti od evropské při udržování pevné transatlantické vazby v rámci NATO,
- c) uplatňování ekonomických zájmů hlavně ve Středomoří a v Perském zálivu.

Bezpečnostně - politická rizika

Velká Británie je jedním z rozhodujících pilířů organizace NATO, a její území není v současné době ohroženo žádnou přímou vojenskou konfrontací. Vzhledem ke své angažovanosti při řešení situace hlavně v Afghánistánu či v Iráku však musí čelit relativně aktuálnímu nebezpečí teroristických útoků.

Nejdůležitější nevojenská rizika jsou:

- a) mezinárodní terorismus;
- b) proliferace zbraní hromadného ničení;
- c) drogy;
- d) ilegální imigrace;
- e) antropogenní katastrofy;
- f) extrémní meteorologické jevy a jejich důsledky.⁶

Řídící struktury

Sekretariát pro nepředvídatelné události (The Civil Contingencies Secretariat – CCS) vede a koordinuje činnost ministerstev a bohatých investorů, aby se VB dokázala vyrovnat se všemi nepředvídatelnými událostmi, které by mohly vážným způsobem

narušit blaho a každodenní život britských občanů. Sem řadíme přírodní pohromy, jako například povodně, epidemie slintavky a kulhavky, vážné nehody a stejně tak i následky teroristických činů.¹

Sekretariát se dělí na pět divizí s touto pracovní náplní:

- a) prognostická a analytická činnost;
- b) řízení krizí a jejich zvládání;
- c) informace a komunikace;
- d) problematika ochrany a odolnosti společnosti;
- e) vnitřní a zahraniční spolupráce.

Mezi hlavní úkoly sekretariátu patří:

- a) identifikace a stanovení potenciálně hrozících nebezpečí a příprava odpovídající odezvy;
- b) vytváření nejrůznějších sdružení mezi zásahovými organizacemi za účelem vhodné připravenosti;
- c) získávání přehledu o kritických sítích a infrastruktuře;
- d) zabezpečení činnosti vlády a veřejných služeb v období krizí;
- e) zlepšování schopnosti rychlé a odpovídající reakce na mimořádné situace.

Organizace

Základní a také nejdůležitější složkou pro zvládání každodenních událostí, přírodních či průmyslových katastrof v období míru jsou požárníci. Jejich zřizovateli jsou obce (mimo velkých privátních objektů). Na území Velké Británie je asi 400 samostatně pracujících požárních organizací, které podléhají místním municipalitám, které financují jejich činnost. Příslušníci těchto organizací jsou většinou profesionálové, kteří jsou doplňováni dobrovolníky. Rozhodnutí o udržování profesionálního, částečně profesionálního či dobrovolného požárního sboru je v kompetenci obce.⁶

2. Cíl práce a hypotéza

Provést průzkum připravenosti v Mariánských Lázních, Českých Budějovicích a ve vybraných městských částech hlavního města Prahy u:

- a) školní mládeže (15-17 let);
- b) fyzických osob;
- c) právnických osob;
- d) veřejné správy;
- e) zpracovat metodickou pomůcku pro obce ke zvýšení připravenosti na mimořádné události.

Hypotéza

Připravenost pracovníků veřejné správy, právnických a fyzických osob včetně školní mládeže je dostatečná.

3. Metodika

Prostudováním legislativy a dalších příruček, a z písemných a emailových kontaktů sestavit dotazník za účelem zjištění úrovně připravenosti na mimořádné události. Z vyhodnocení získat informace, které povedou ke zvýšení připravenosti.

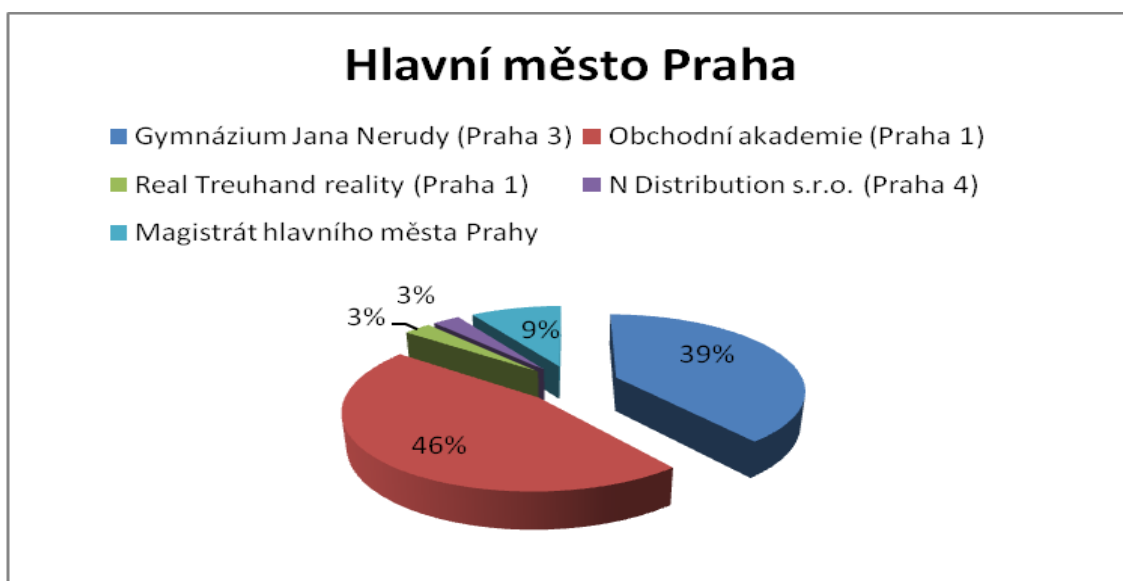
Dotazníků bylo celkem 790 a byly jím obeslány cílové skupiny v Mariánských Lázních, v Českých Budějovicích a ve vybraných městských částech hlavního města Prahy. Komunikace probíhala formou telefonátů či emaily. Vzhledem k nízké návratnosti pracovníků veřejné správy v Českých Budějovicích, konkrétně Magistrátu statutárního města České Budějovice, jsem dotazníky obeslala Krajskou hygienickou stanicí v Českých Budějovicích. Bohužel se mi nepodařilo získat vzorek právnických osob v Českých Budějovicích, které na mé žádosti nereagovaly.

Dotazník je velmi jednoduchý. Skládá se z jednadvaceti otázek, kterými jsem chtěla zjistit úroveň připravenosti. První tři otázky se týkají věku, pohlaví a dosaženého vzdělání. Výsledky jsou graficky zpracovány.

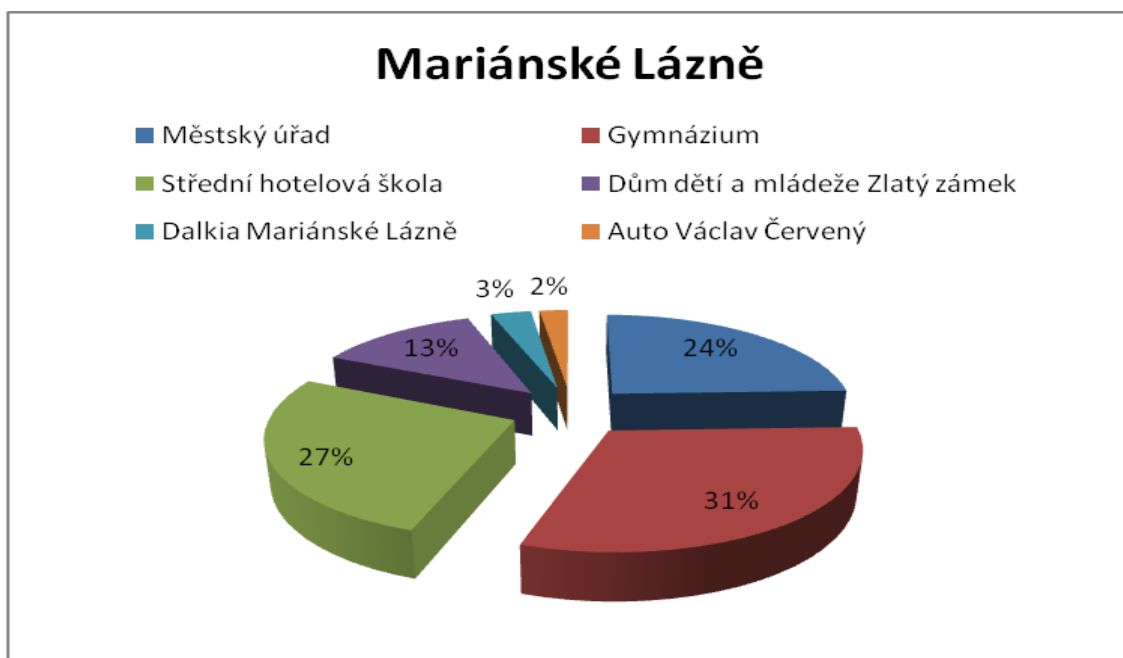
Podle výsledků dotazníkového průzkumu jsem vytvořila metodickou pomůcku, která by měla pomoci zvýšit připravenost obyvatelstva formou powerpointové prezentace, která by byla pouštěna v televizích ve veřejných hromadných prostředcích.

4. Výsledky

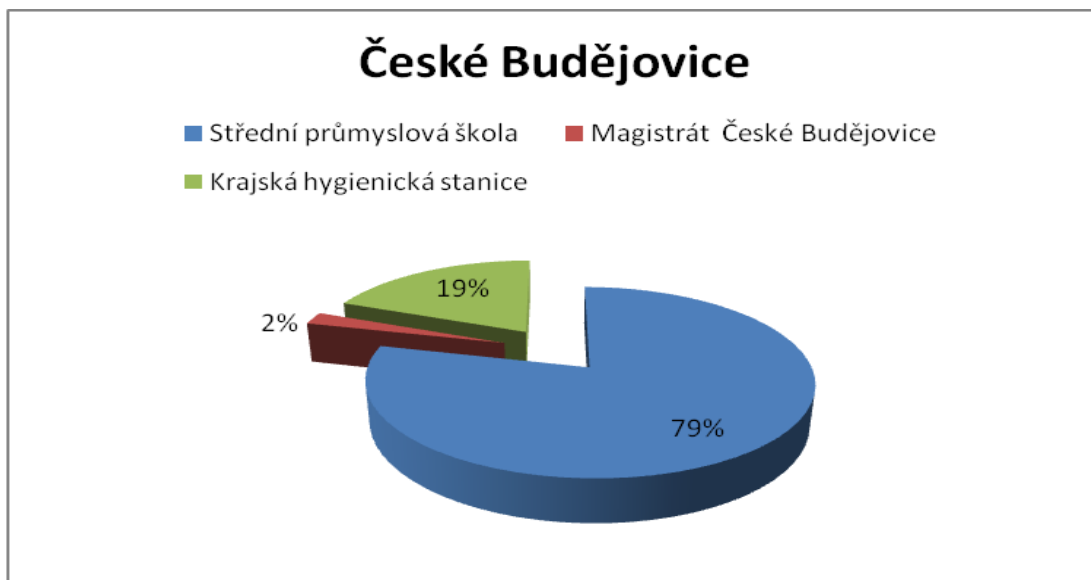
Graf 1-3: Celkový přehled respondentů

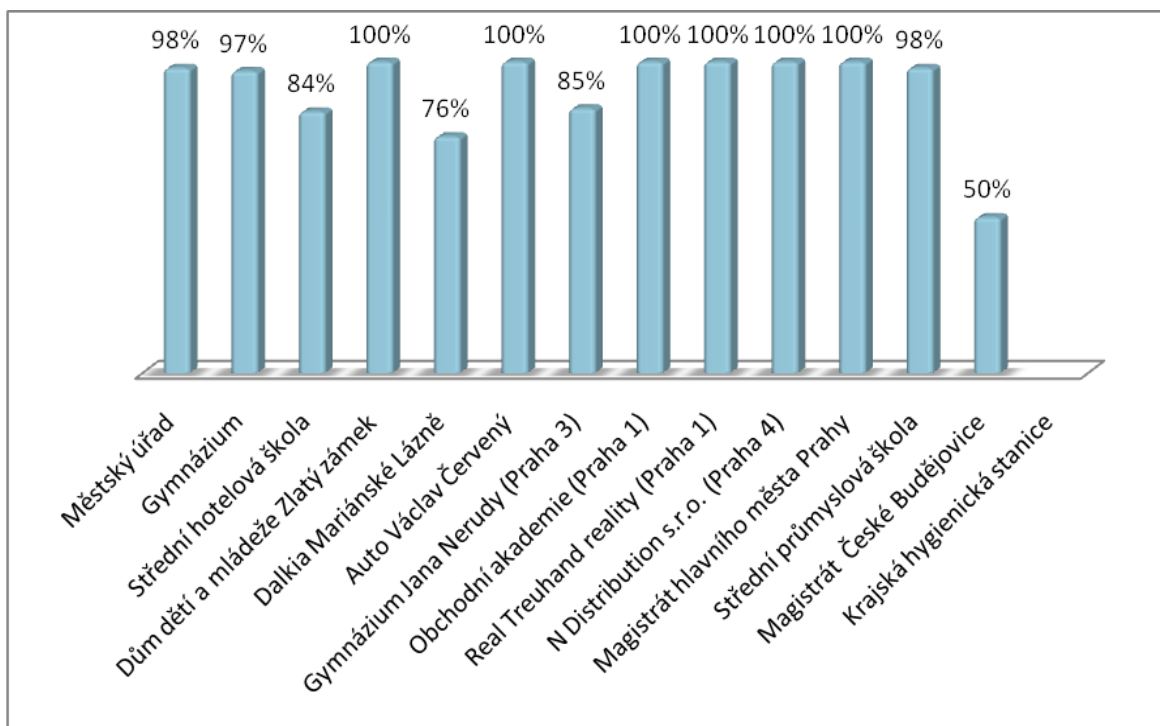
Graf 2

Graf 3

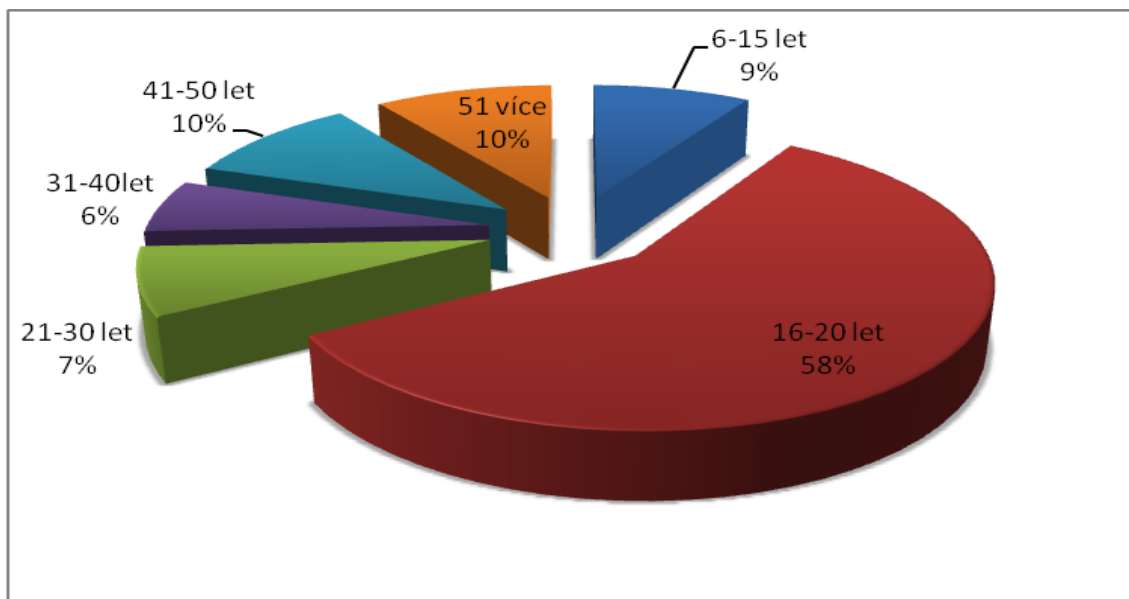

Graf 4: Návratnost dotazníků

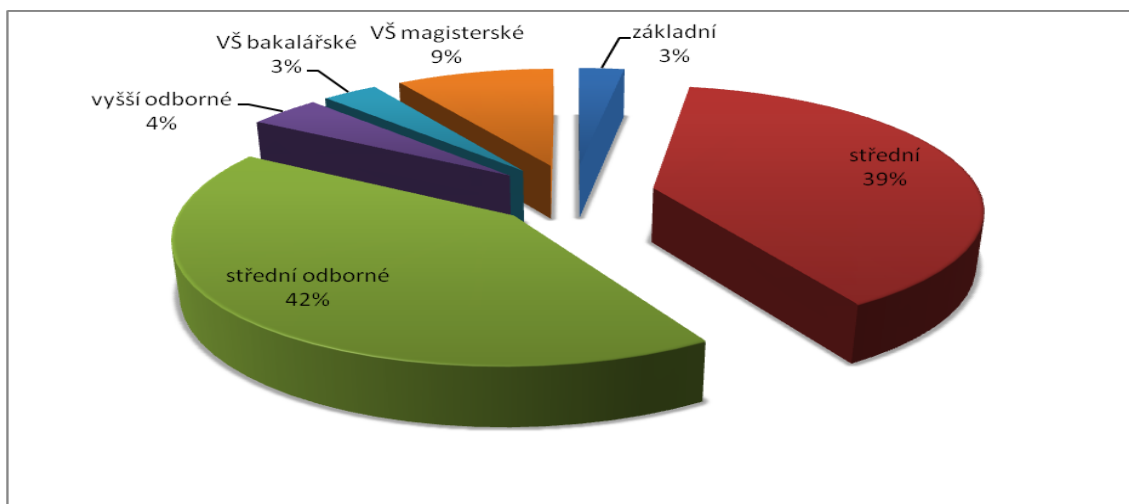

Průměrná návratnost: 91%

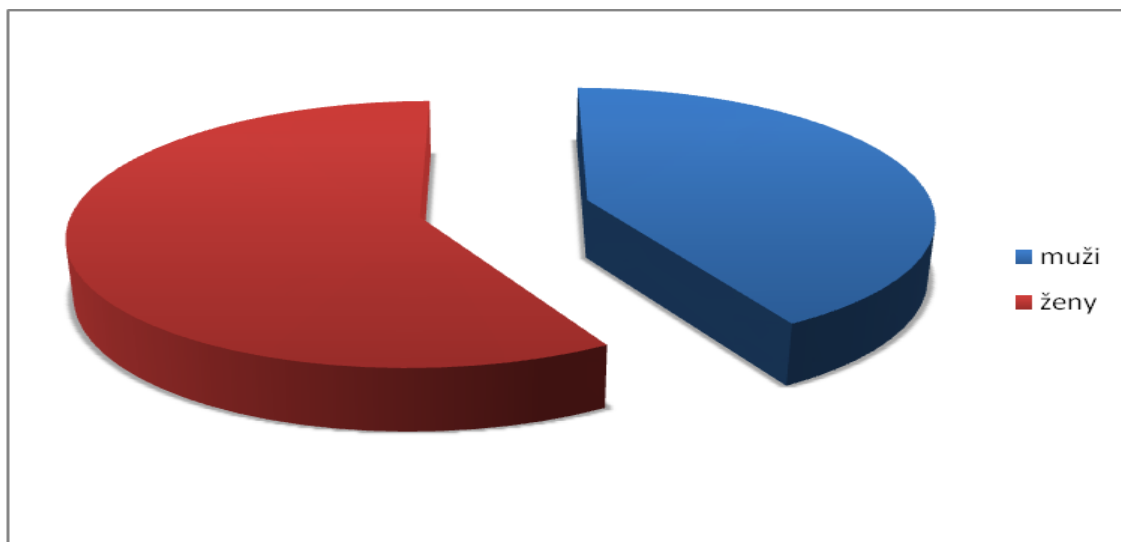
Graf 5 Věkové složení respondentů

Graf 6: Dosažené vzdělání respondentů

Graf 7: Rozložení pohlaví respondentů

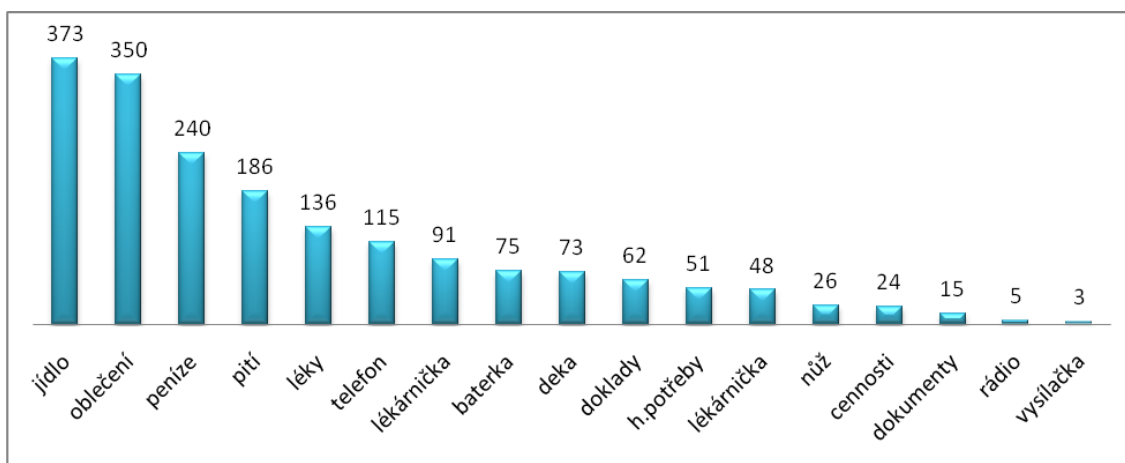

4.1. Vyhodnocení dotazníků

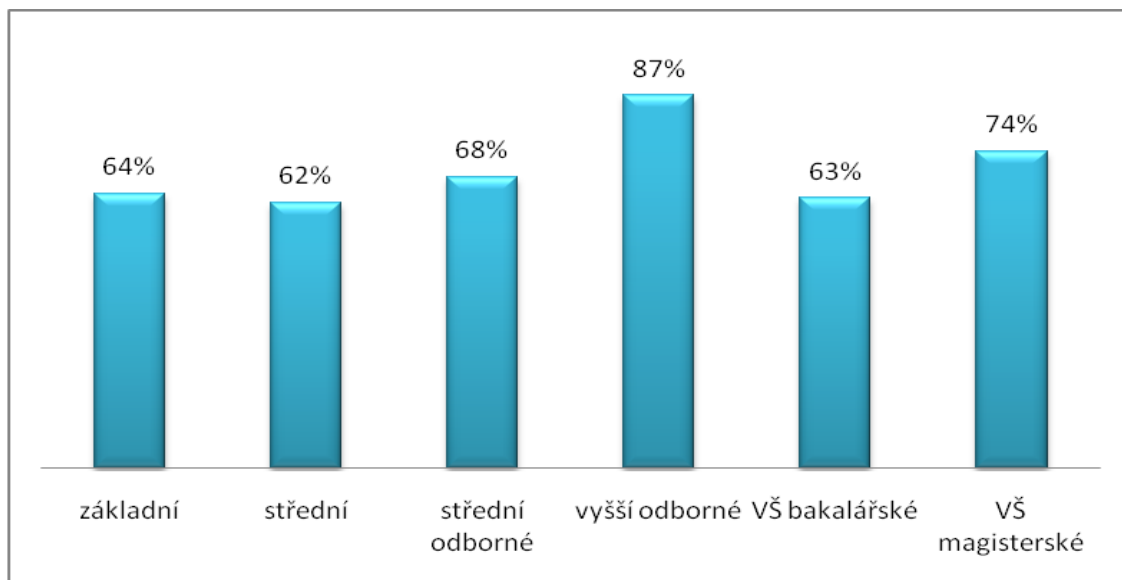
4.1.1 Otázka 4:

Víte, co by mělo obsahovat evakuační zavazadlo? Napište alespoň 5 věcí:

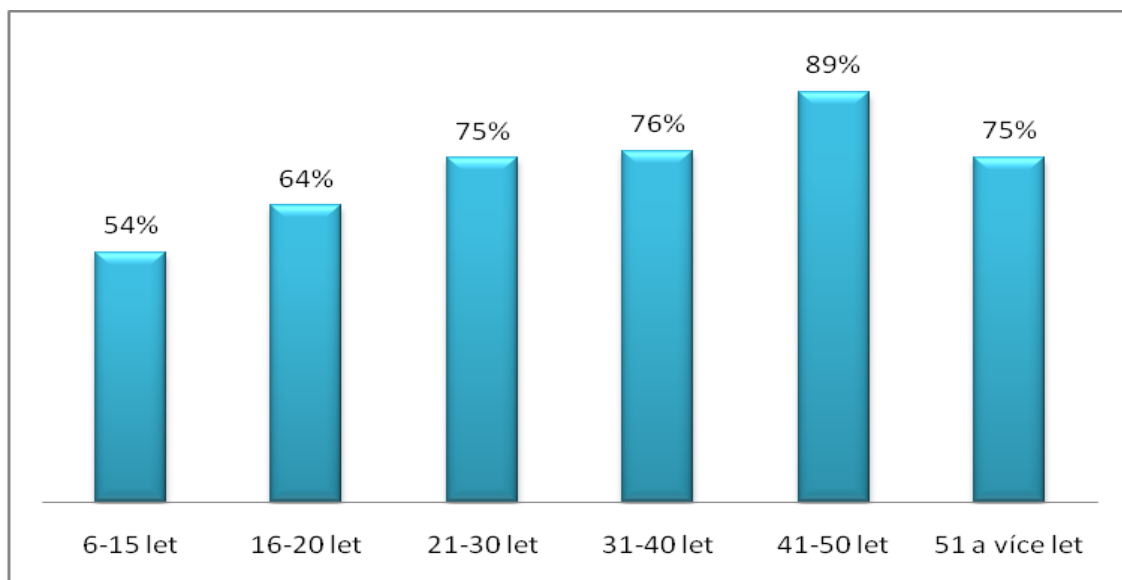
Graf 8: Nejčastější odpovědi respondentů všech skupin

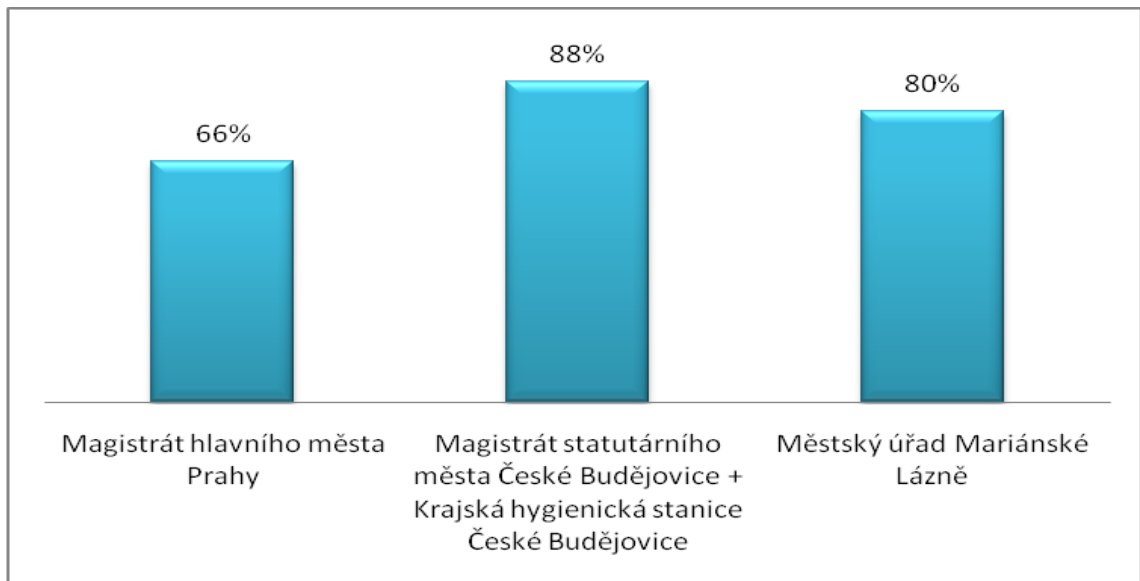
Graf 9: vyhodnocení úspěšnosti zodpovězení otázky dle vzdělání

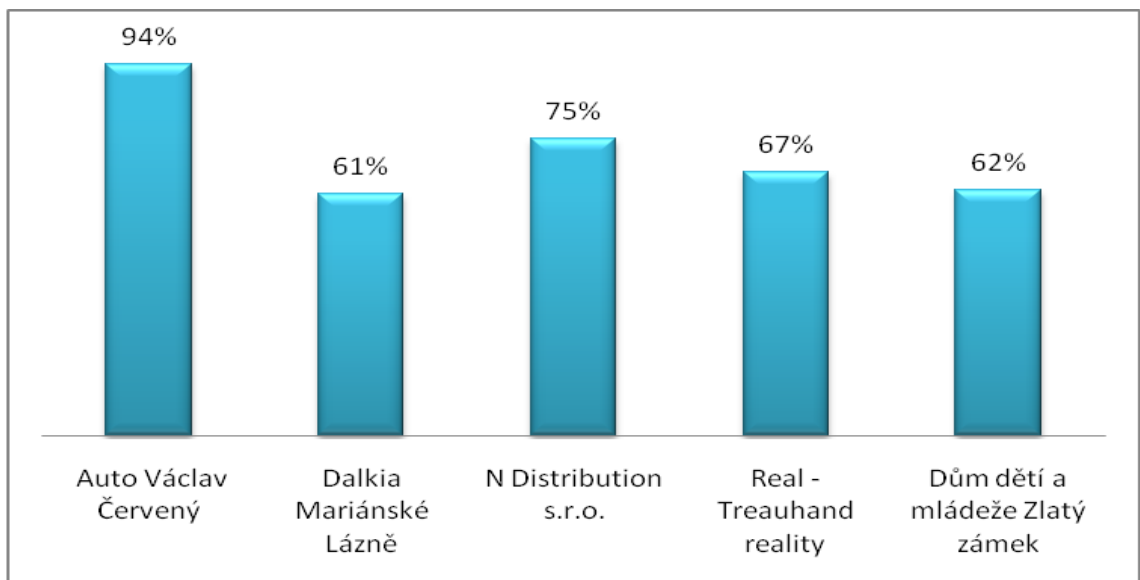
Graf 10: vyhodnocení správných odpovědí dle věku

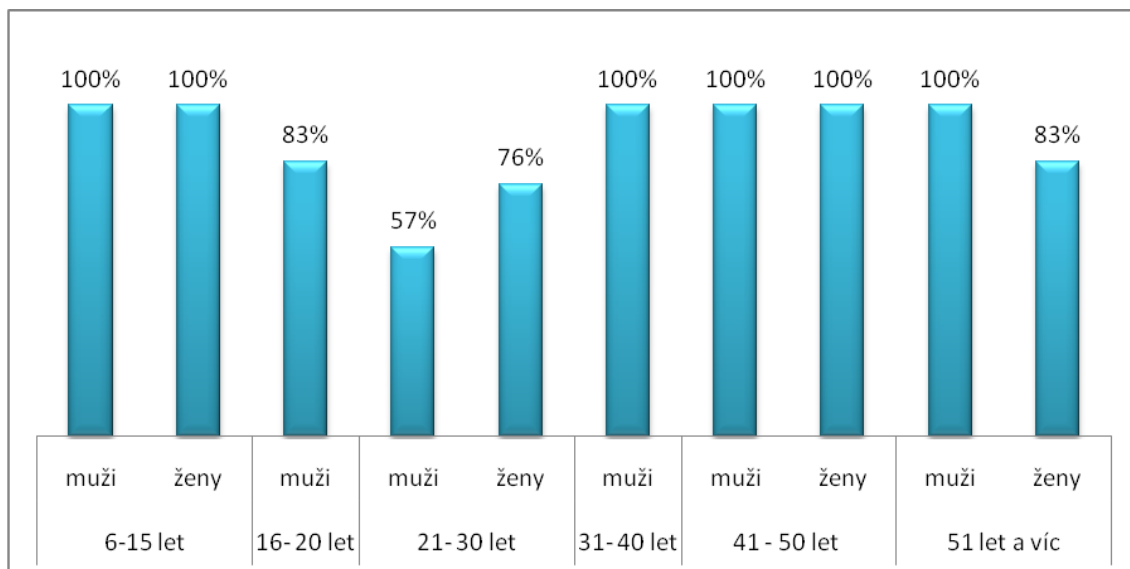
Graf 11: Vyhodnocení správných odpovědí veřejné správy

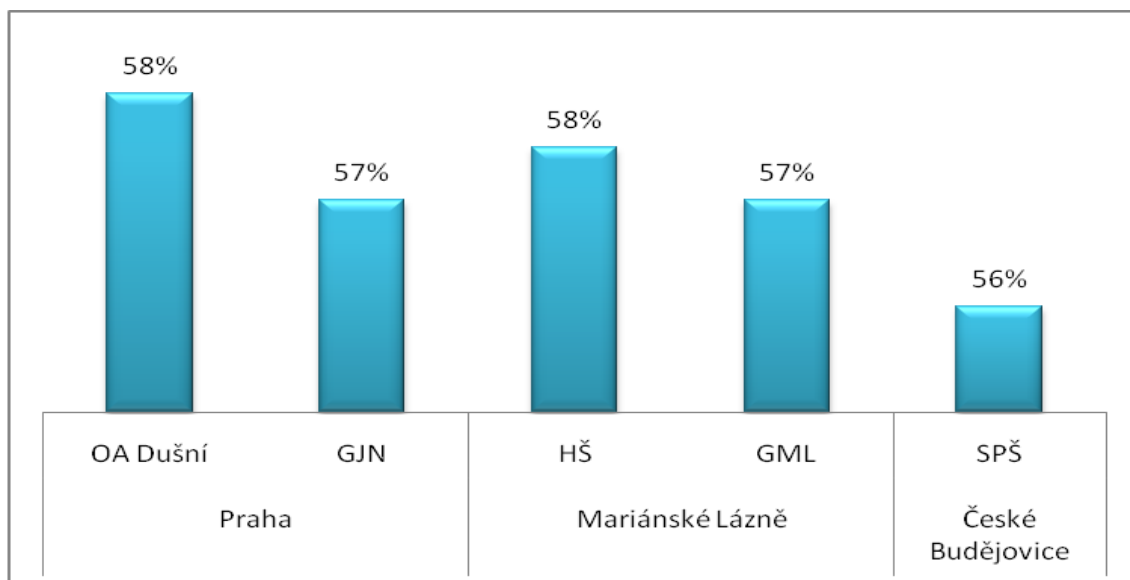
Graf 12: Vyhodnocení správných odpovědí právnických osob

Graf 13: vyhodnocení správných odpovědí fyzických osob

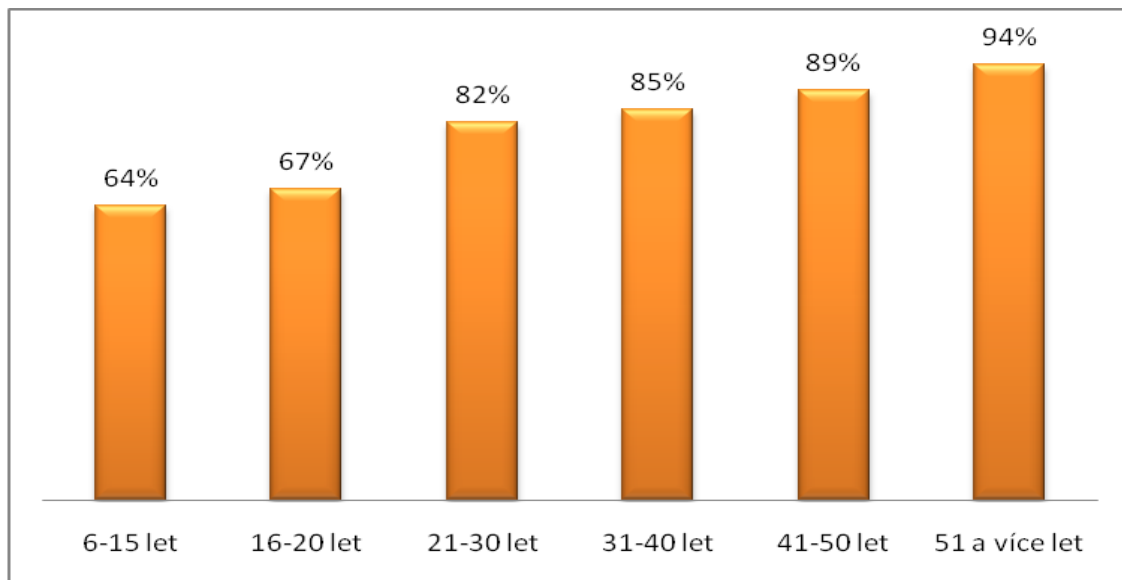
Graf 14: Vyhodnocení správných odpovědí školní mládeže

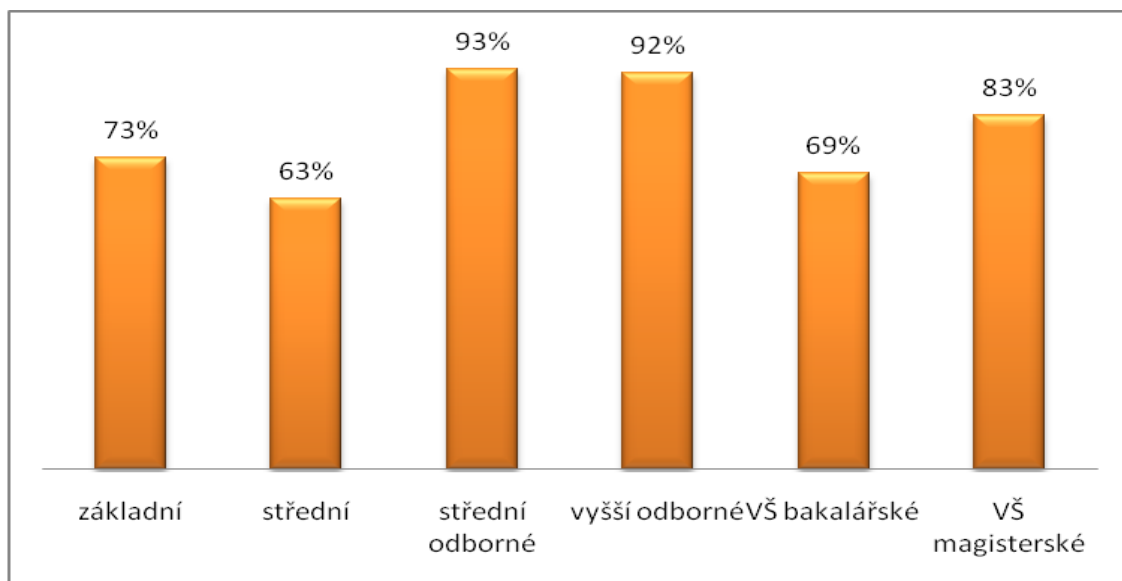
4.1.2 Otázka 5

Víte, které nebezpečné látky jsou nejčastěji skladovány, převáženy v množství několika tun? K těm nejrozšířenějším patří:

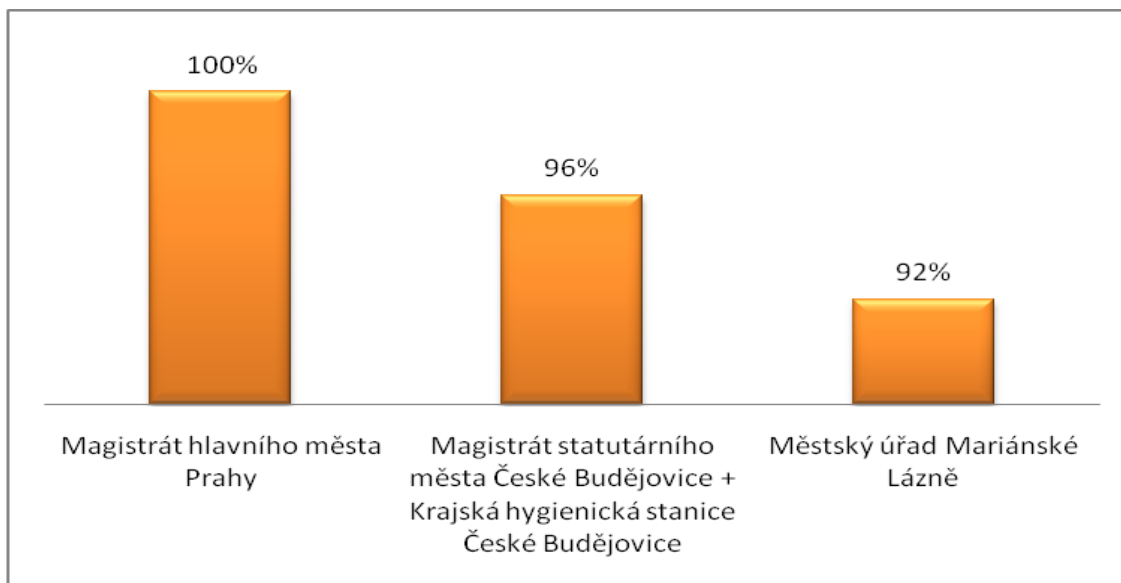
Graf 15: vyhodnocení správných odpovědí dle věku

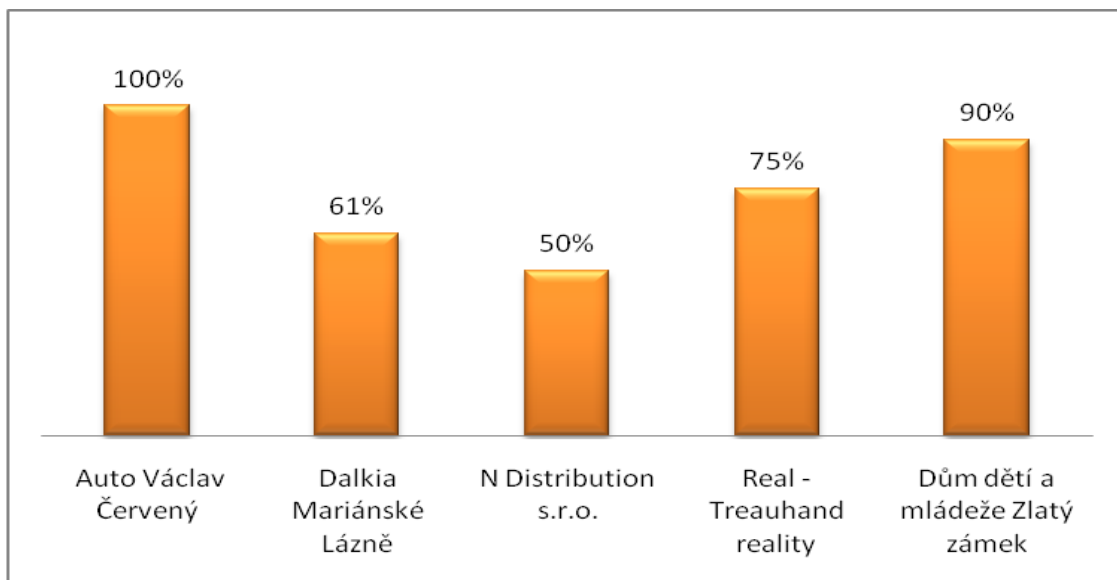
Graf 16: vyhodnocení správných odpovědí dle vzdělání

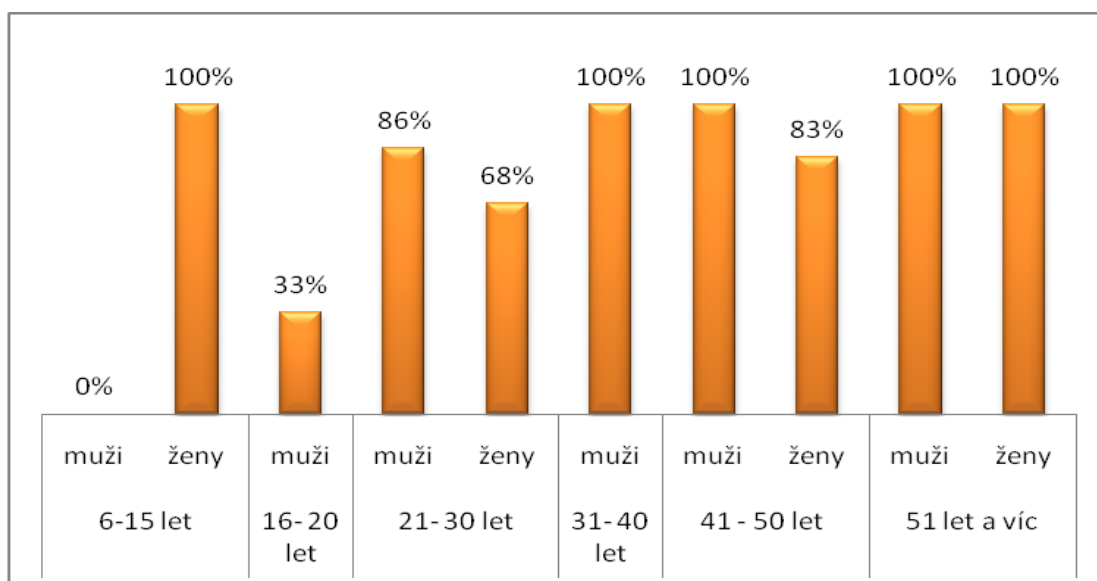
Graf 17: vyhodnocení správných odpovědí veřejné správy

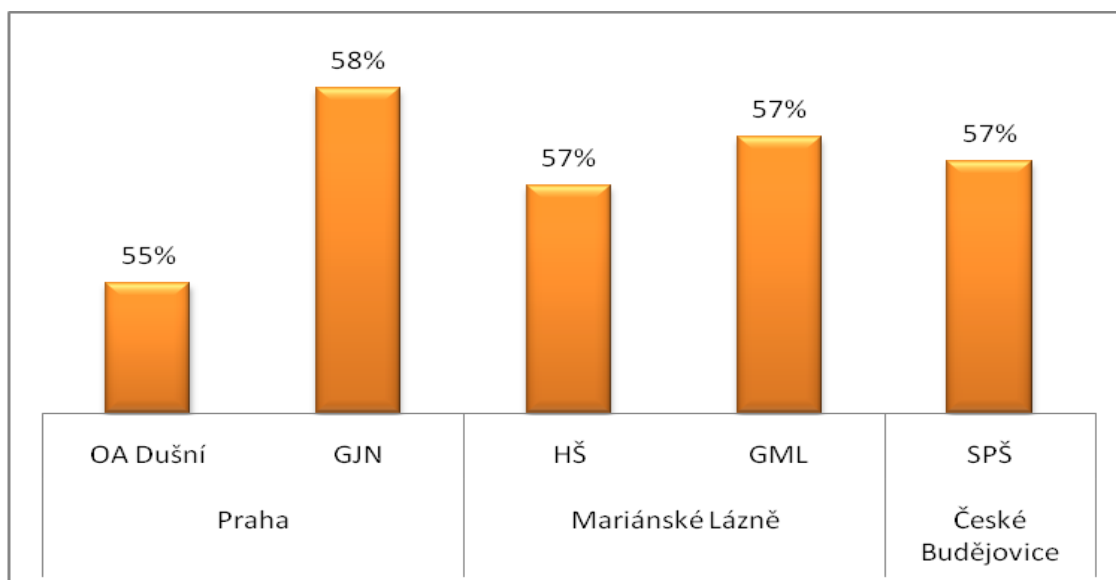
Graf 18: Vyhodnocení správných odpovědí právnických osob

Graf 19: Vyhodnocení správných odpovědí fyzických osob

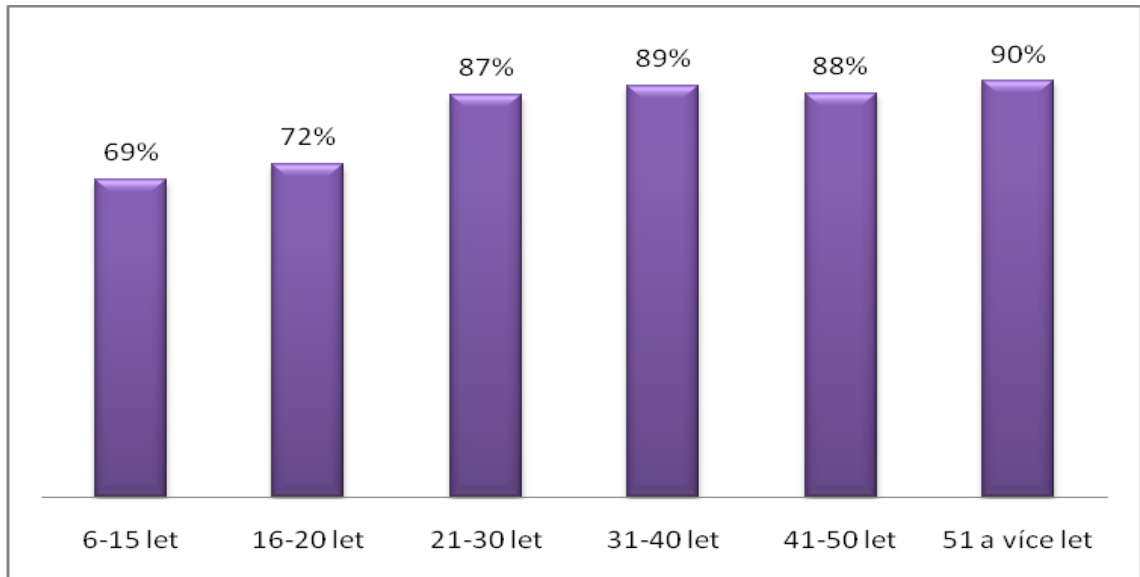
Graf 20: Vyhodnocení správných odpovědí školní mládeže

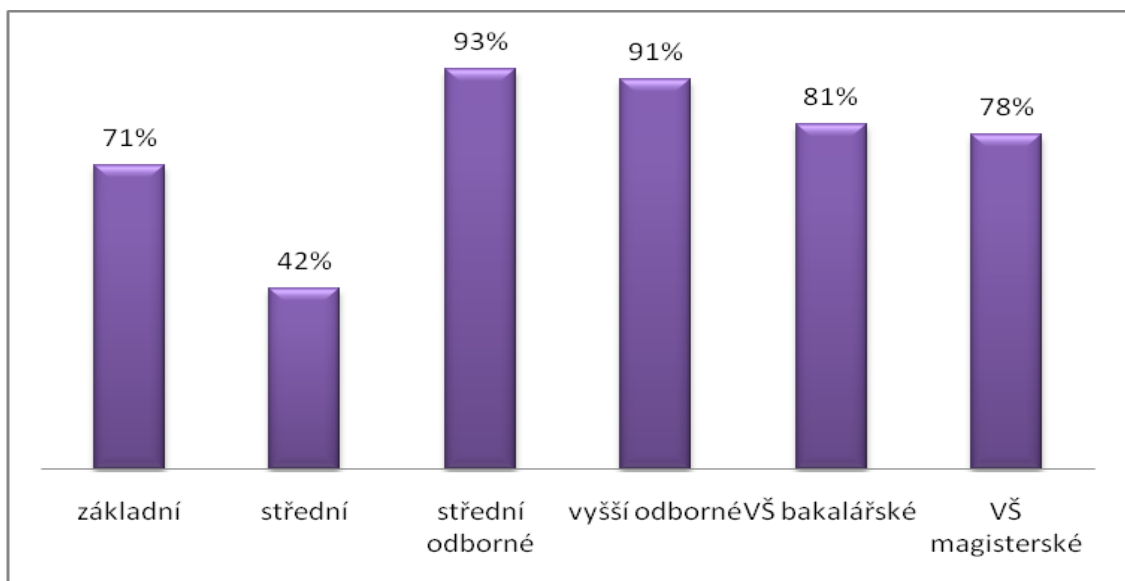
4.1.3 Otázka 6

Zkapalněný chlor je bezbarvý nebo světle žlutý plyn. K jeho únikům dochází např. při přepravě po železnici. Jeho nebezpečný účinek spočívá:

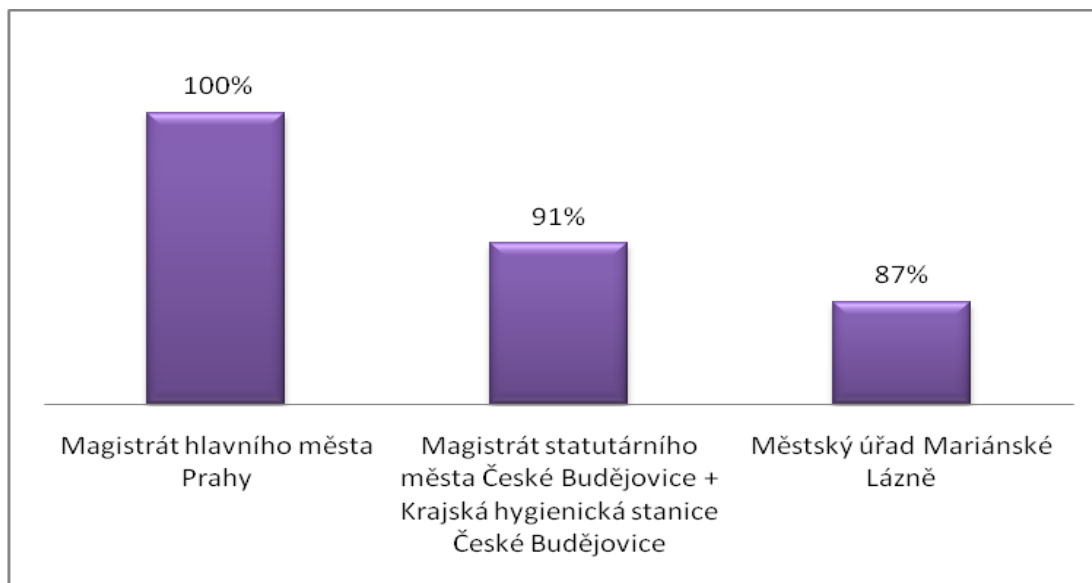
Graf 21: vyhodnocení správných odpovědí dle věku

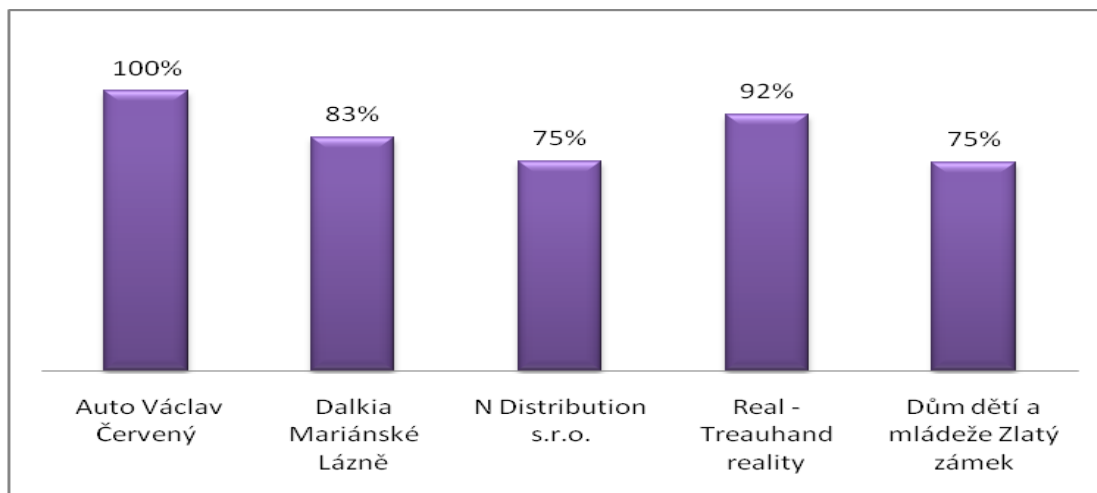
Graf 22: Vyhodnocení správných odpovědí dle vzdělání

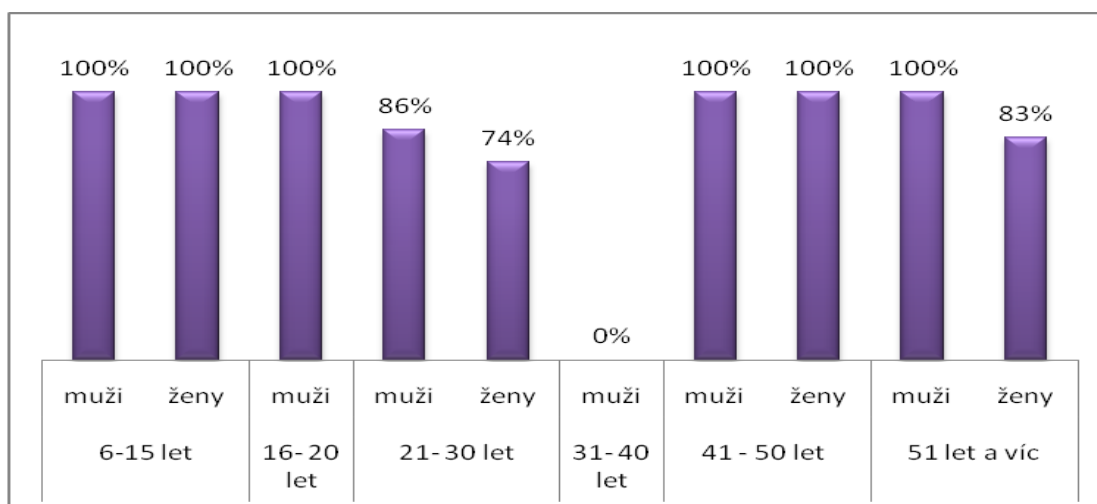
Graf 23: Vyhodnocení správných odpovědí veřejné správy

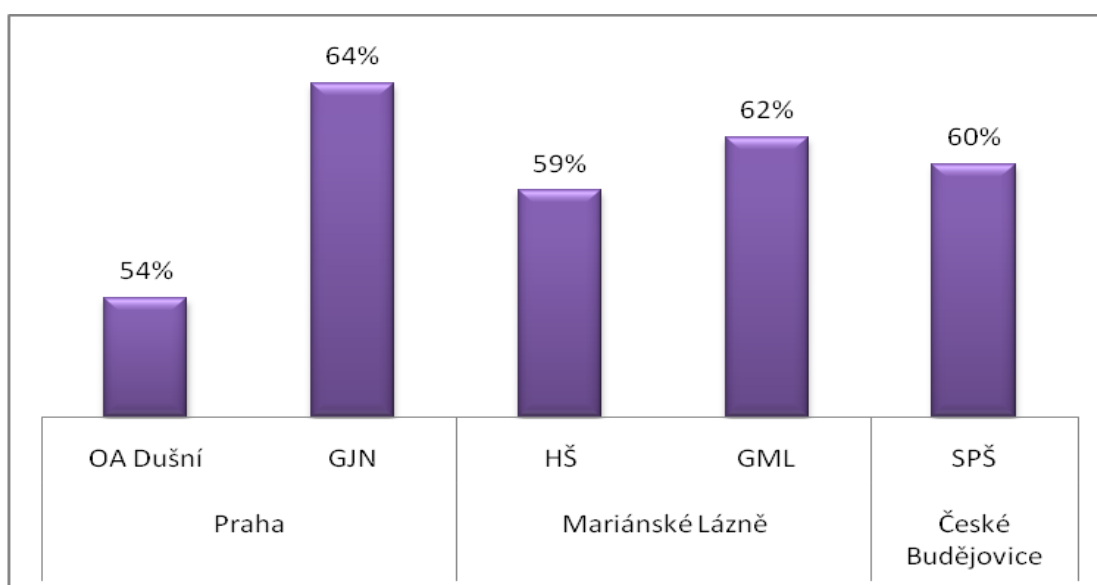
Graf 24: vyhodnocení správných odpovědí právnických osob

Graf 25: Vyhodnocení správných odpovědí fyzických osob

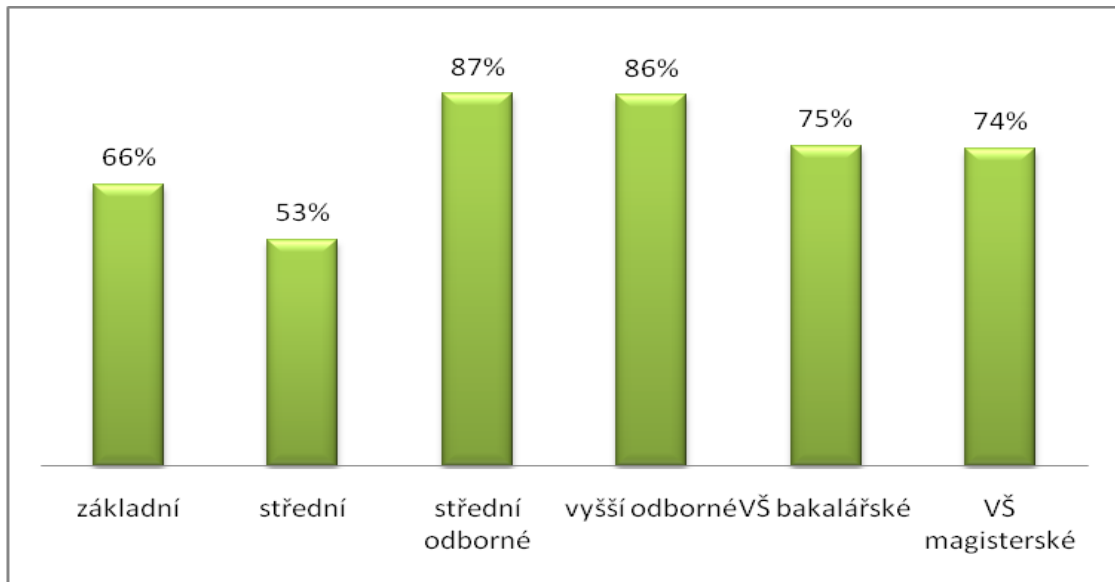
Graf 26: Vyhodnocení správných odpovědí školní mládeže

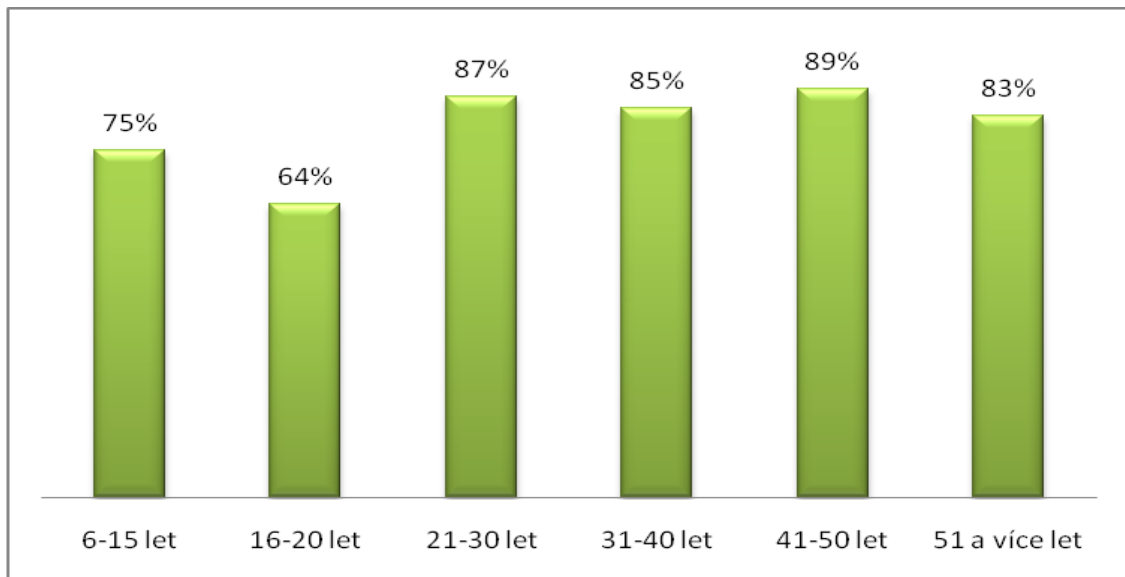
4.1.4 Otázka 7

Při vdechování chloru v nízkých koncentracích jsou prvními příznaky zasažení:

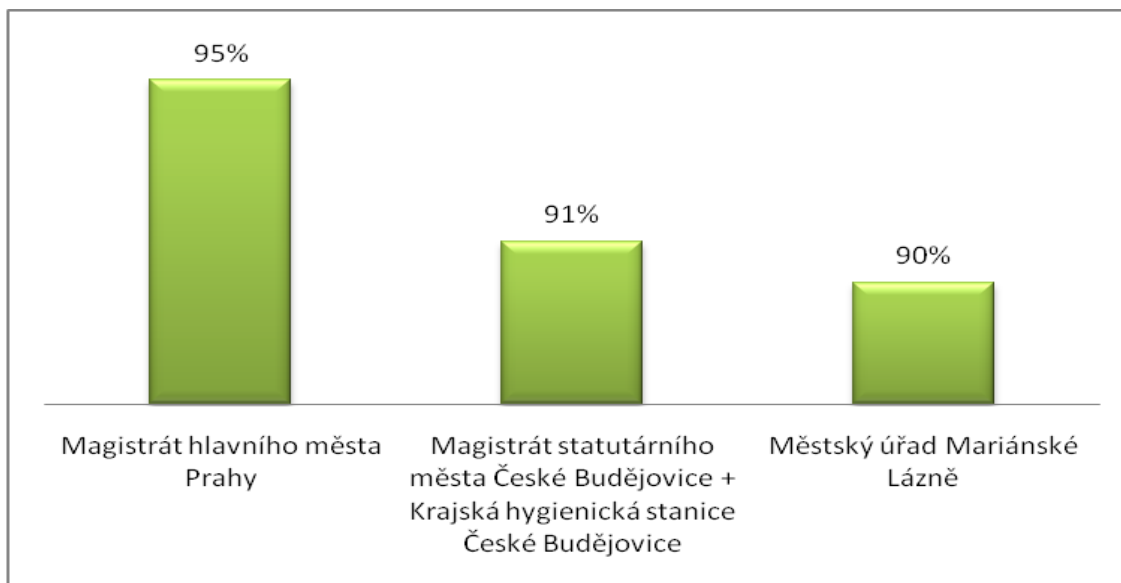
Graf 27: Vyhodnocení odpovědí dle vzdělání

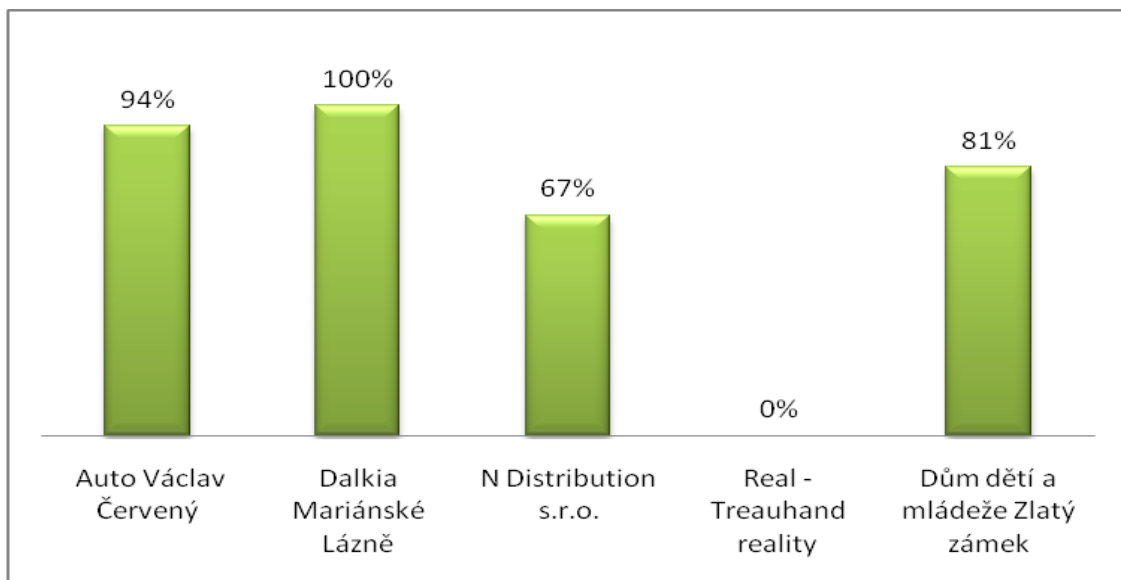
Graf 28: Vyhodnocení odpovědí dle věku

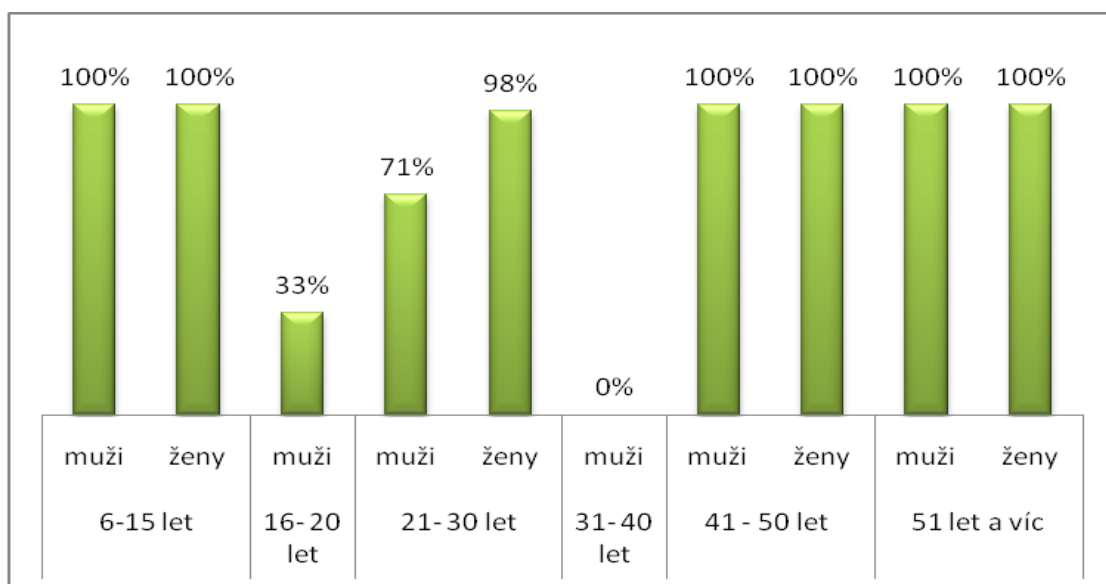
Graf 29: Vyhodnocení správných odpovědí veřejné správy

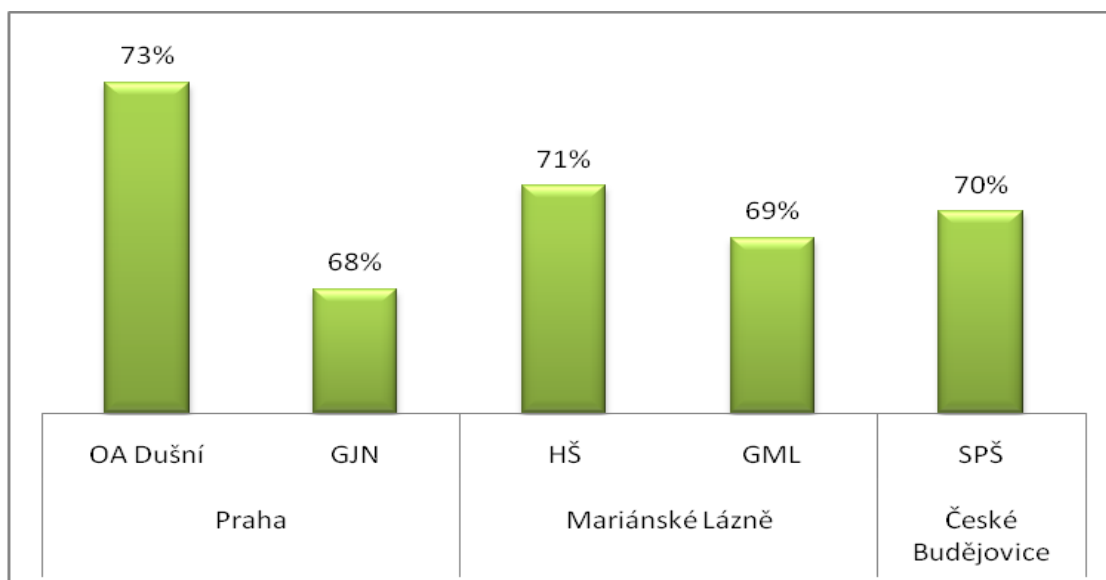
Graf 30: Vyhodnocení správných odpovědí právnických osob

Graf 31: Vyhodnocení správných odpovědí fyzických osob

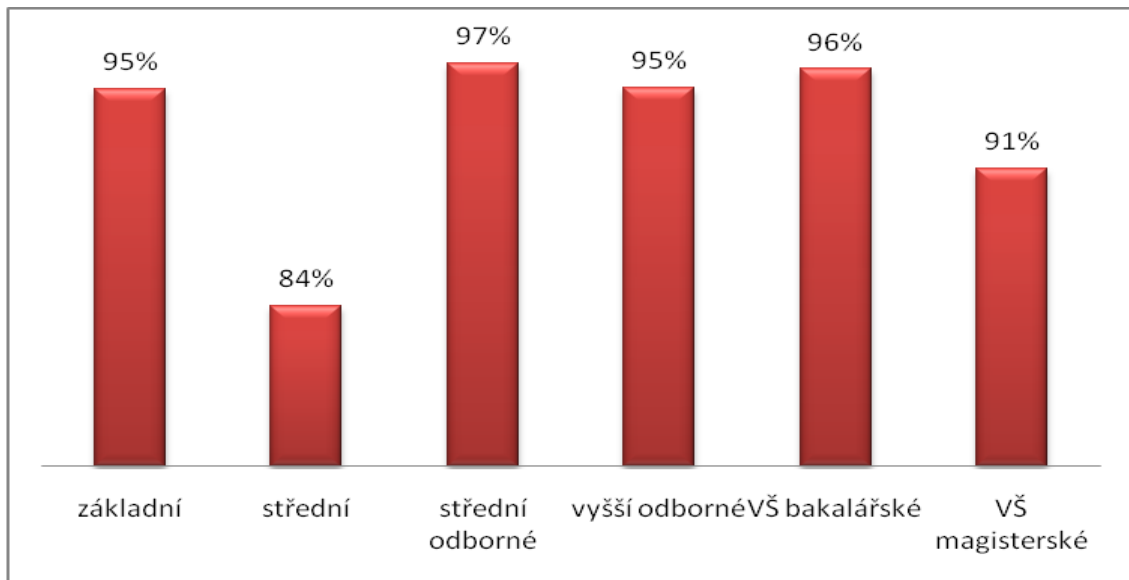
Graf 31: Vyhodnocení správných odpovědí školní mládeže

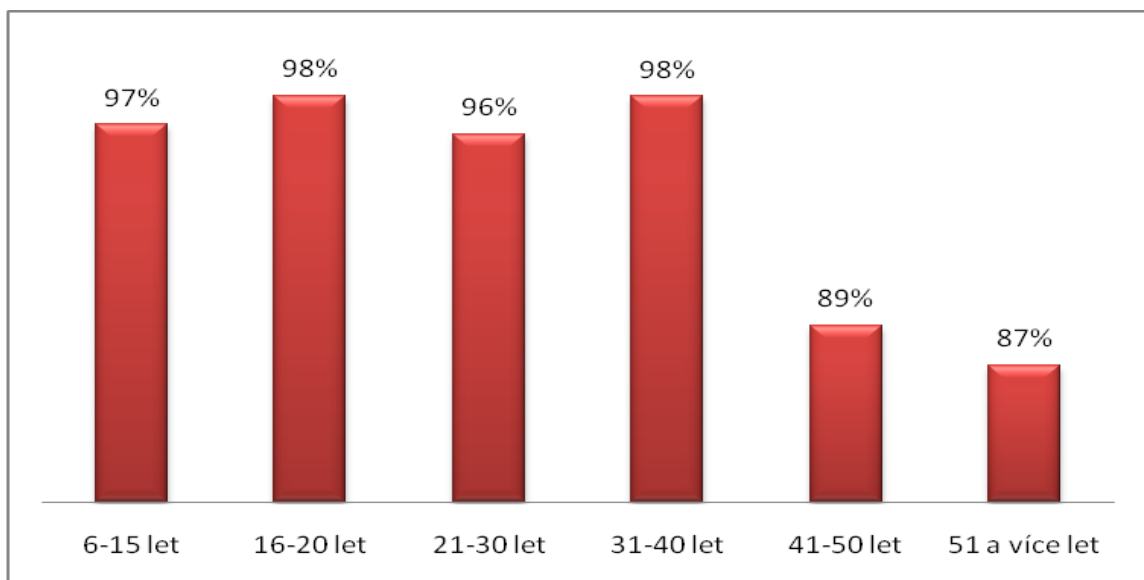
4.1.5 Otázka 8

Chlor se často používá k dezinfekcím, víte, kde se často používá?

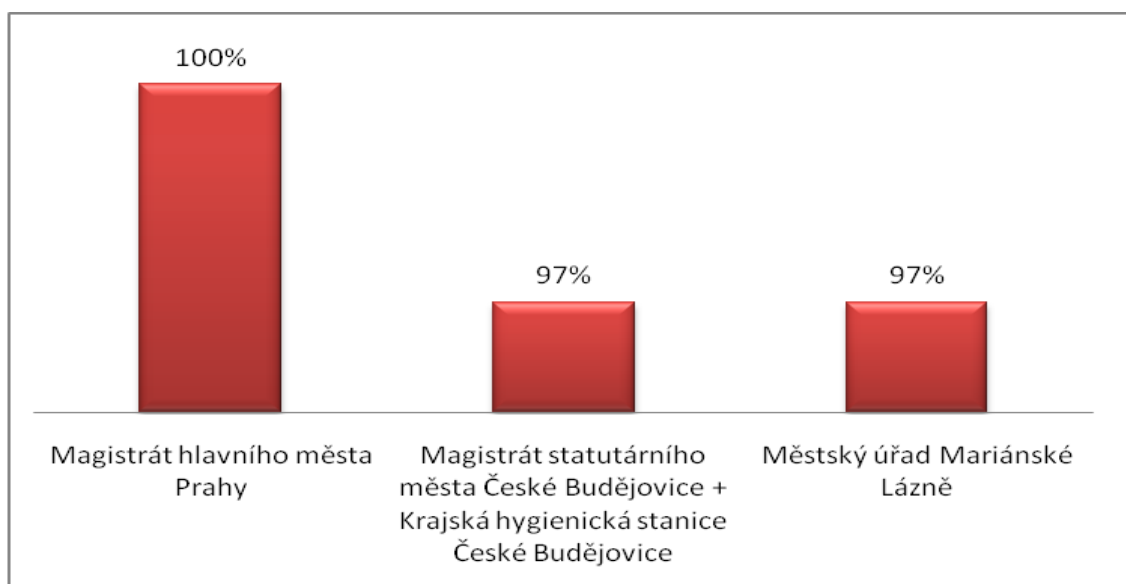
Graf 32: Vyhodnocení správných odpovědí dle vzdělání

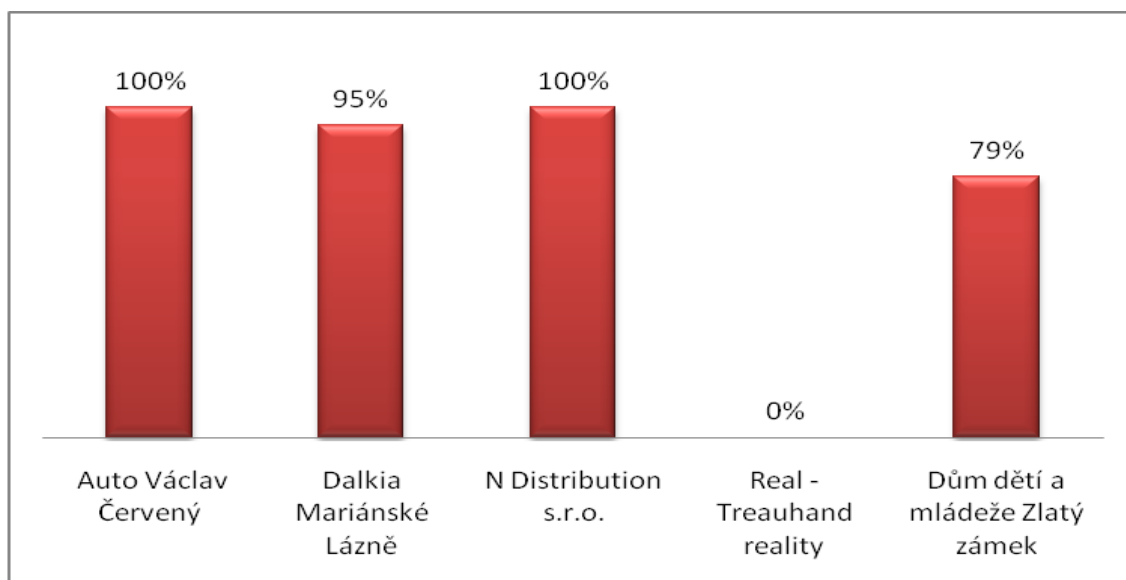
Graf 33: Vyhodnocení správných odpovědí dle věku

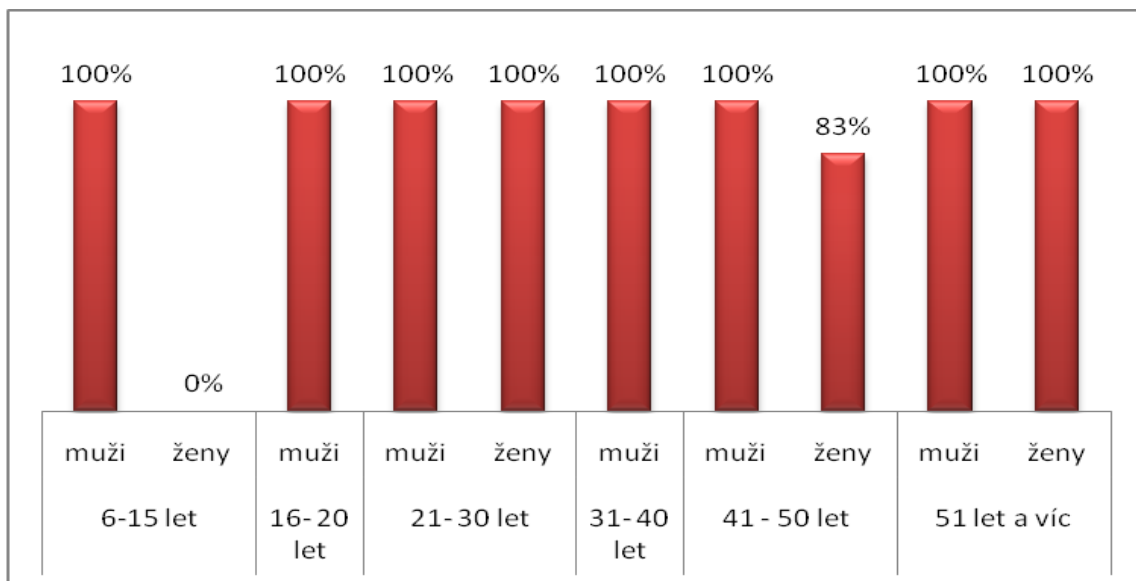
Graf 34: Vyhodnocení správných odpovědí veřejné správy

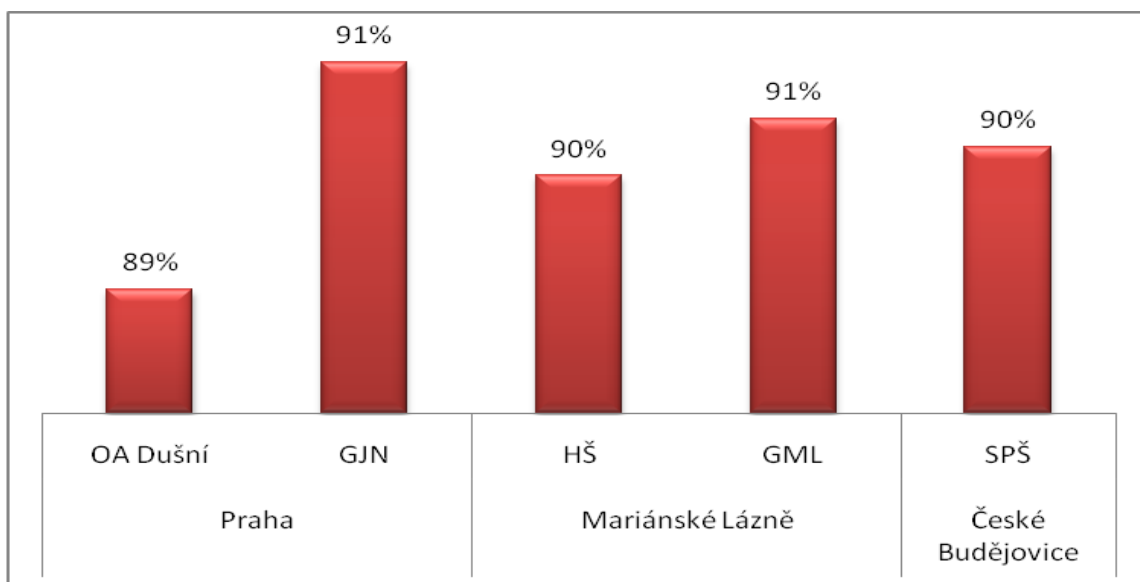
Graf 35: Vyhodnocení správných odpovědí právnických osob

Graf 36: Vyhodnocení správných odpovědí fyzických osob

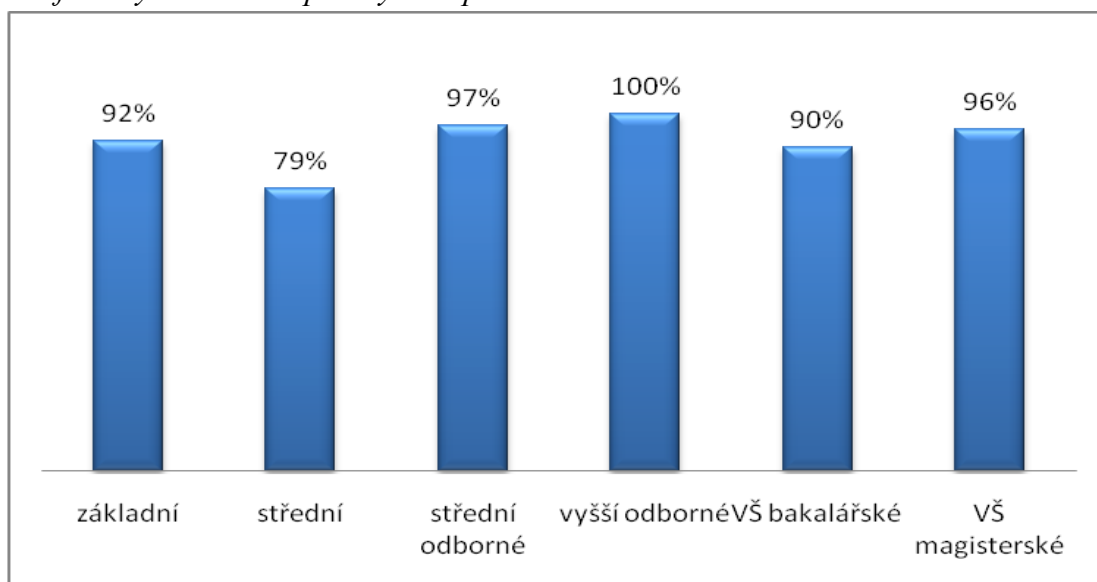
Graf 37: Vyhodnocení správných odpovědí školní mládeže

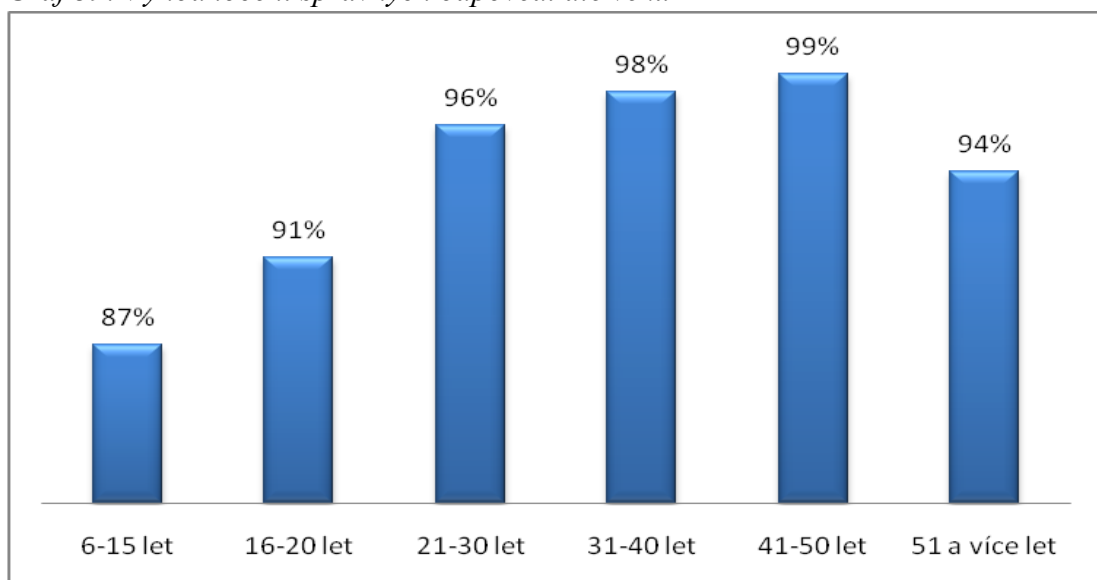
4.1.6 Otázka 9

Další rozšířenou nebezpečnou látkou je amoniak. Lidově se mu říká:

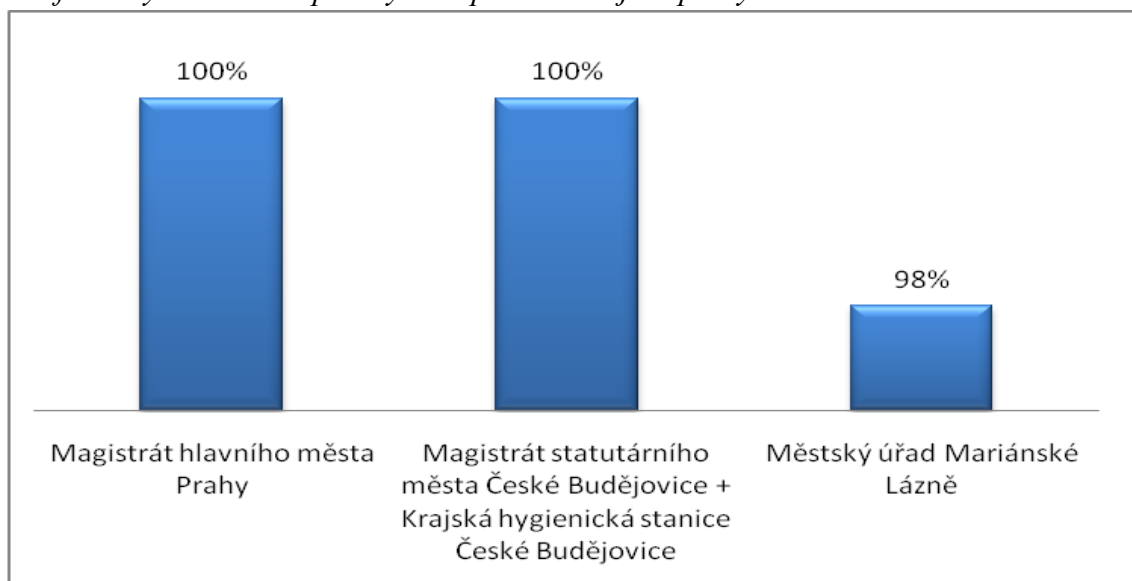
Graf 38: Vyhodnocení správných odpovědí dle vzdělání

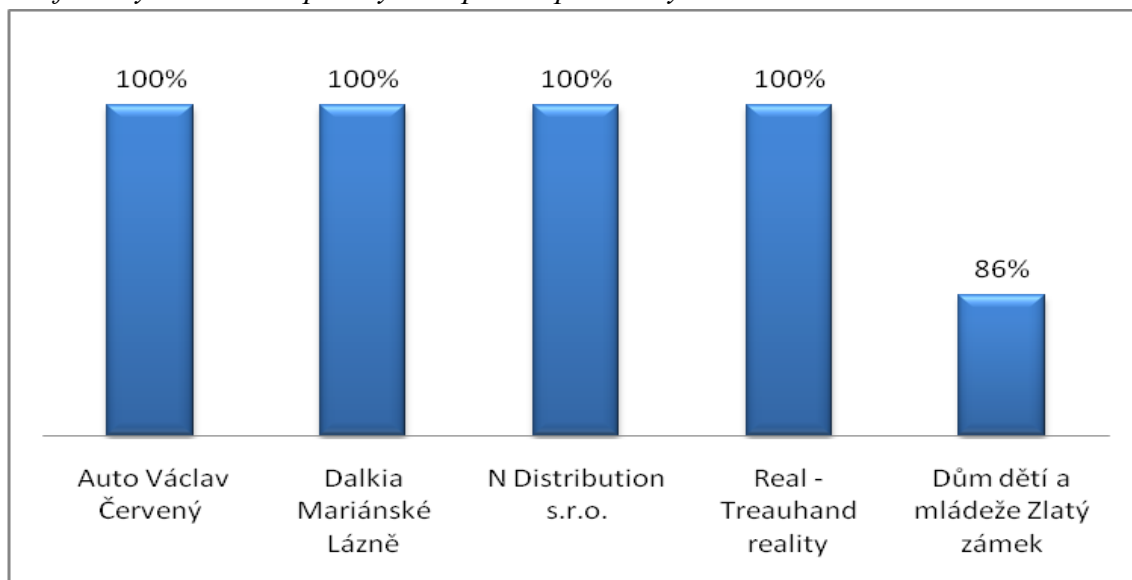
Graf 39: Vyhodnocení správných odpovědí dle věku

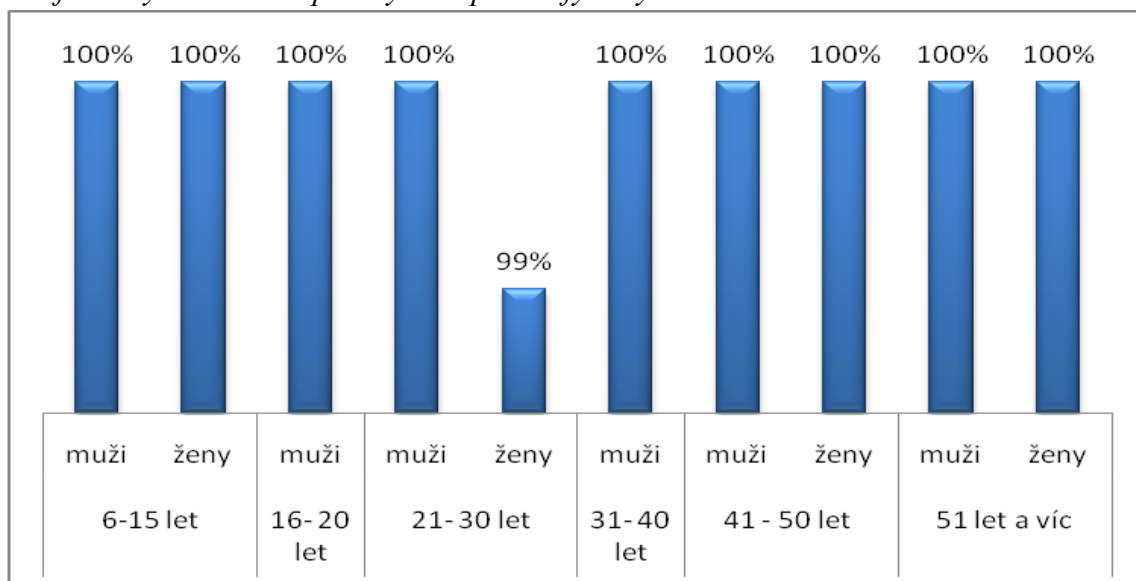
Graf 40: Vyhodnocení správných odpovědí veřejné správy

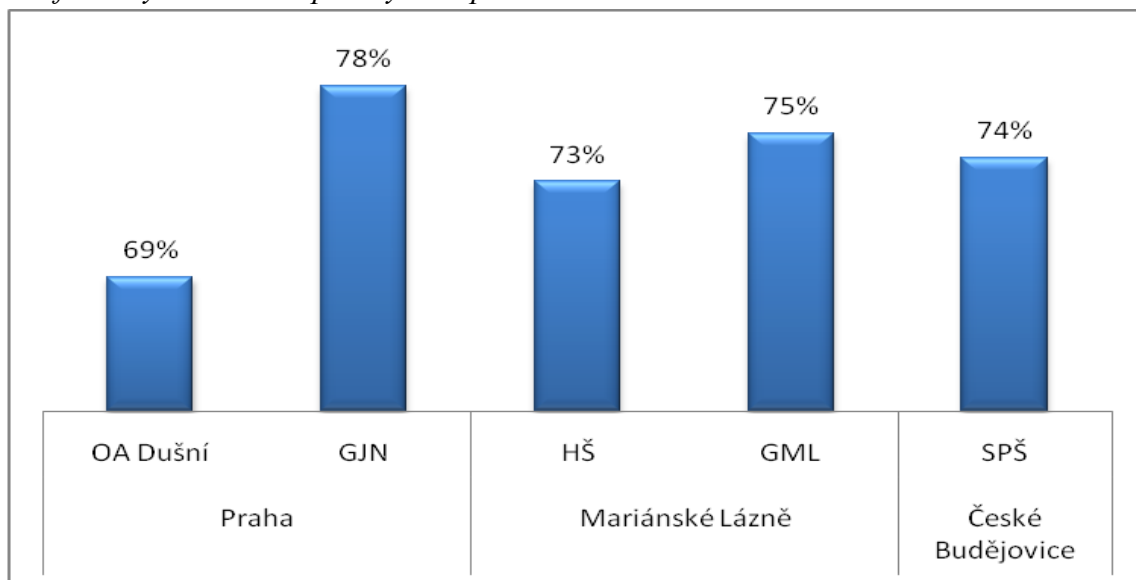
Graf 41: Vyhodnocení správných odpovědí právnických osob

Graf 42: Vyhodnocení správných odpovědí fyzických osob

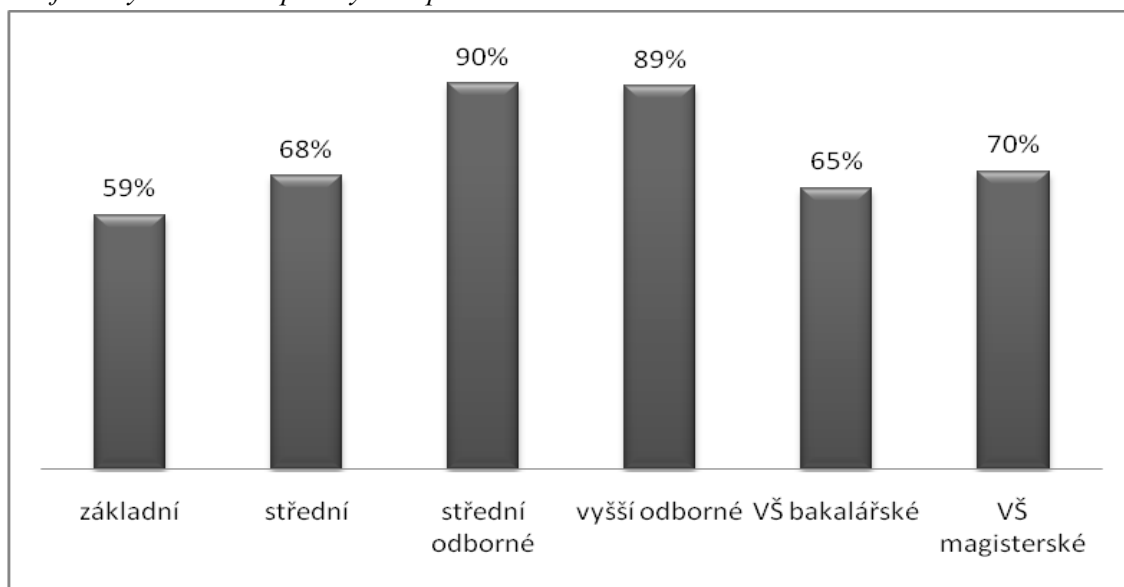
Graf 43: Vyhodnocení správných odpovědí školní mládeže

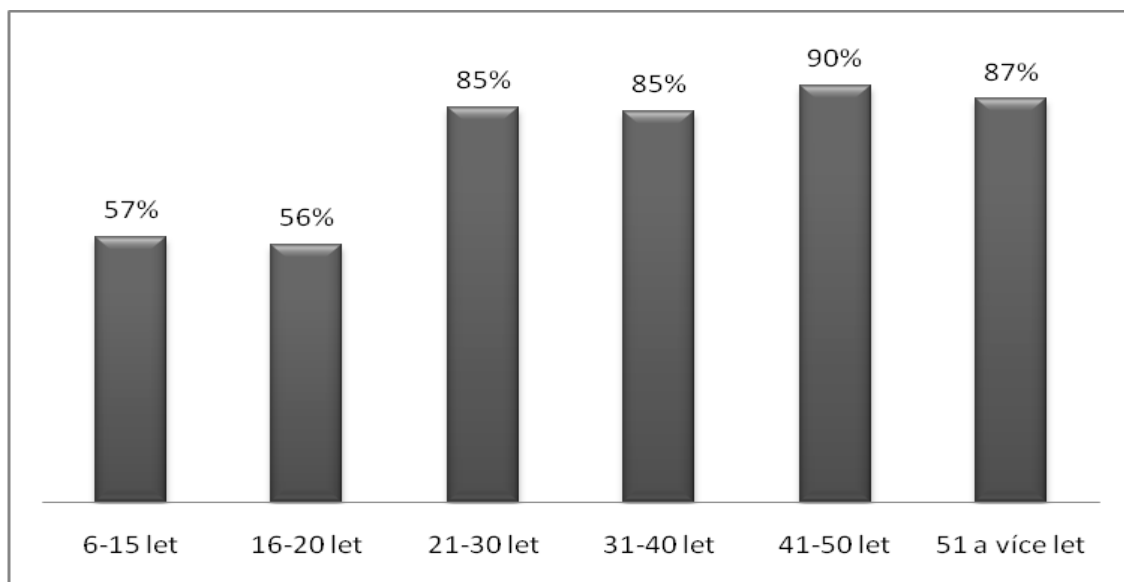
4.1.7 Otázka 10

Amoniak najdeme v množství několik až desítek tun v každém provozu, kde se používají:

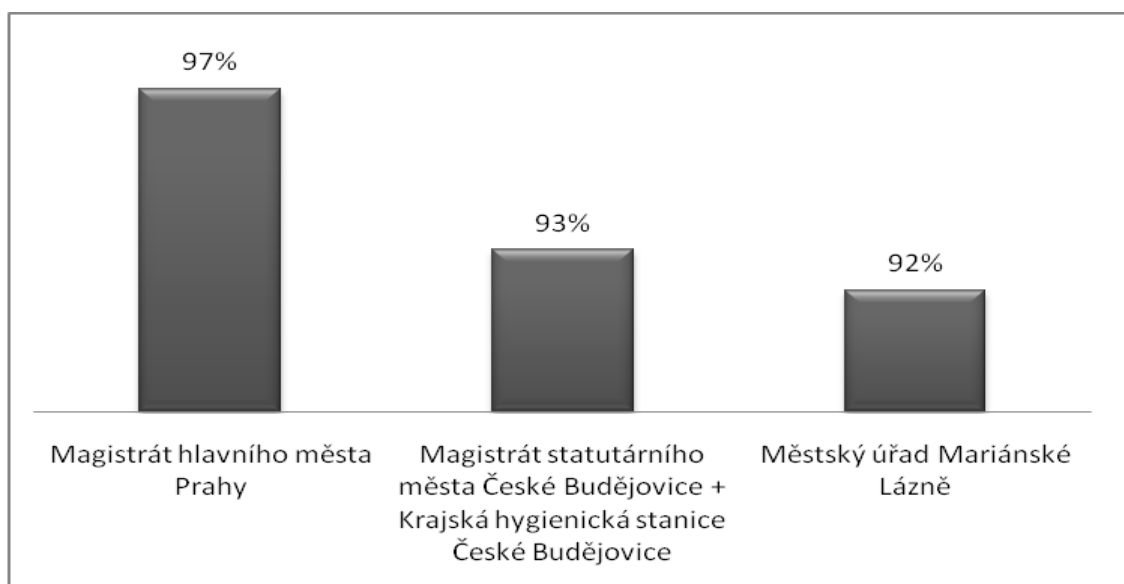
Graf 44: vyhodnocení správných odpovědí dle vzdělání

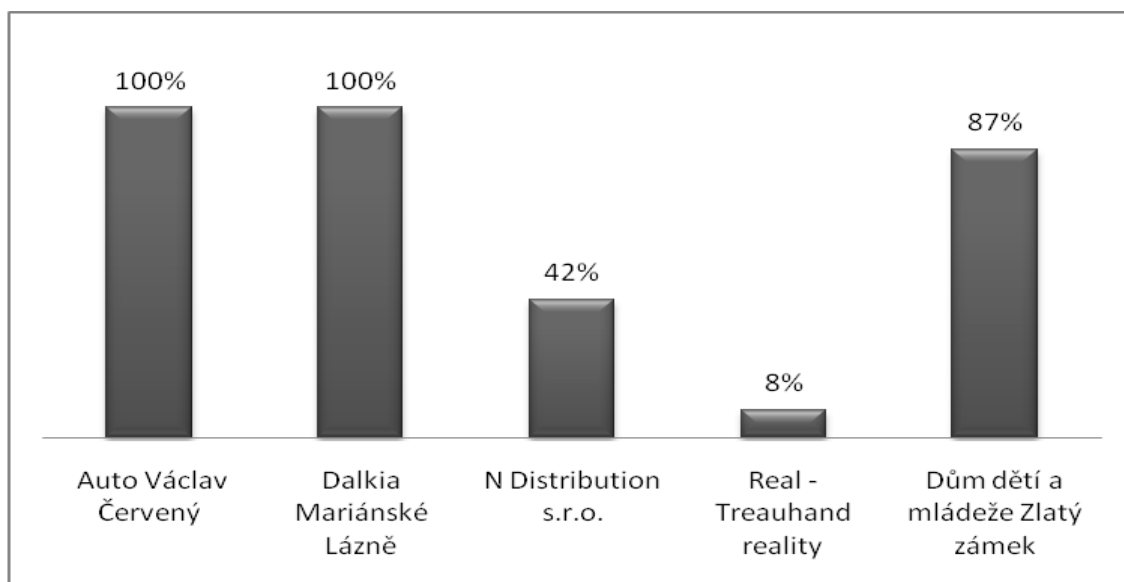
Graf 45: Vyhodnocení správných odpovědí dle věku

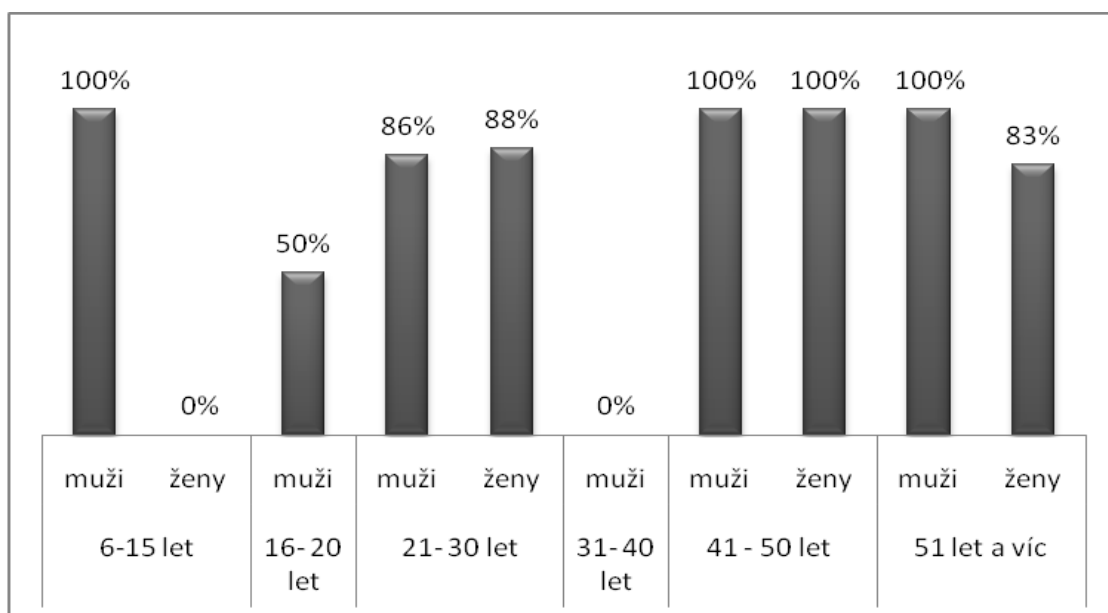
Graf 46: Vyhodnocení správných odpovědí veřejné správy

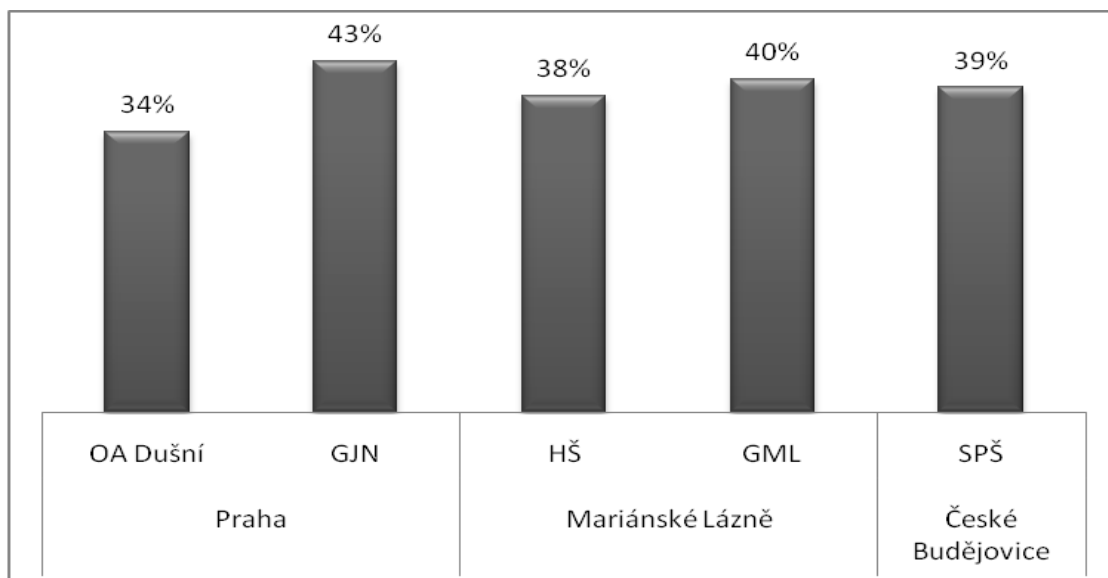
Graf 47: Vyhodnocení správných odpovědí právnických osob

Graf 48: Vyhodnocení správných odpovědí fyzických osob

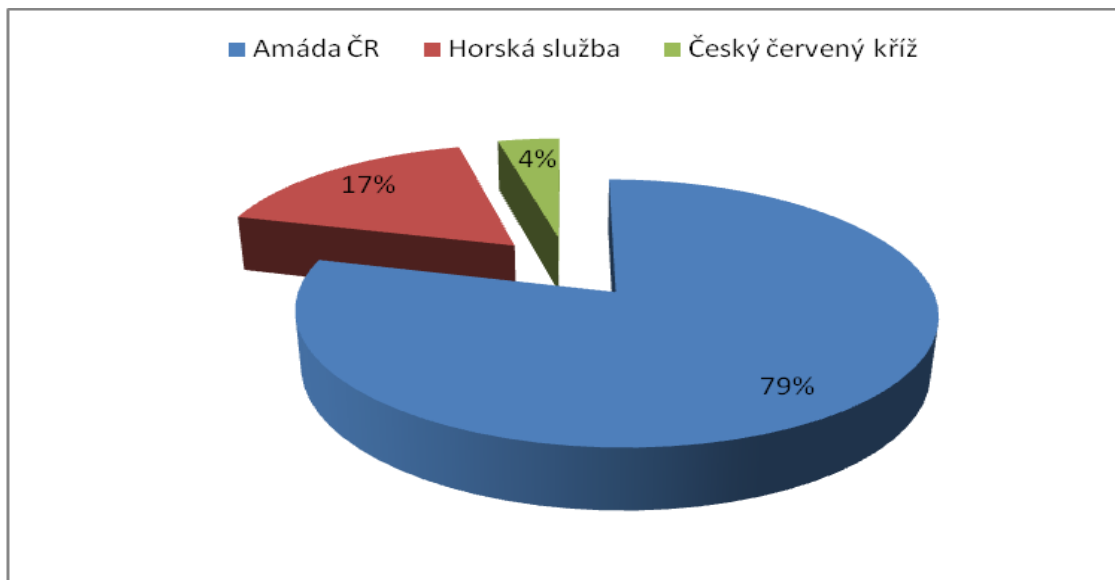
Graf 49: Vyhodnocení správných odpovědí školní mládeže

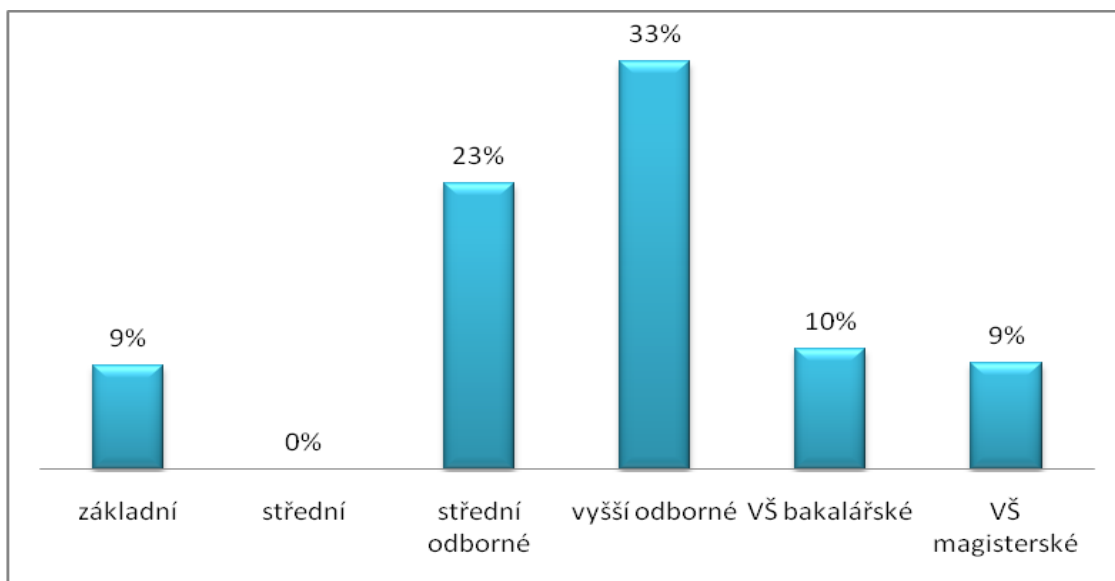
4.1.8 Otázka 11

Zaškrtněte 4 organizace patřící mezi základní složky Integrovaného záchranného systému

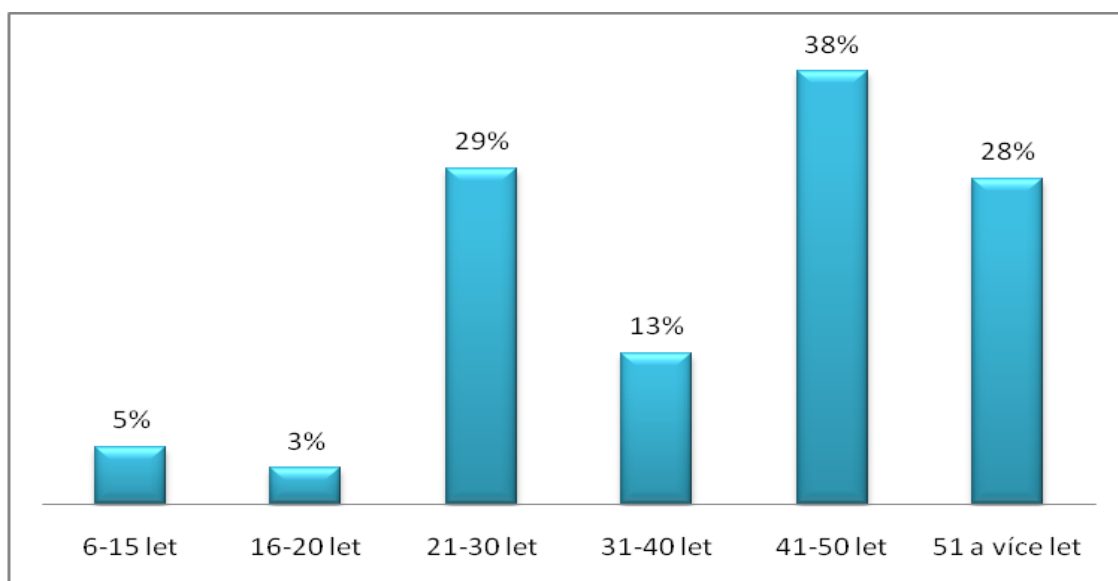
Graf 50: Nejčastější chybné odpovědi

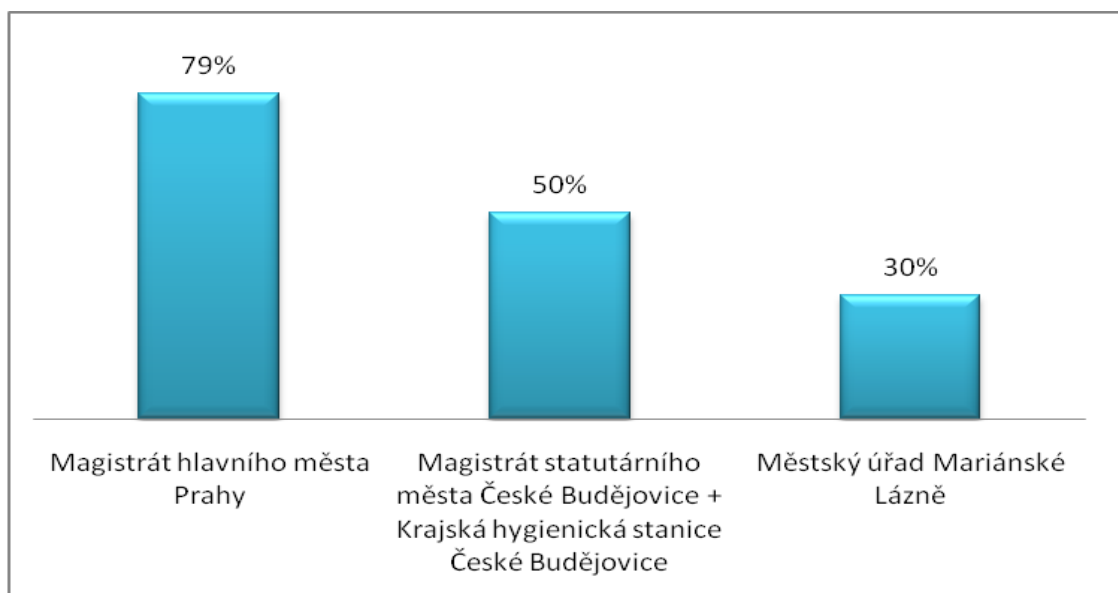
Graf 51: Vyhodnocení správných odpovědí dle vzdělání

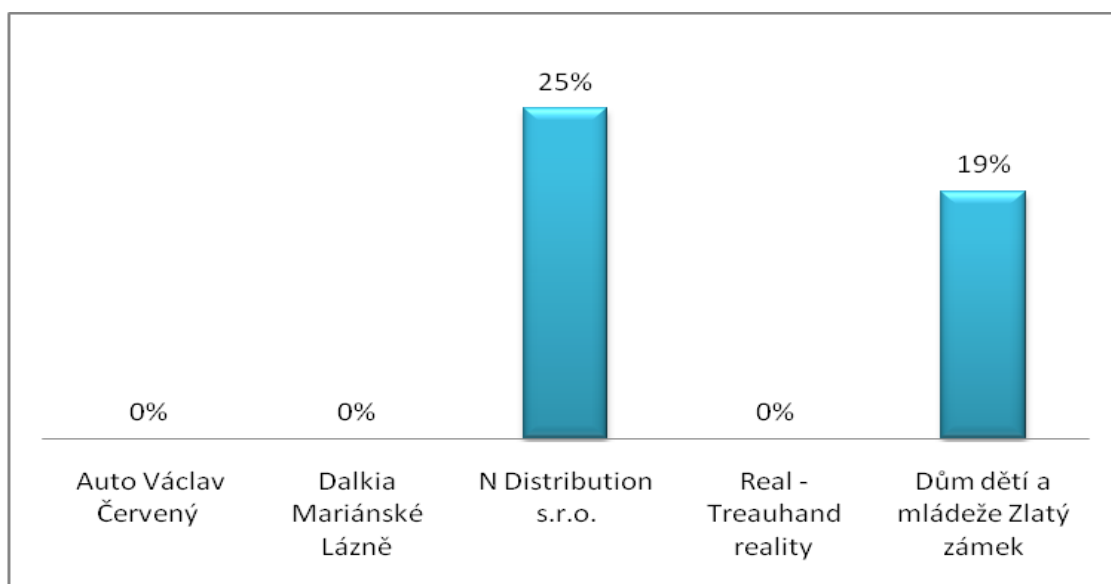
Graf 52: Vyhodnocení správných odpovědí dle věku

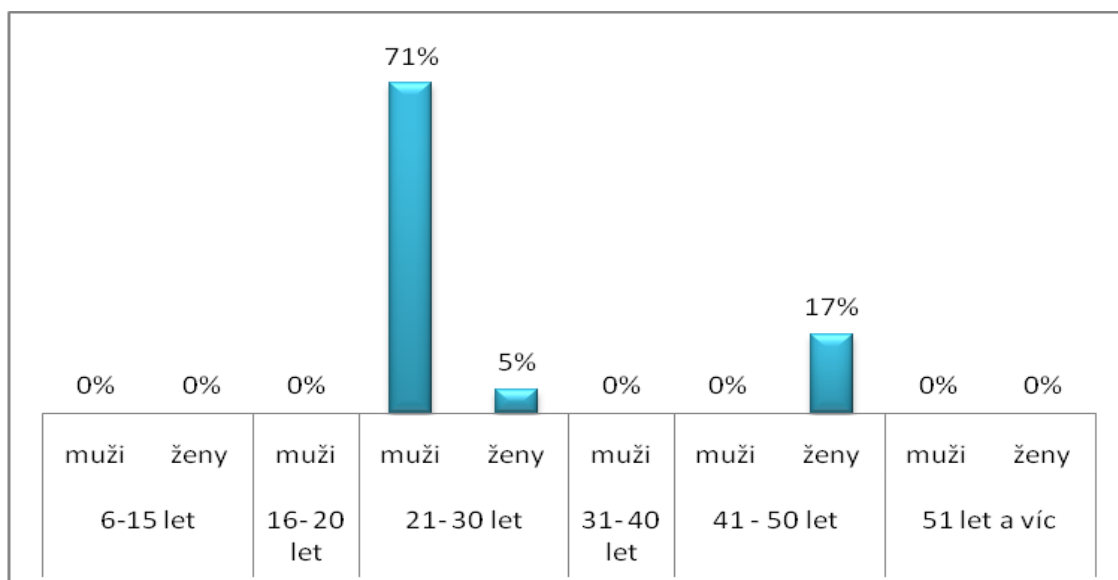
Graf 53: Vyhodnocení správných odpovědí veřejné správy

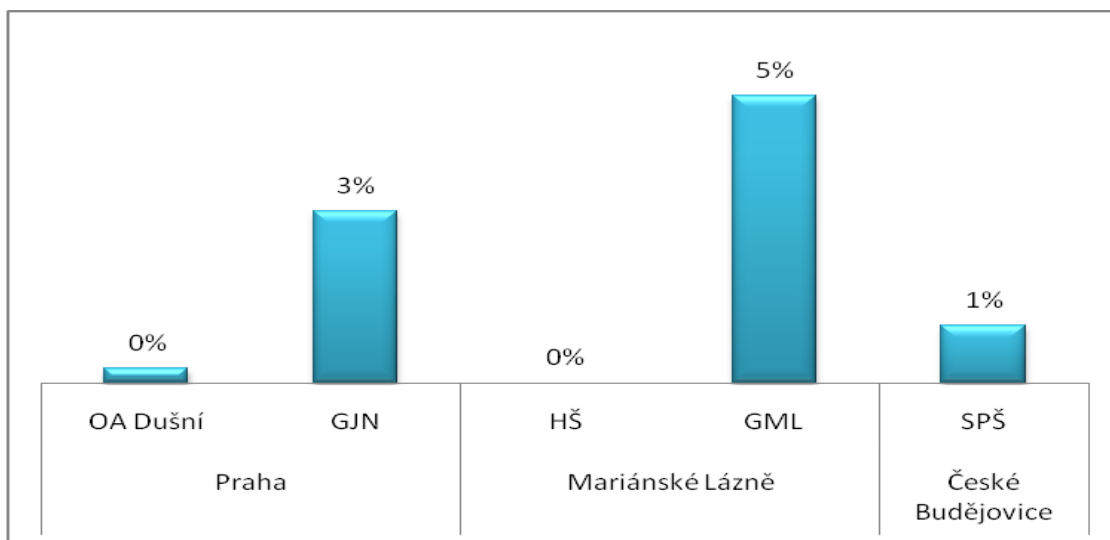
Graf 54: Vyhodnocení správných odpovědí právnických osob

Graf 55: Vyhodnocení správných odpovědí fyzických osob

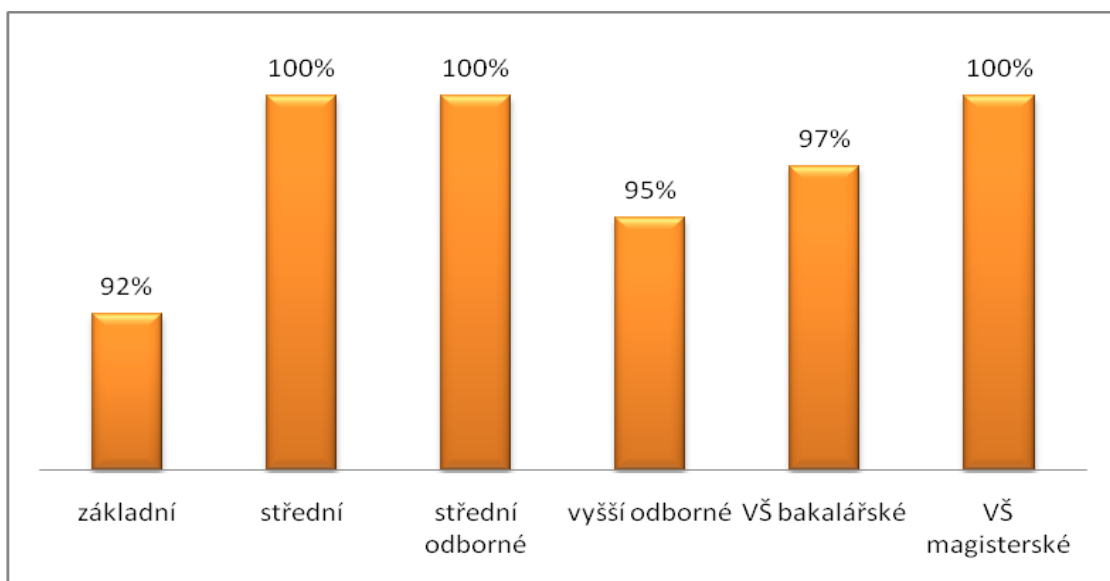
Graf 56: Vyhodnocení správných odpovědí školní mládeže

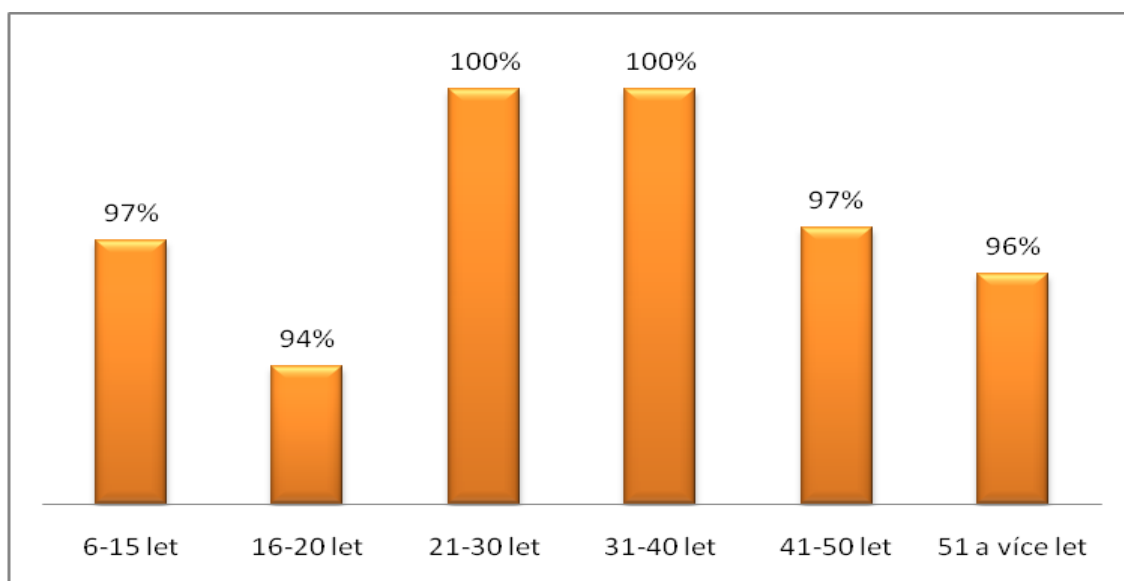
4.1.9 Otázka 12

Jaké telefonní číslo zavoláte jestliže:

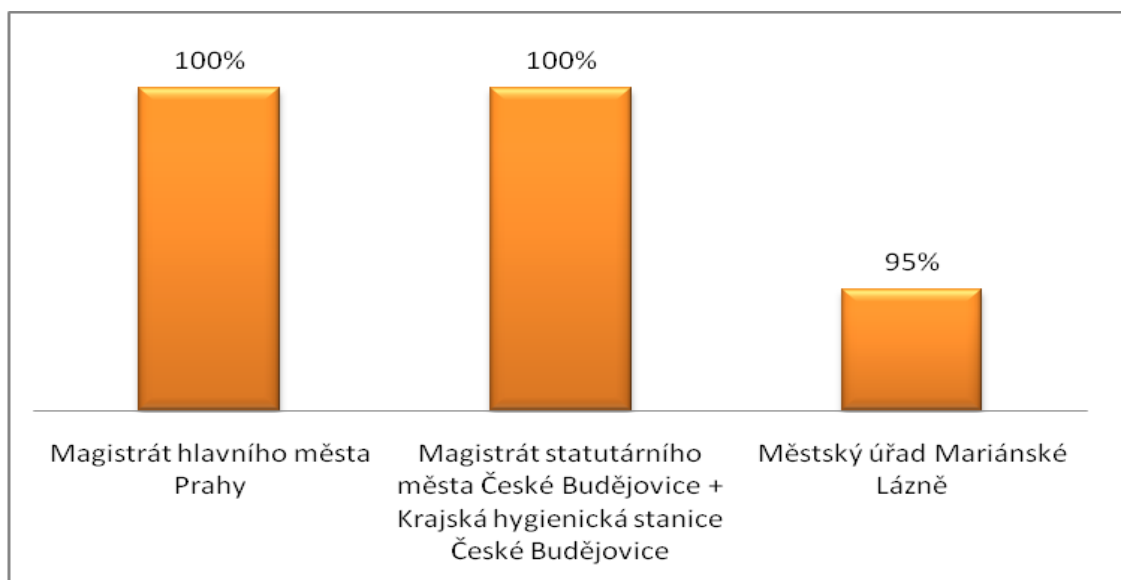
Graf 57: Vyhodnocení správných odpovědí dle vzdělání

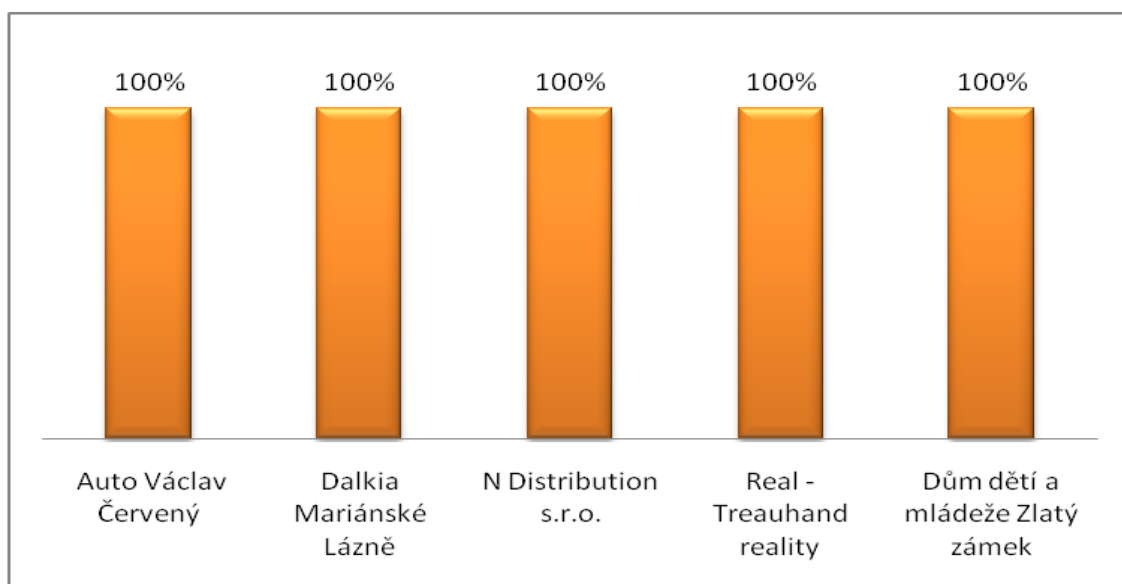
Graf 58: Vyhodnocení správných odpovědí dle věku

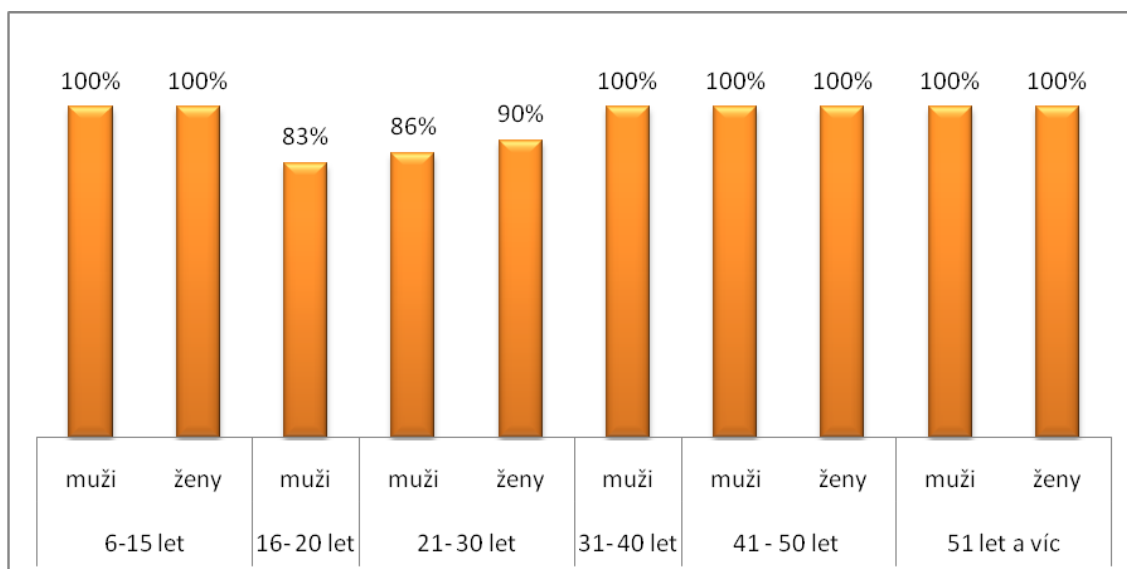
Graf 59: Vyhodnocení správných odpovědí veřejné správy

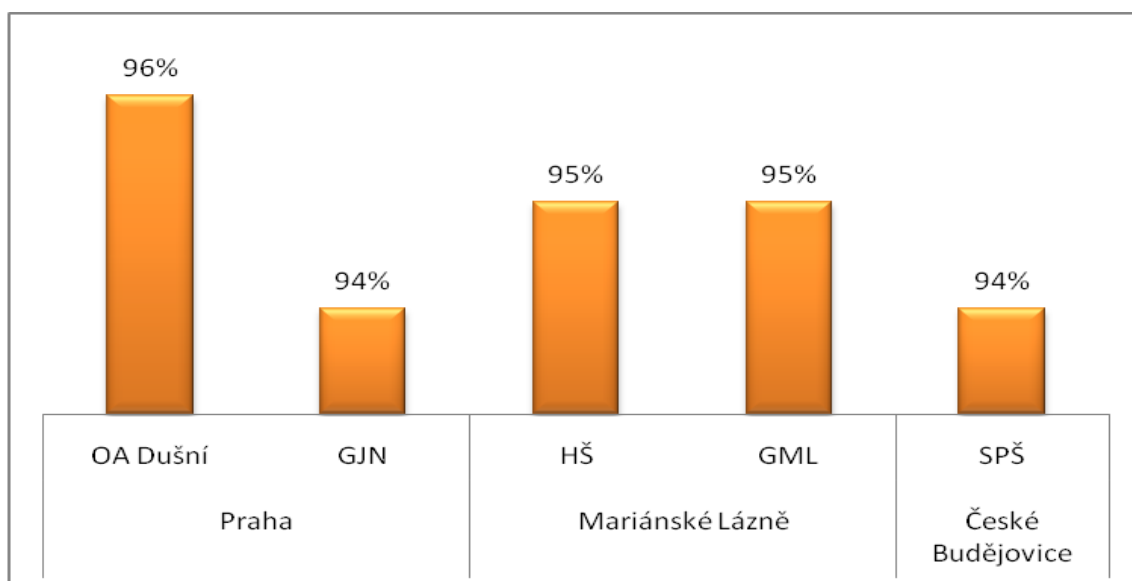
Graf 60: Vyhodnocení správných odpovědí právnických osob

Graf 61: Vyhodnocení správných odpovědí fyzických osob

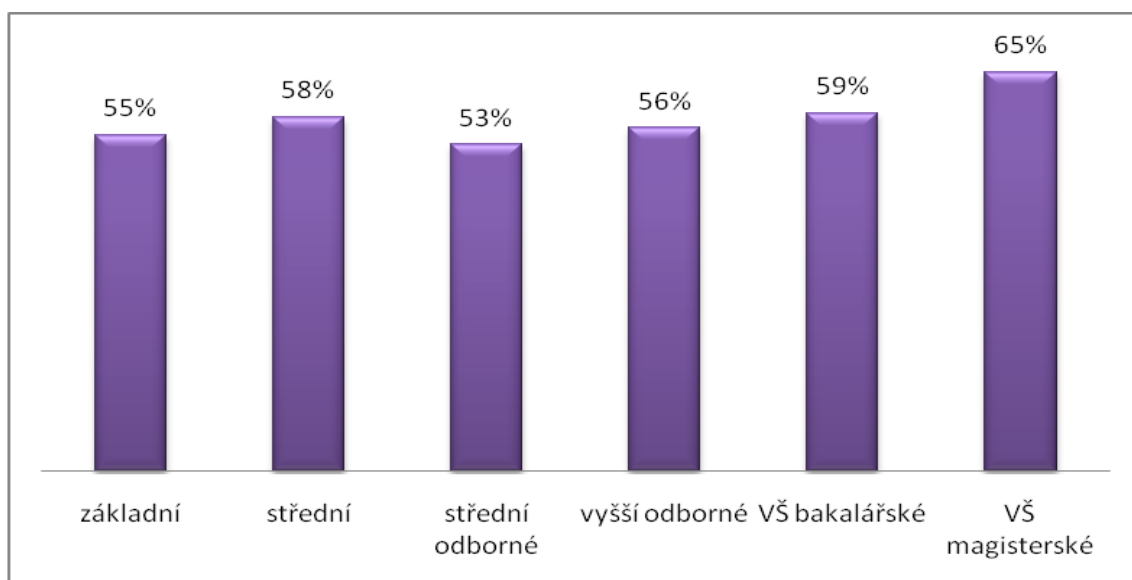
Graf 61: Vyhodnocení správných odpovědí školní mládeže

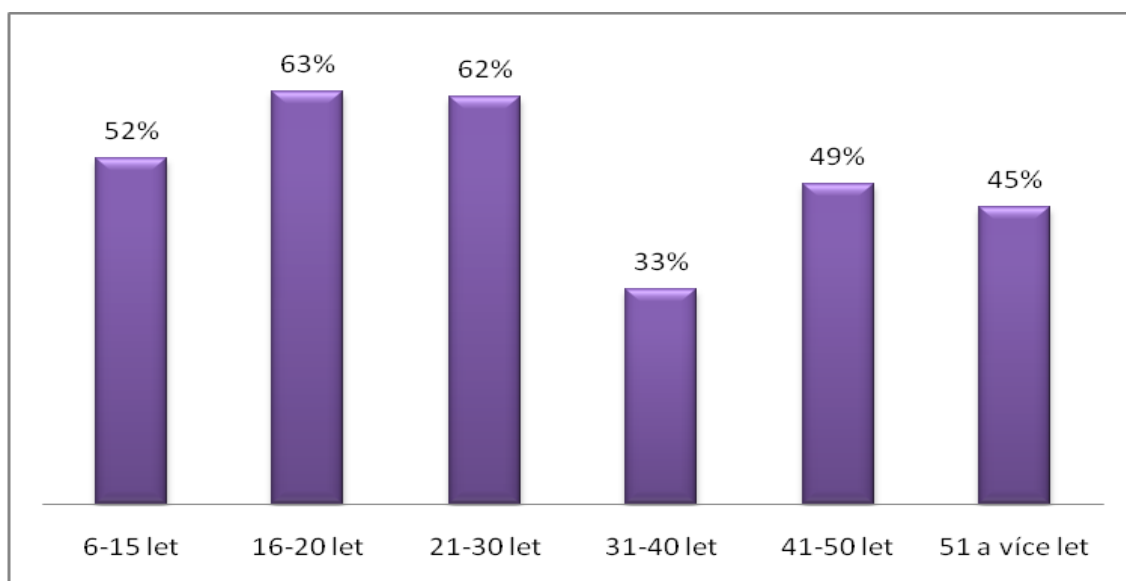
4.1.10 Otázka 13

Jaké zásady bychom měli dodržet v případě, že uslyšíme varovný signál sirény?

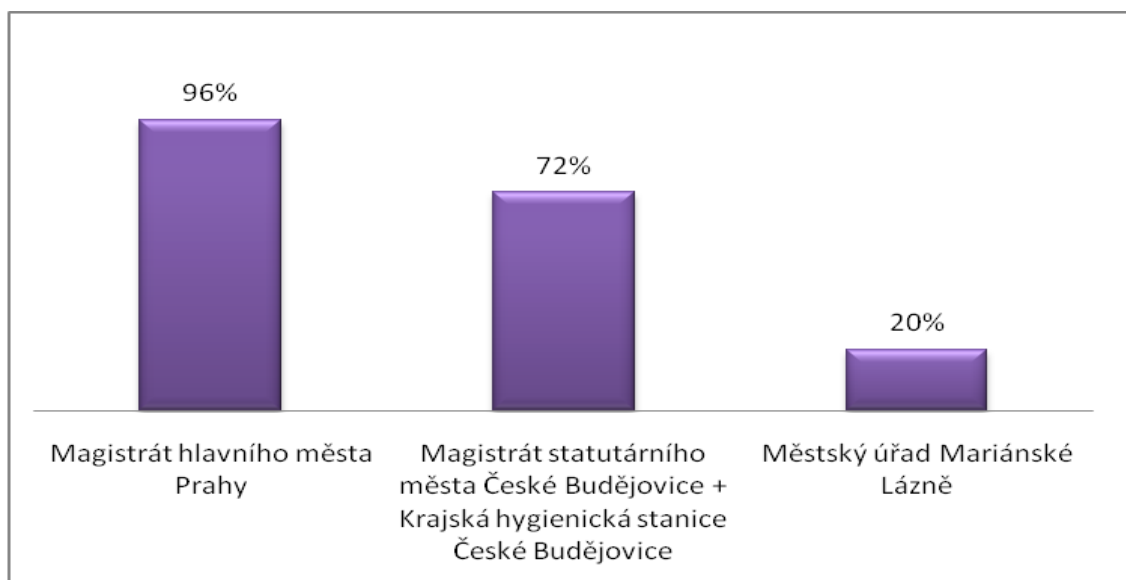
Graf 62: Vyhodnocení správných odpovědí dle vzdělání

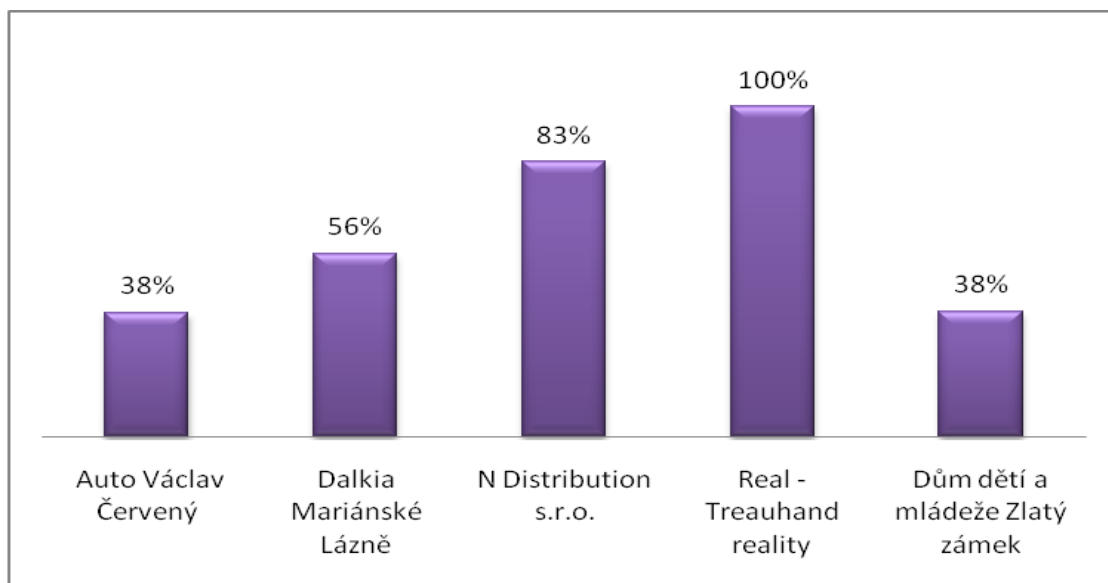
Graf 63: Vyhodnocení správných odpovědí dle věku

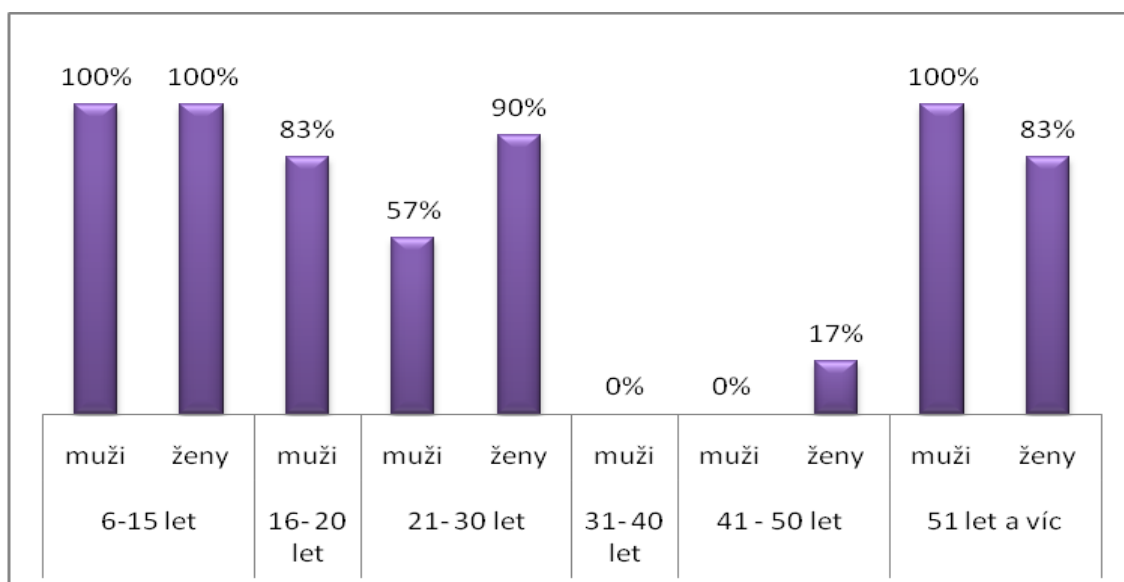
Graf 64: Vyhodnocení správných odpovědí veřejné správy

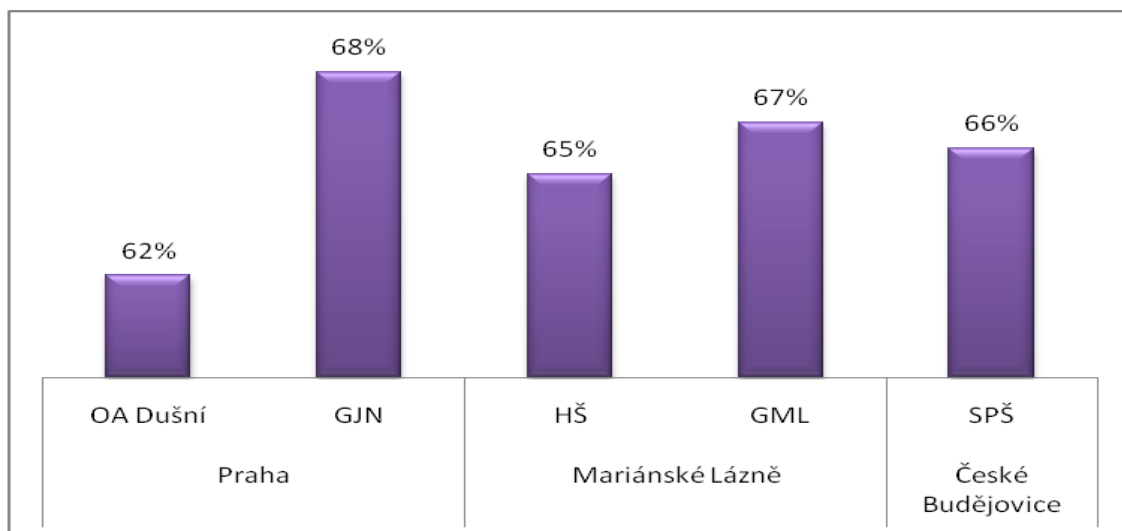
Graf 65: Vyhodnocení správných odpovědí právnických osob

Graf 66: Vyhodnocení správných odpovědí fyzických osob

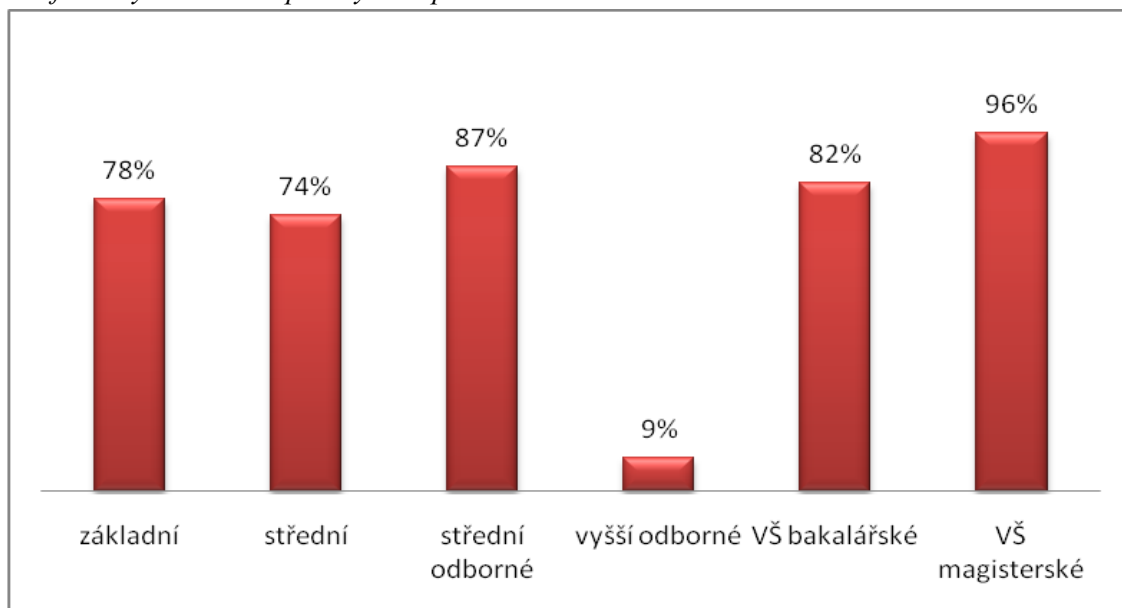
Graf 67: Vyhodnocení správných odpovědí školní mládeže

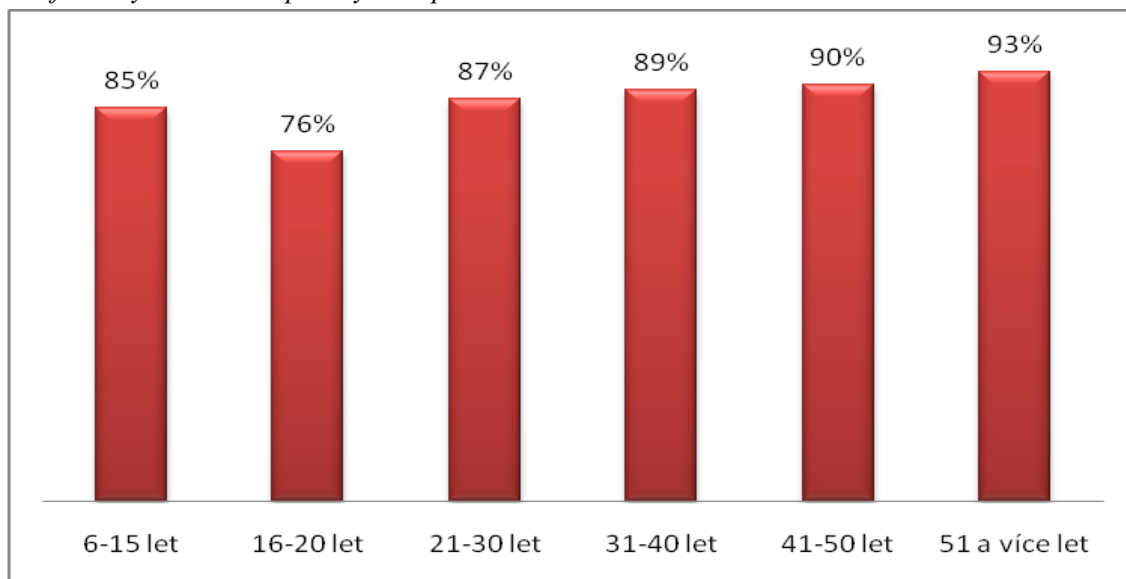
4.1.11 Otázka 14

V ČR je zaveden jeden varovný signál:

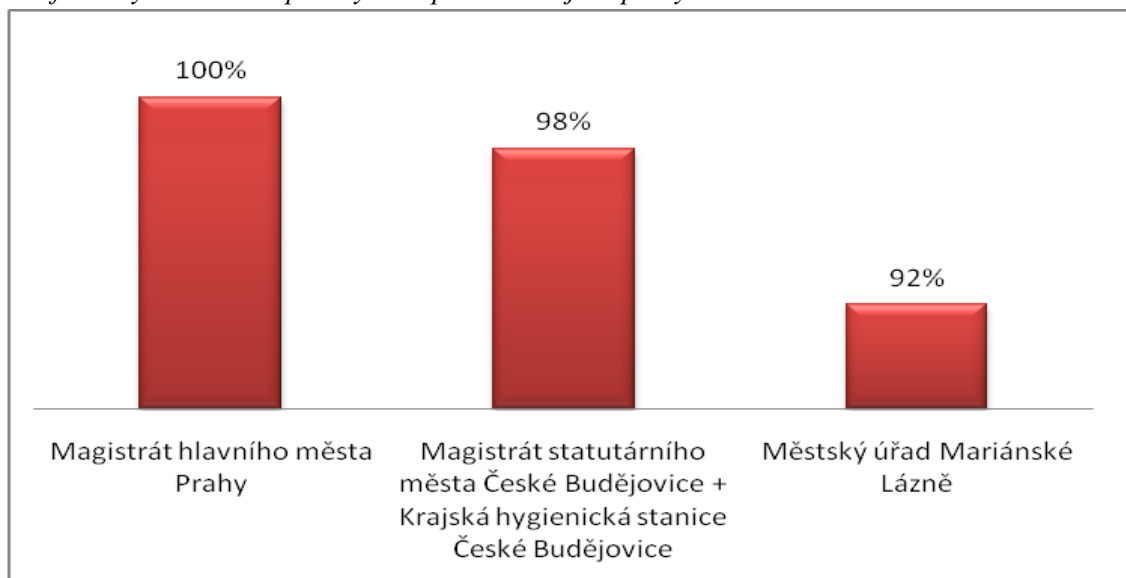
Graf 68: Vyhodnocení správných odpovědí dle vzdělání

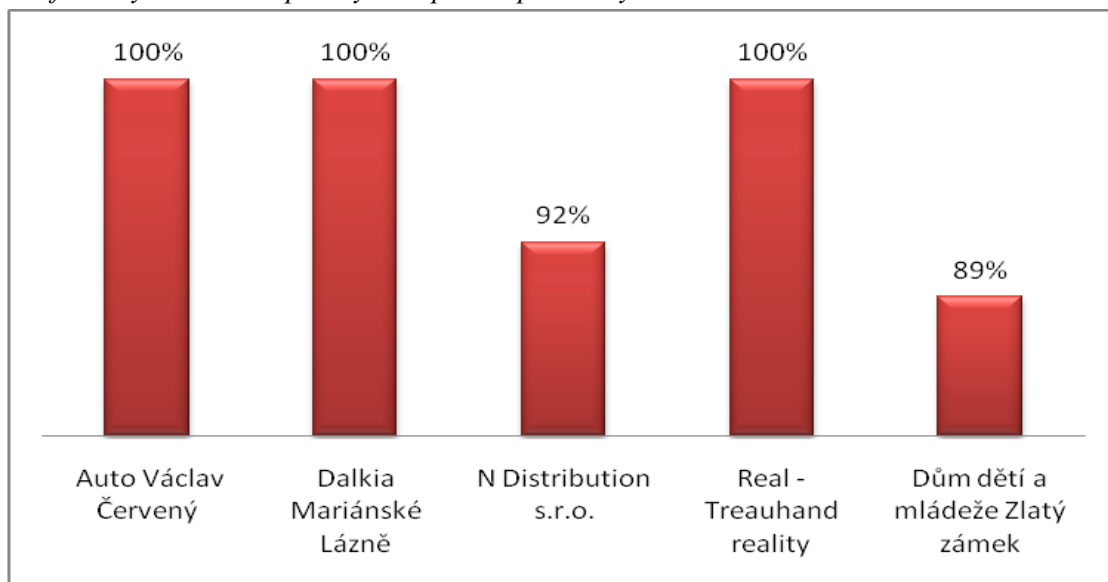
Graf 69: Vyhodnocení správných odpovědí dle věku

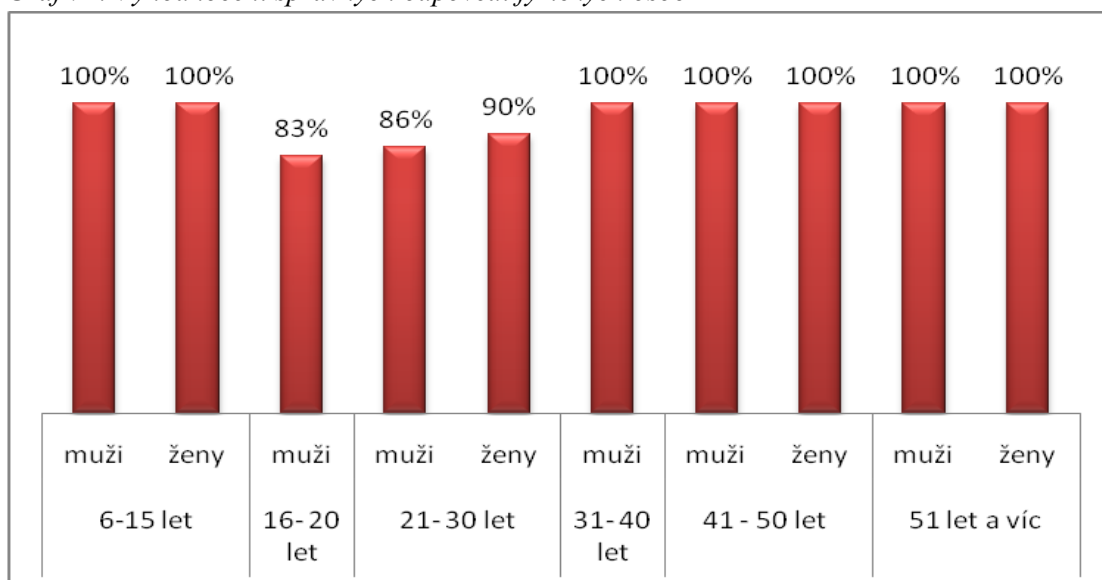
Graf 70: Vyhodnocení správných odpovědí veřejné správy

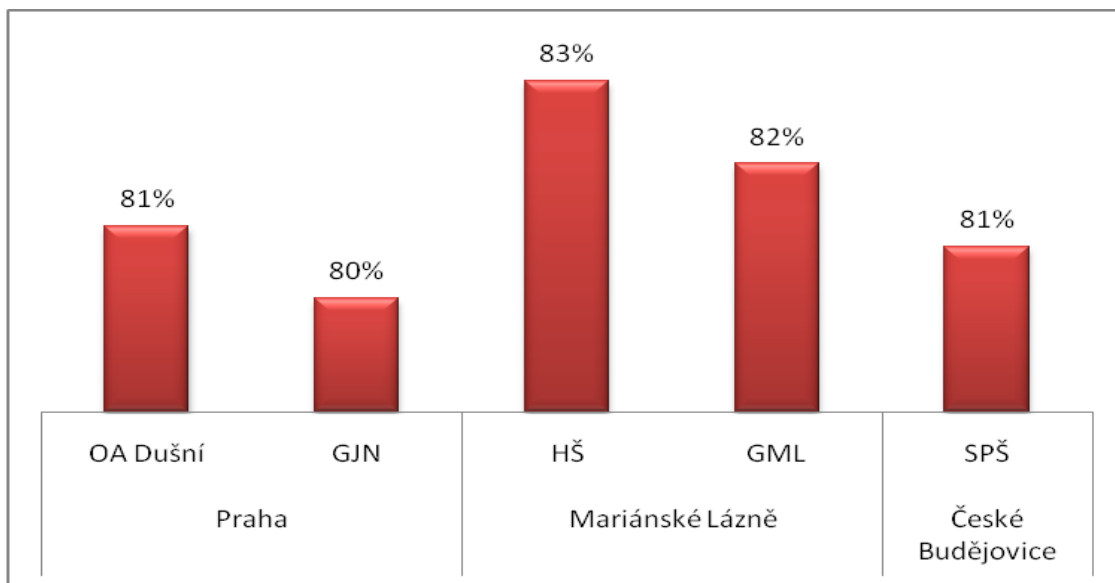
Graf 71: Vyhodnocení správných odpovědí právnických osob

Graf 72: Vyhodnocení správných odpovědí fyzických osob

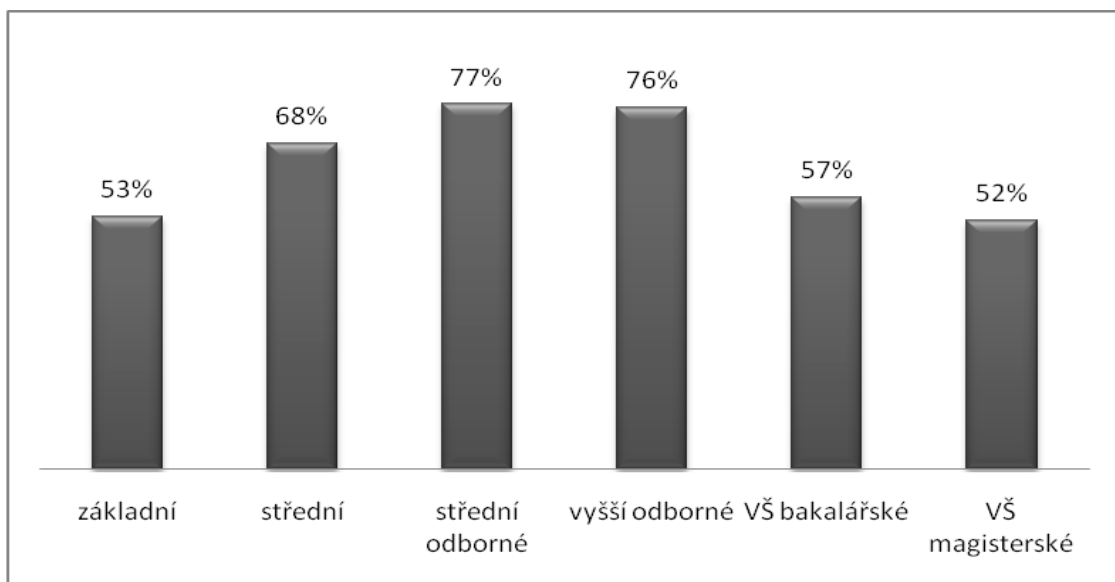
Graf 73: Vyhodnocení správných odpovědí školní mládeže

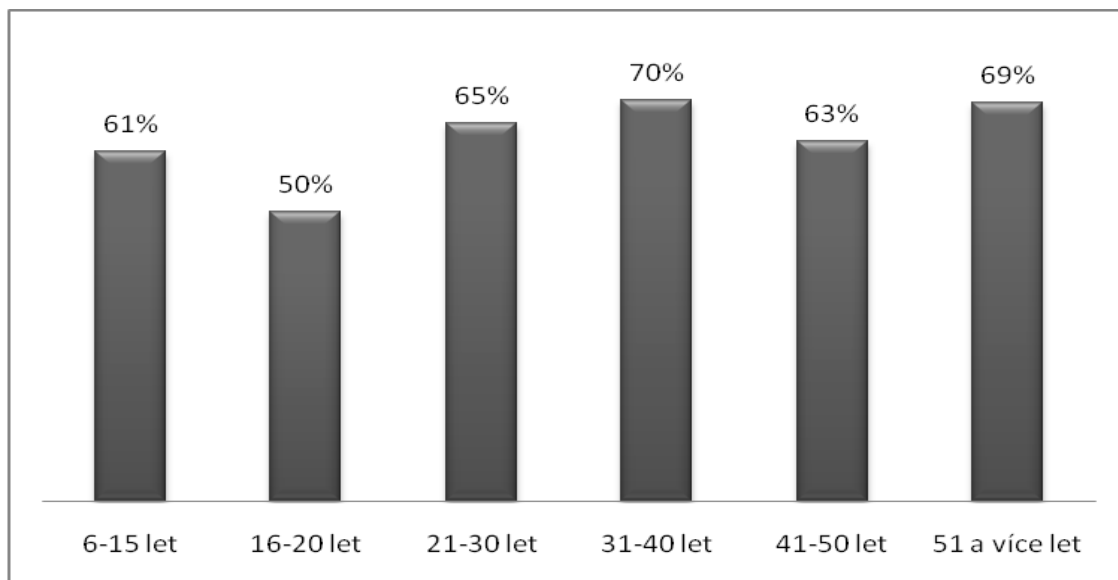
4.1.12 Otázka 15

Jak zareagujete, jestliže uslyšíte signál: “požární poplach“?

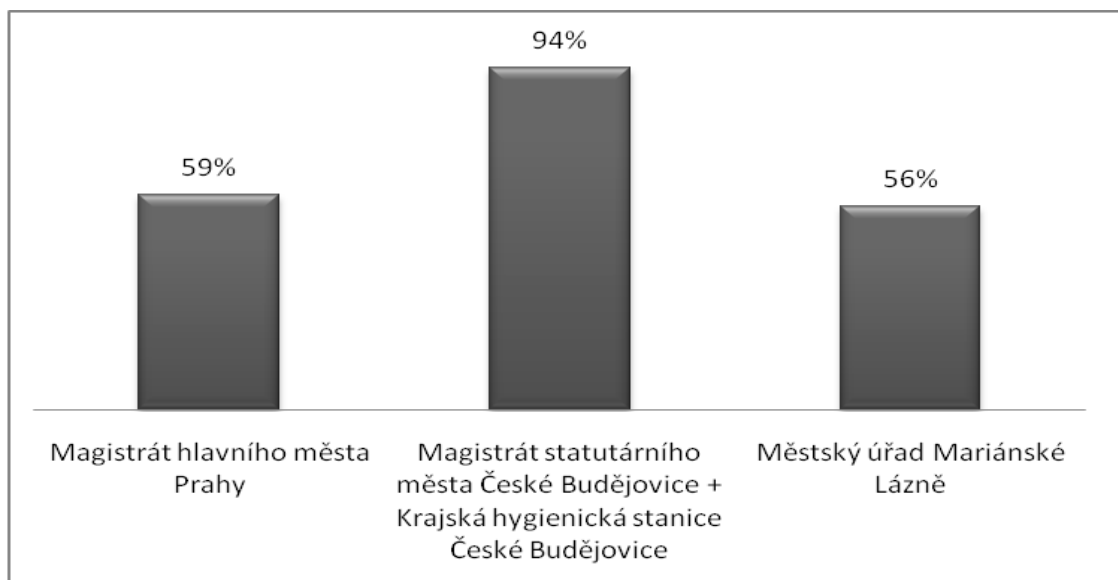
Graf 74: Vyhodnocení správných odpovědí dle vzdělání

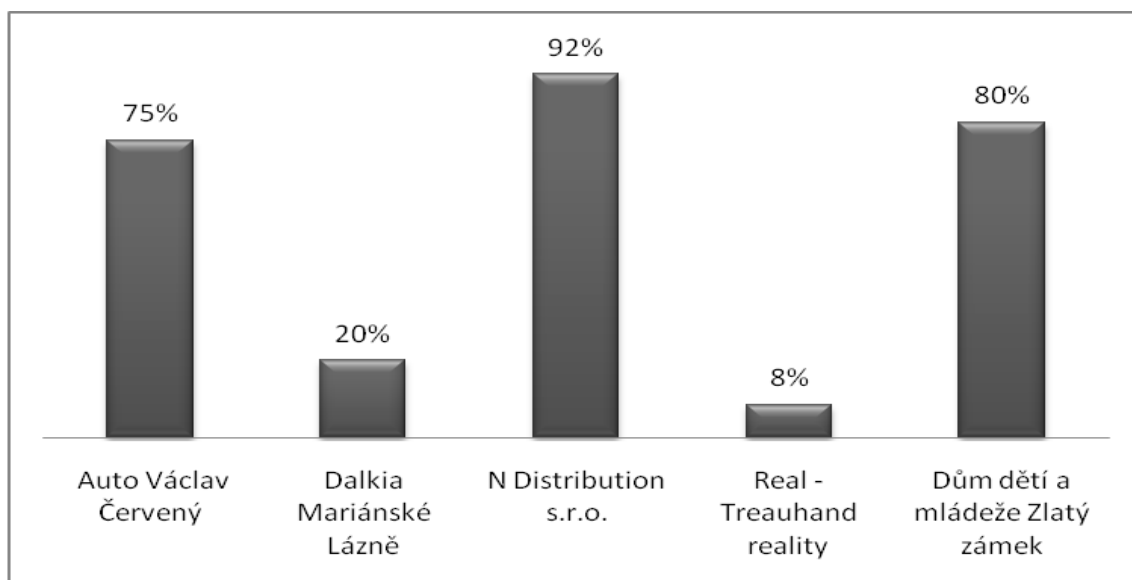
Graf 75: Vyhodnocení správných odpovědí dle věku

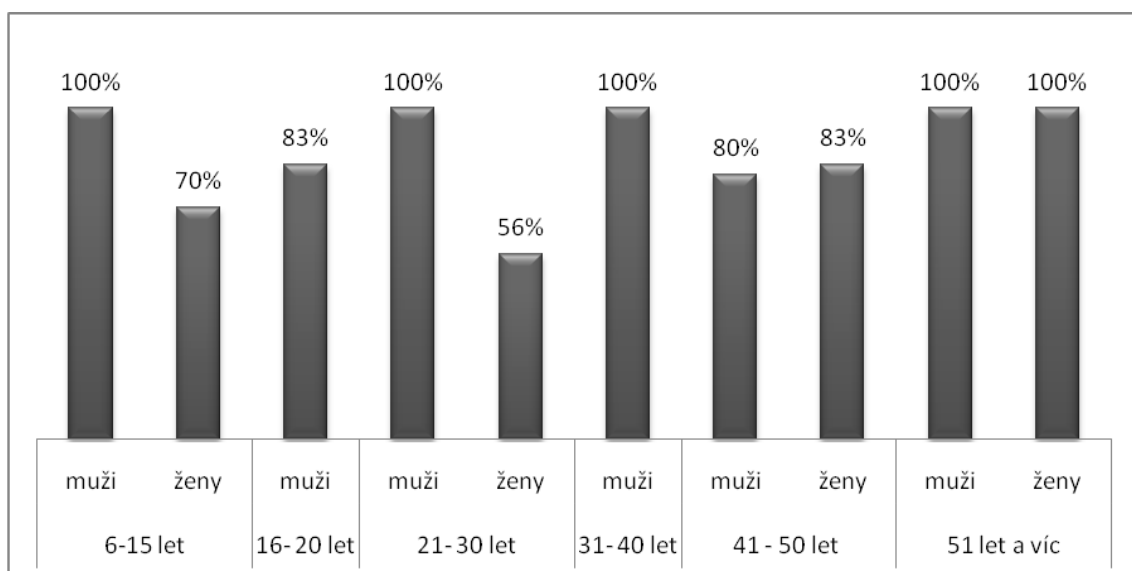
Graf 76: Vyhodnocení správných odpovědí veřejné správy

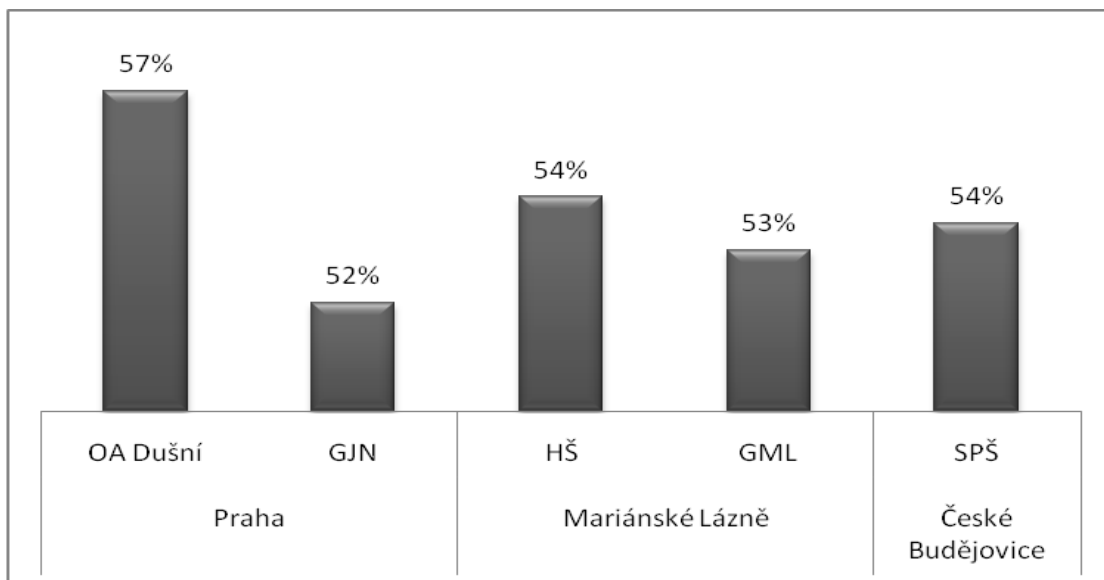
Graf 77: Vyhodnocení správných odpovědí právnických osob

Graf 78: Vyhodnocení správných odpovědí fyzických osob

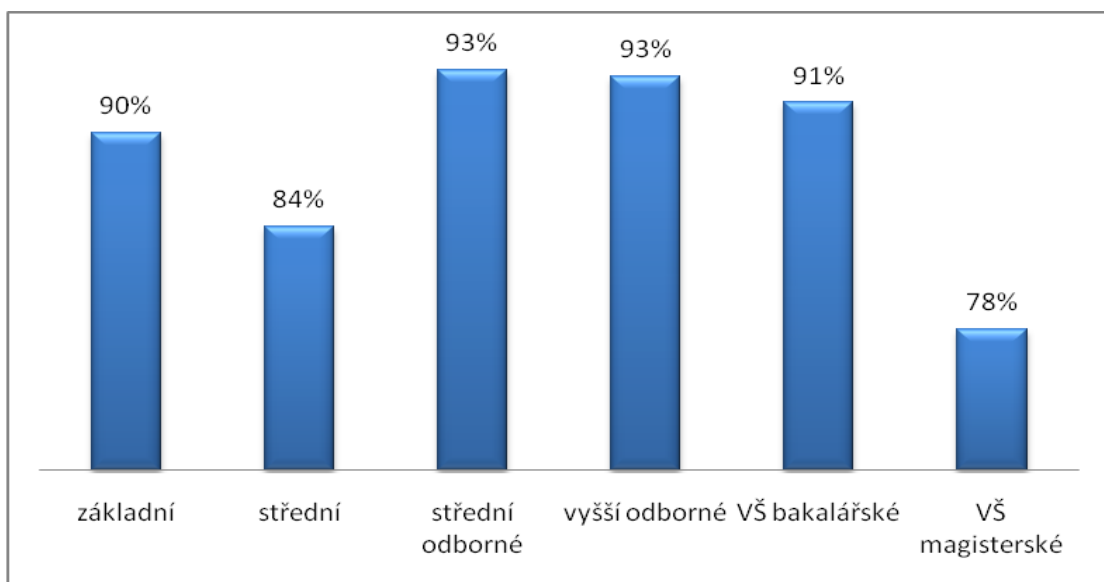
Graf 79: Vyhodnocení správních odpovědí školní mládeže

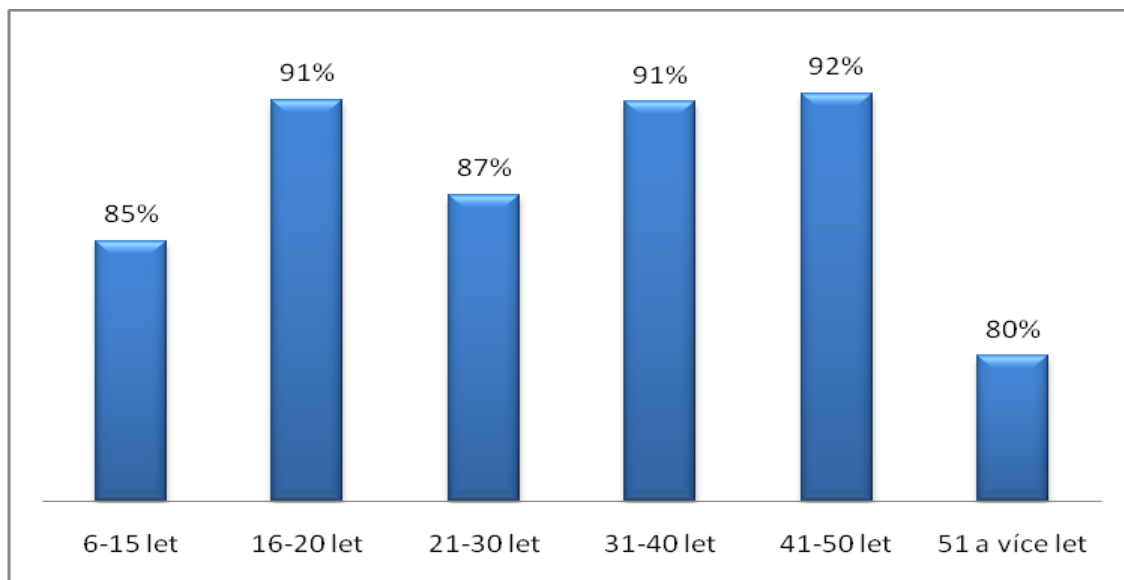
4.1.13 Otázka 16

Jak byste si chránili dýchací cesty a oči v případě nebezpečí zamoření?

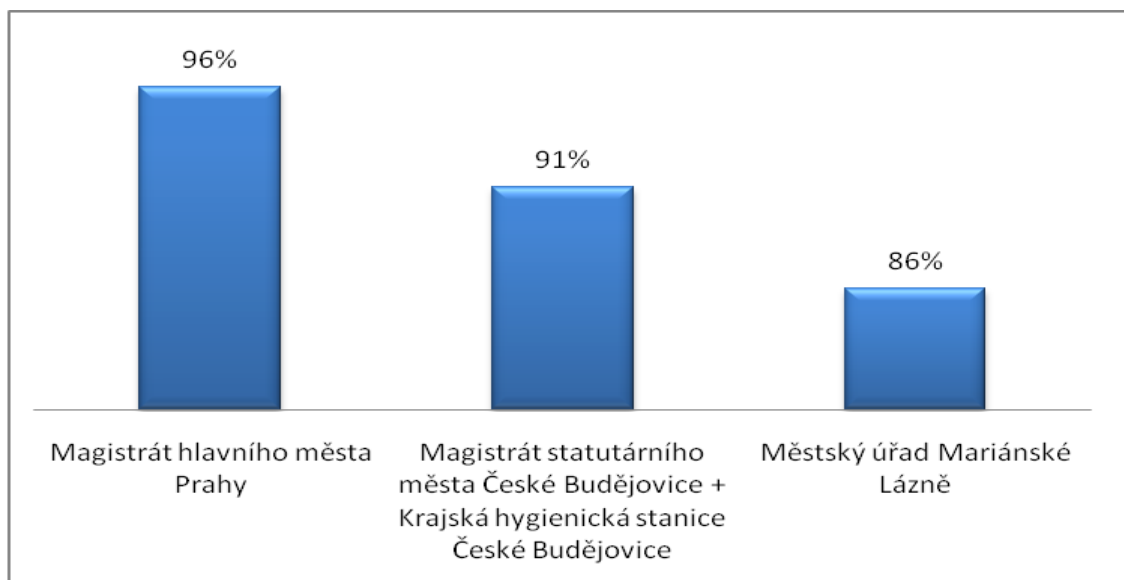
Graf 80: Vyhodnocení správních odpovědí dle vzdělání

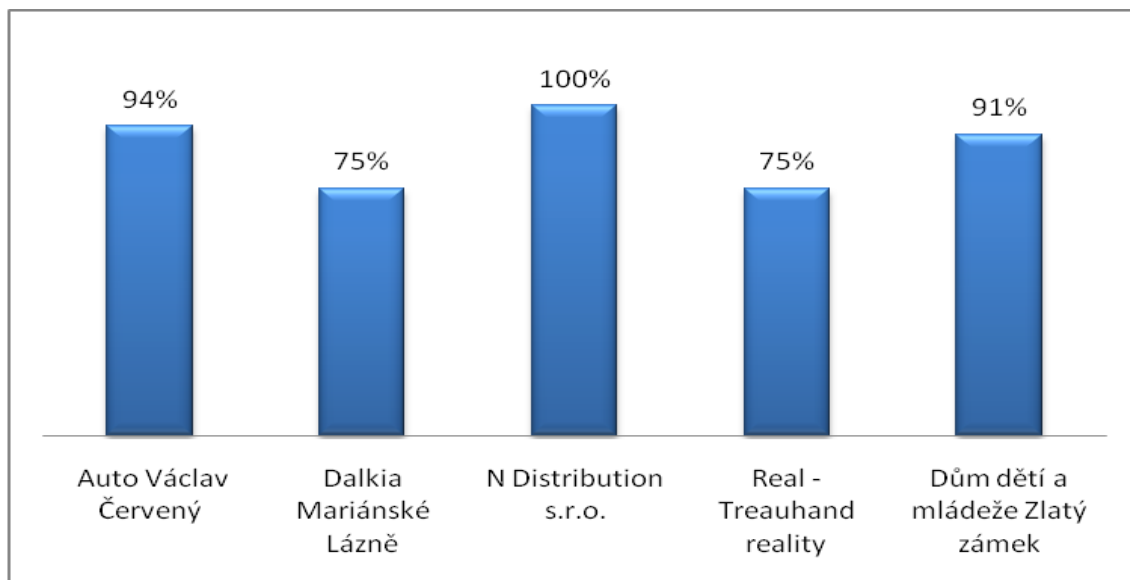
Graf 81: Vyhodnocení správných odpovědí dle věku

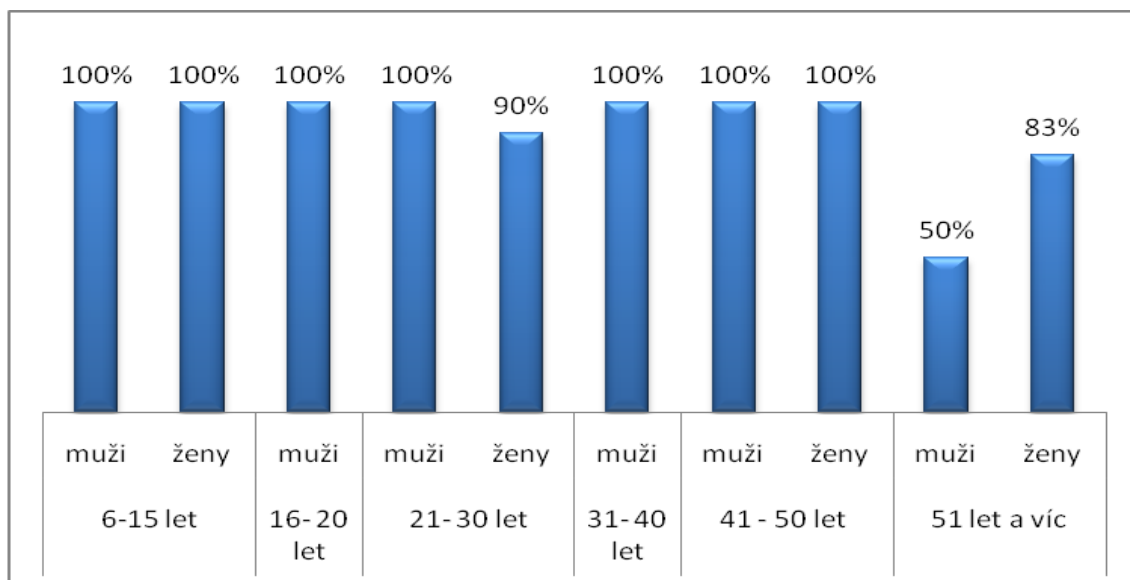
Graf 82: Vyhodnocení správných odpovědí veřejné správy

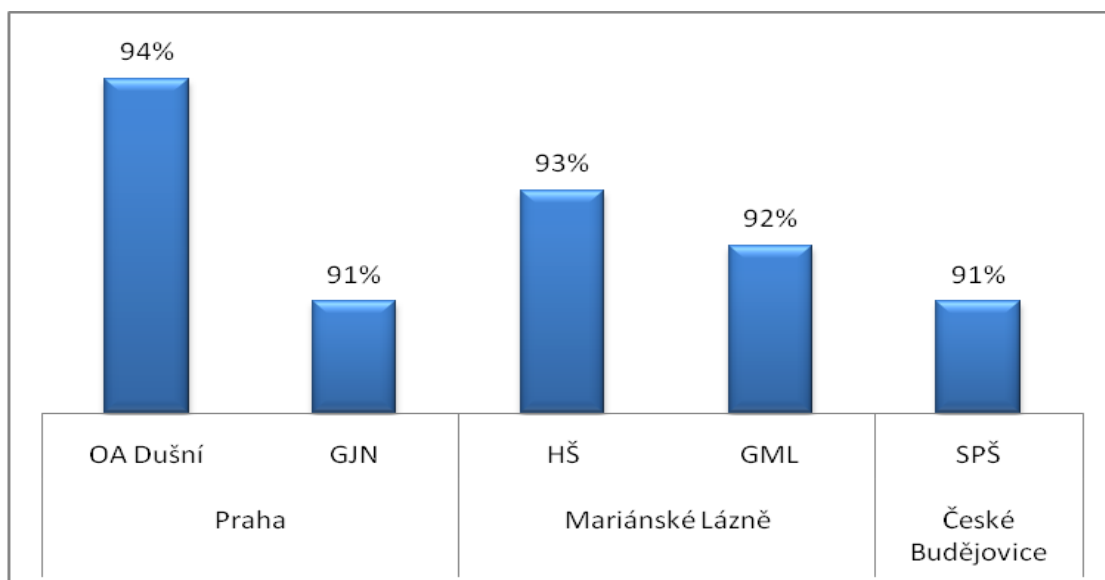
Graf 83: Vyhodnocení správných odpovědí právnických osob

Graf 84: Vyhodnocení správných odpovědí fyzických osob

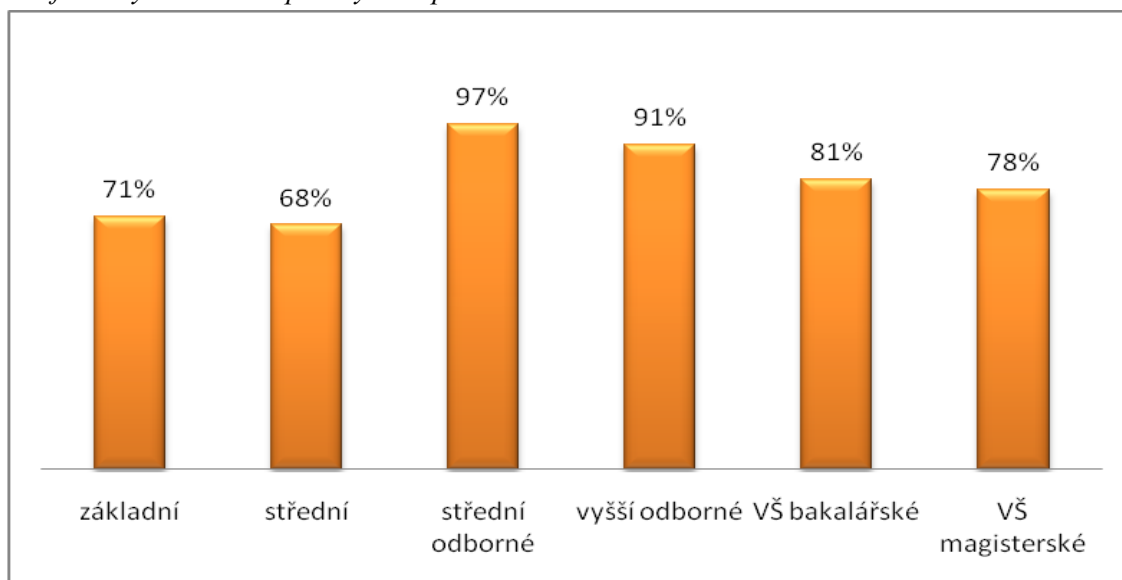
Graf 85: Vyhodnocení správných odpovědí školní mládeže

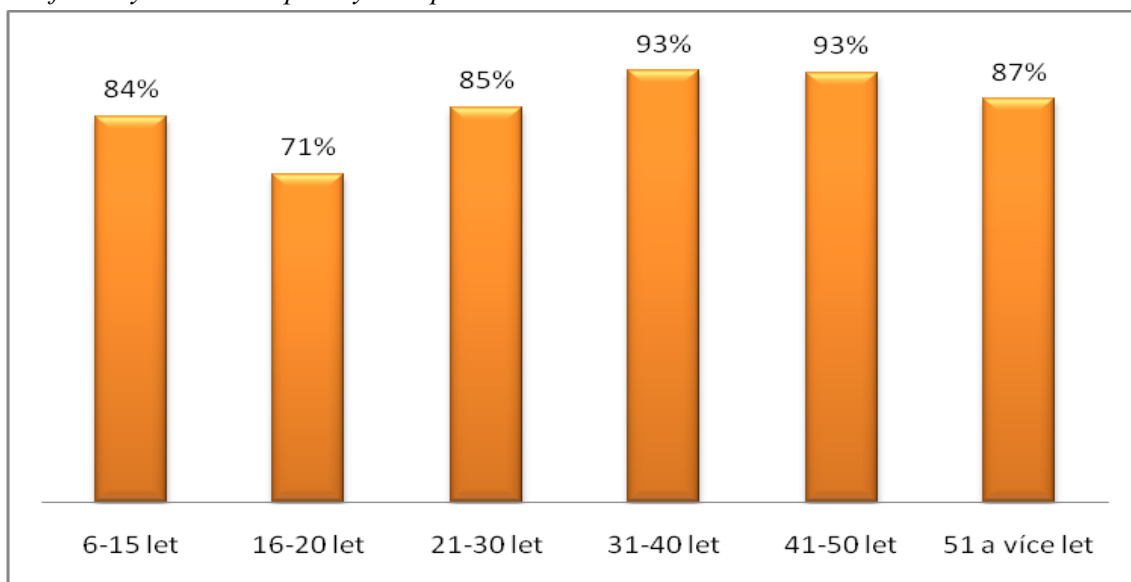
4.1.14 Otázka 17

Kdo rozhoduje o evakuaci?

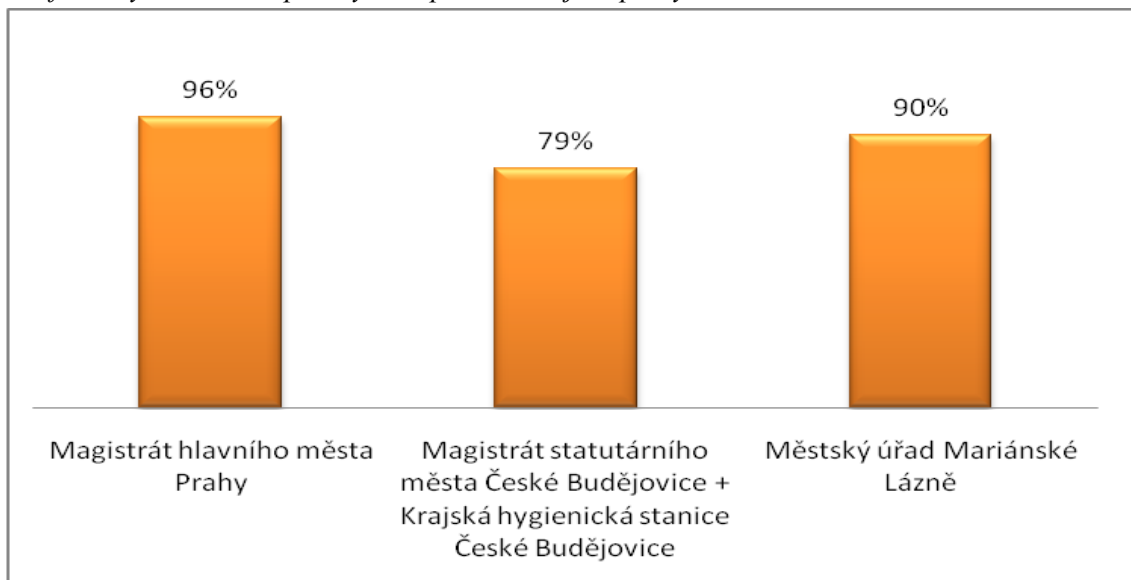
Graf 86: Vyhodnocení správných odpovědí dle vzdělání

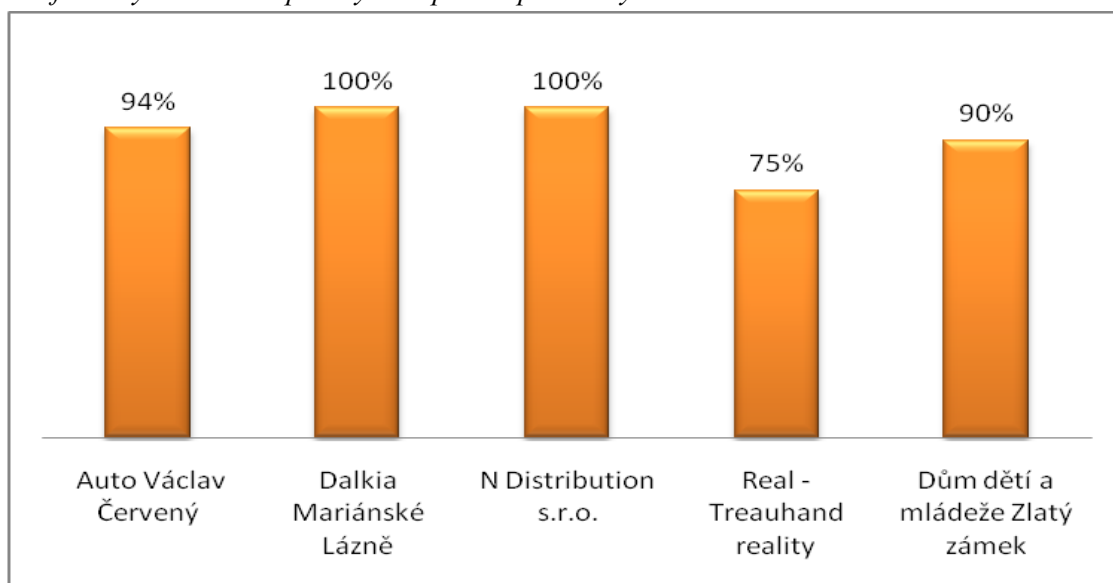
Graf 87: Vyhodnocení správných odpovědí dle věku

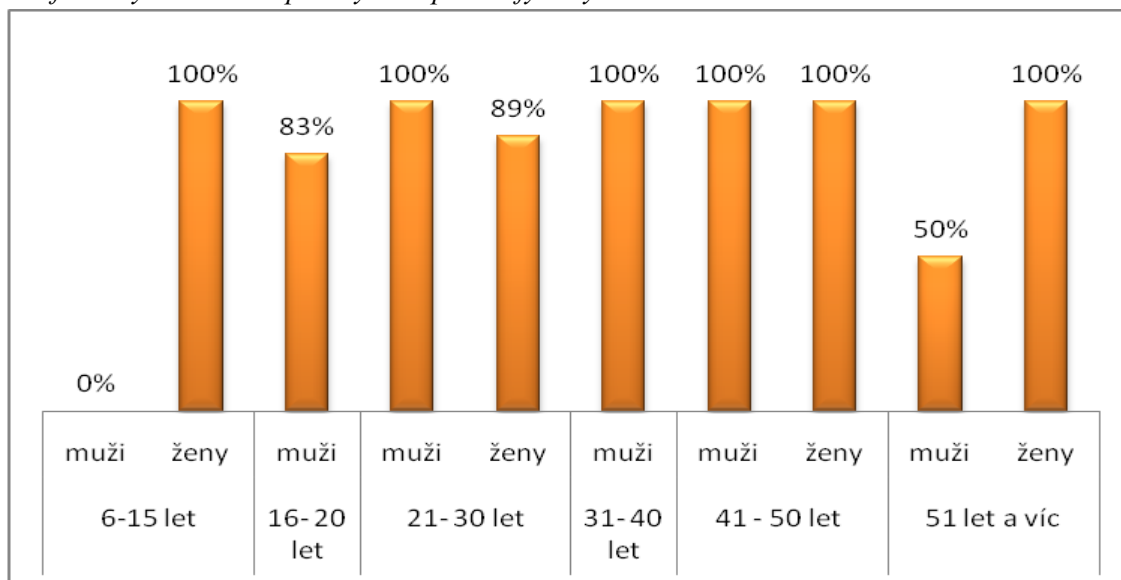
Graf 88: Vyhodnocení správných odpovědí veřejné správy

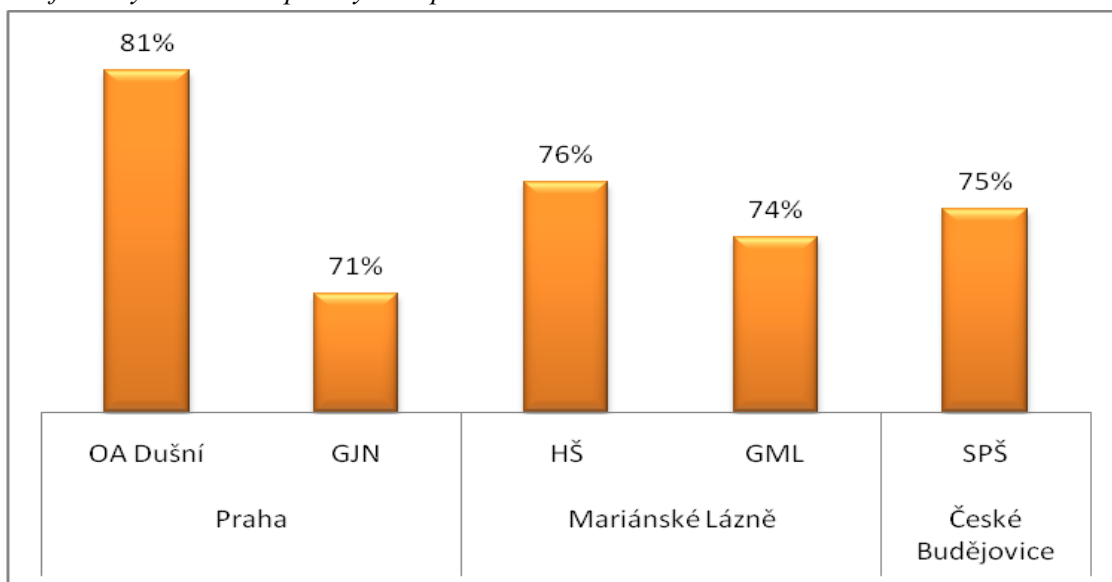
Graf 89: Vyhodnocení správných odpovědí právnických osob

Graf 90: Vyhodnocení správných odpovědí fyzických osob

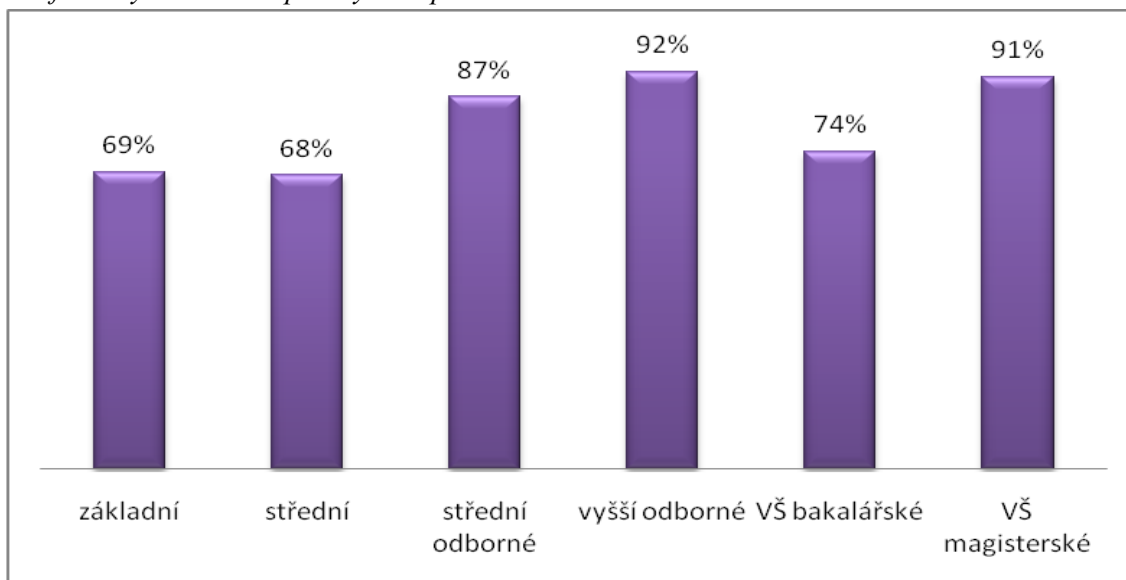
Graf 91: Vyhodnocení správných odpovědí školní mládeže

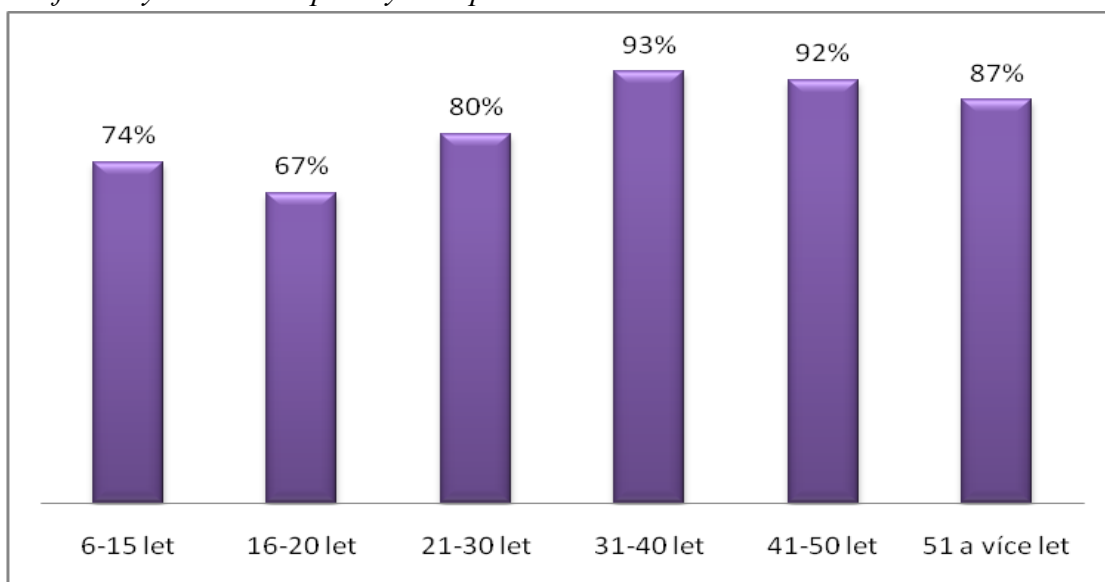
4.1.15 Otázka 18

Oxid uhelnatý je nebezpečný plyn, který vzniká při nedokonalém spalování fosilních paliv. Je to hořlavý plyn:

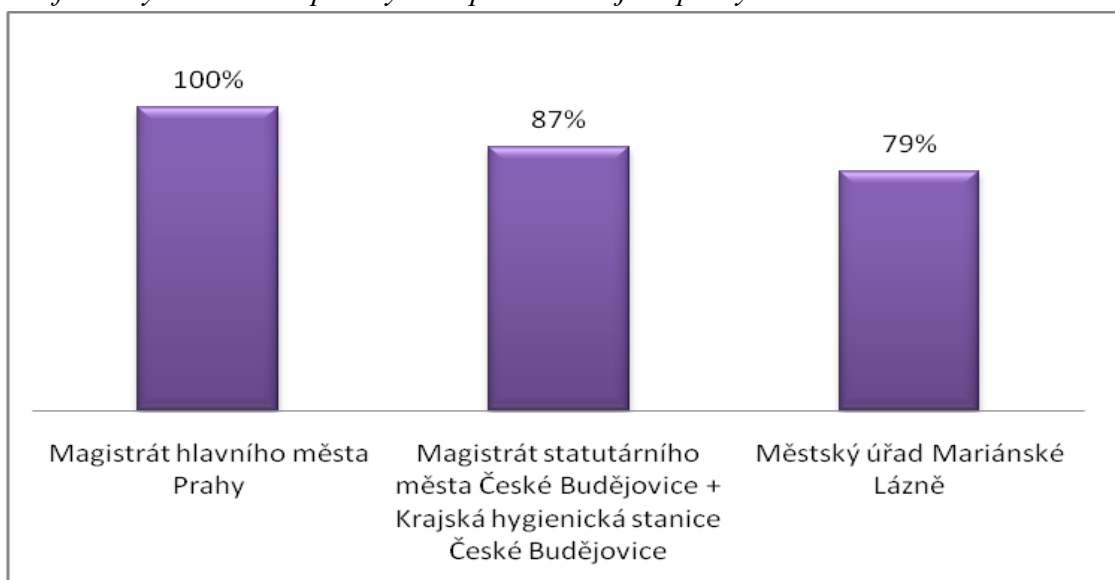
Graf 92: Vyhodnocení správných odpovědí dle vzdělání

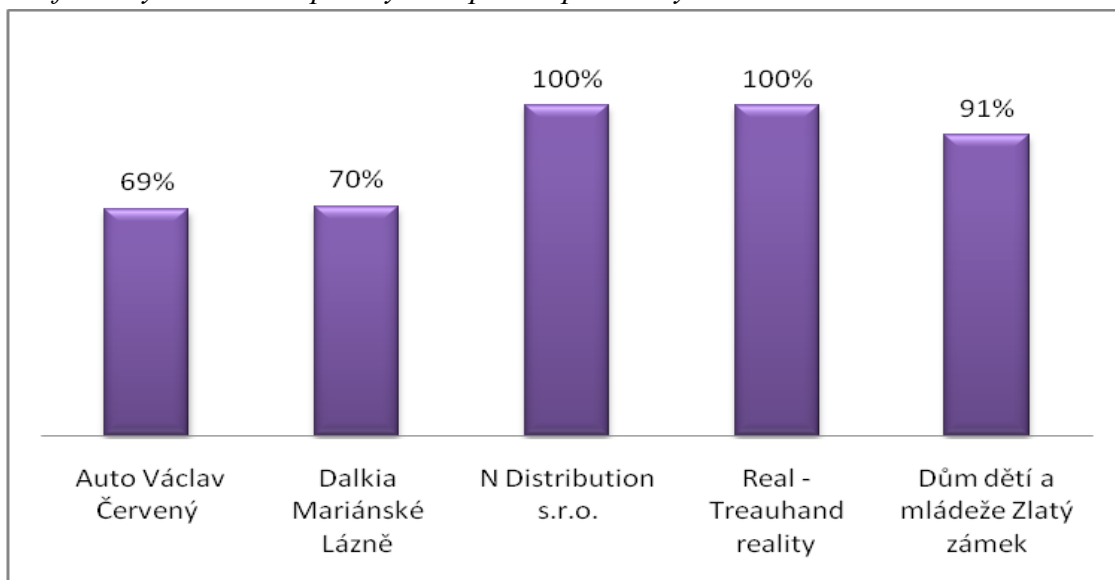
Graf 93: Vyhodnocení správných odpovědí dle věku

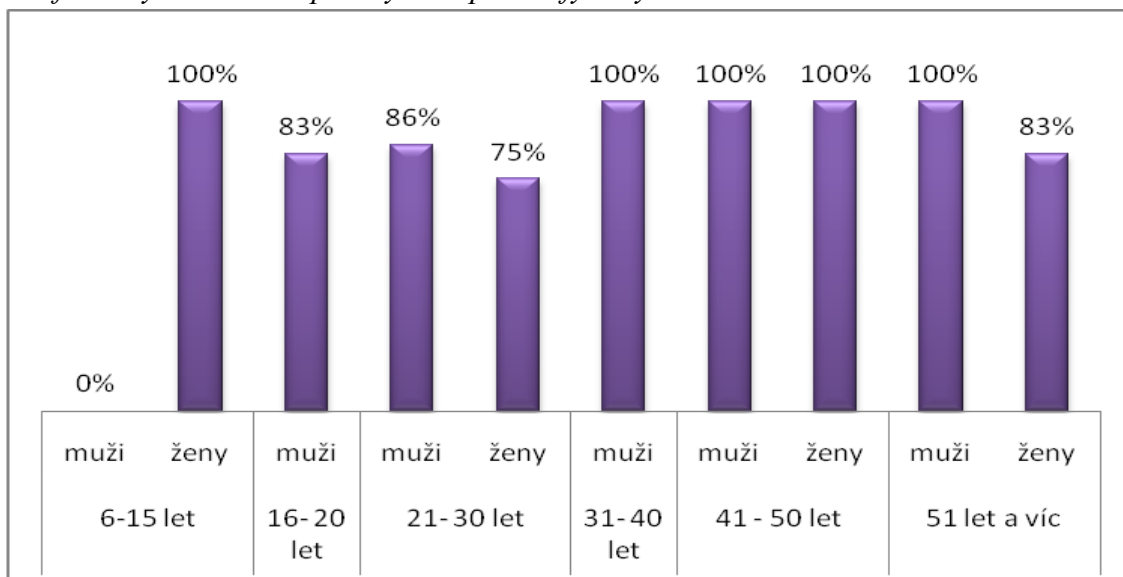
Graf 94: Vyhodnocení správných odpovědí veřejné správy

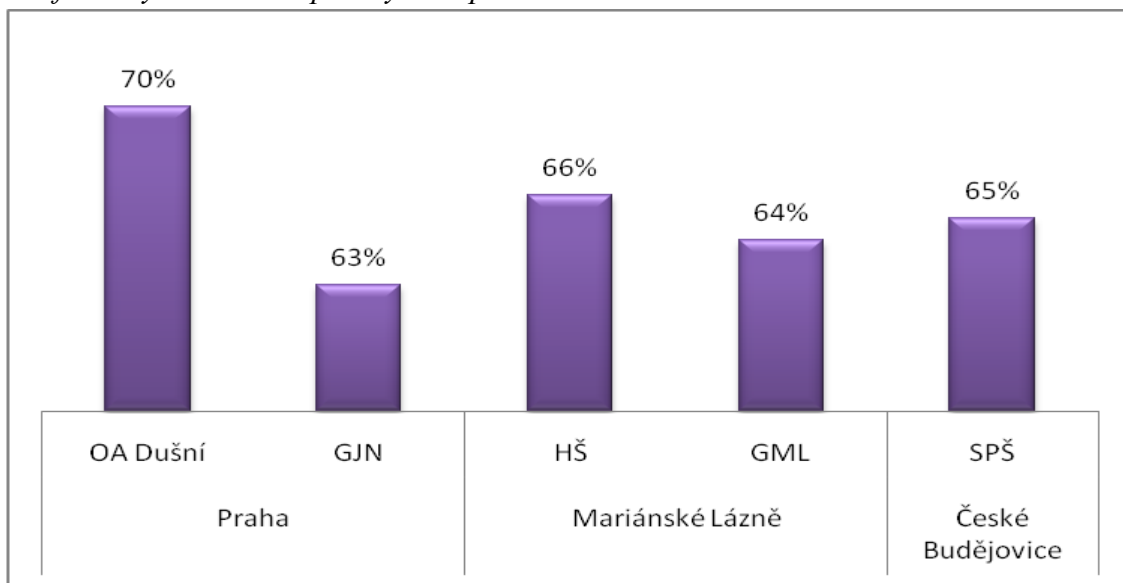
Graf 95: Vyhodnocení správných odpovědí právnických osob

Graf 96: Vyhodnocení správných odpovědí fyzických osob

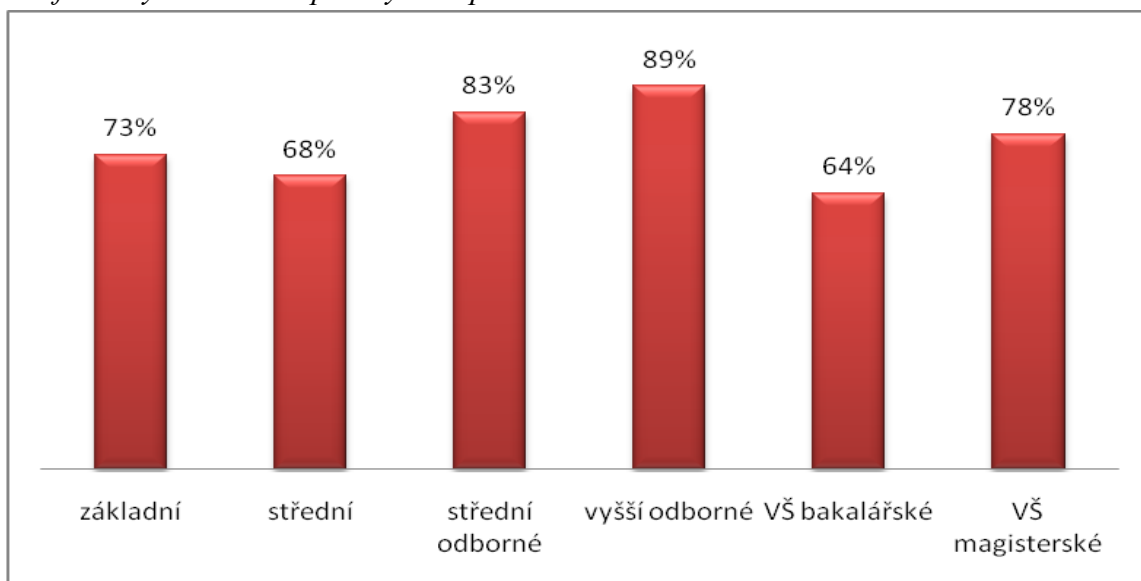
Graf 97: Vyhodnocení správných odpovědí školní mládeže

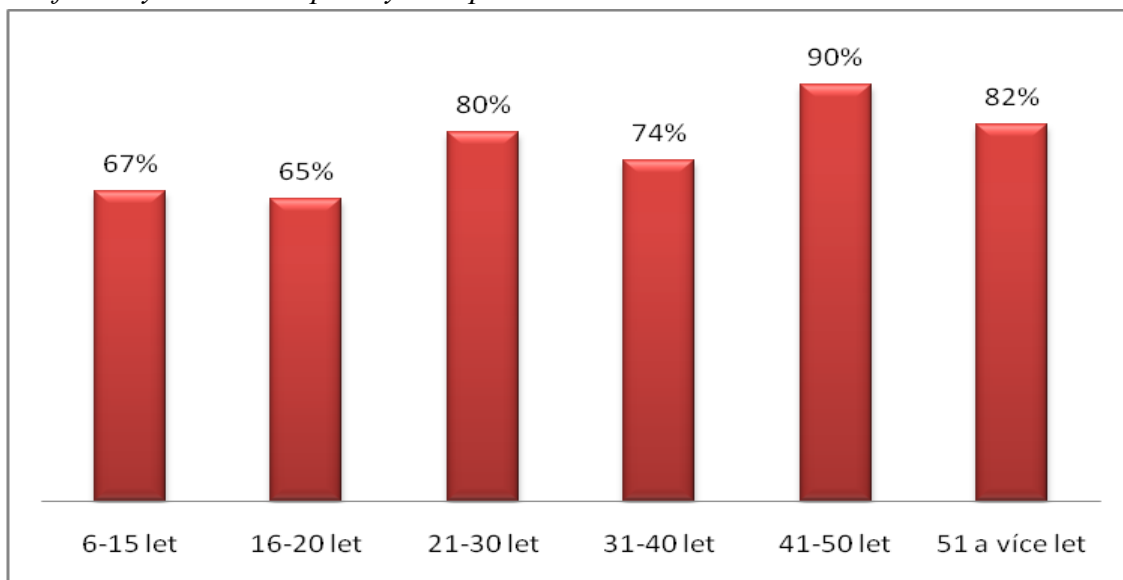
4.1.16 Otázka 19

Oxid uhelnatý se váže na červené krevní barvivo a tím ho blokuje, při vysokých koncentracích může způsobit smrt během chvíle. Při malých koncentracích jsou prvními příznaky zasažení:

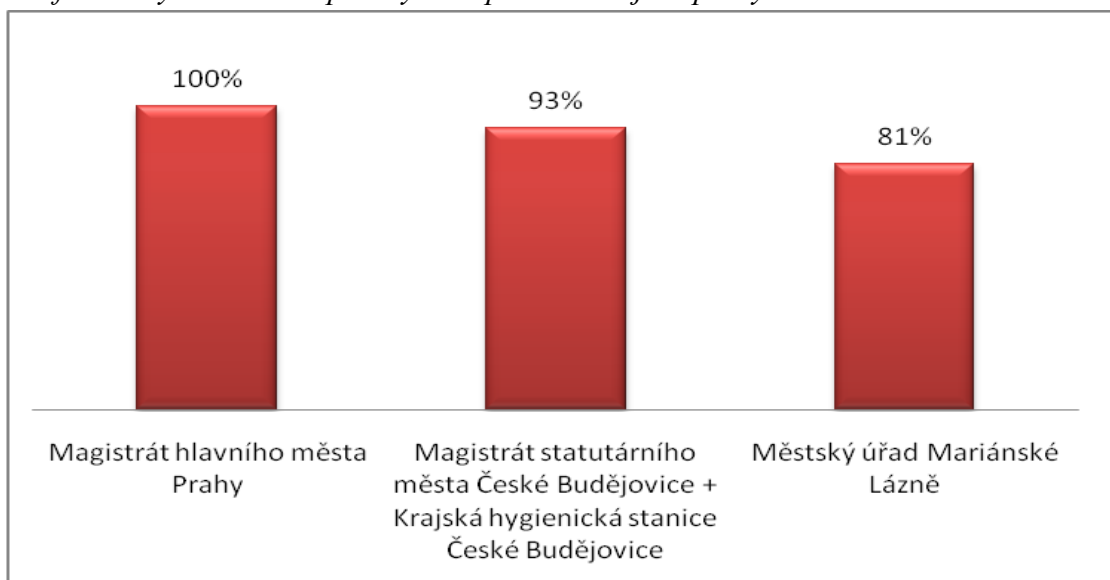
Graf 98: Vyhodnocení správných odpovědí dle vzdělání

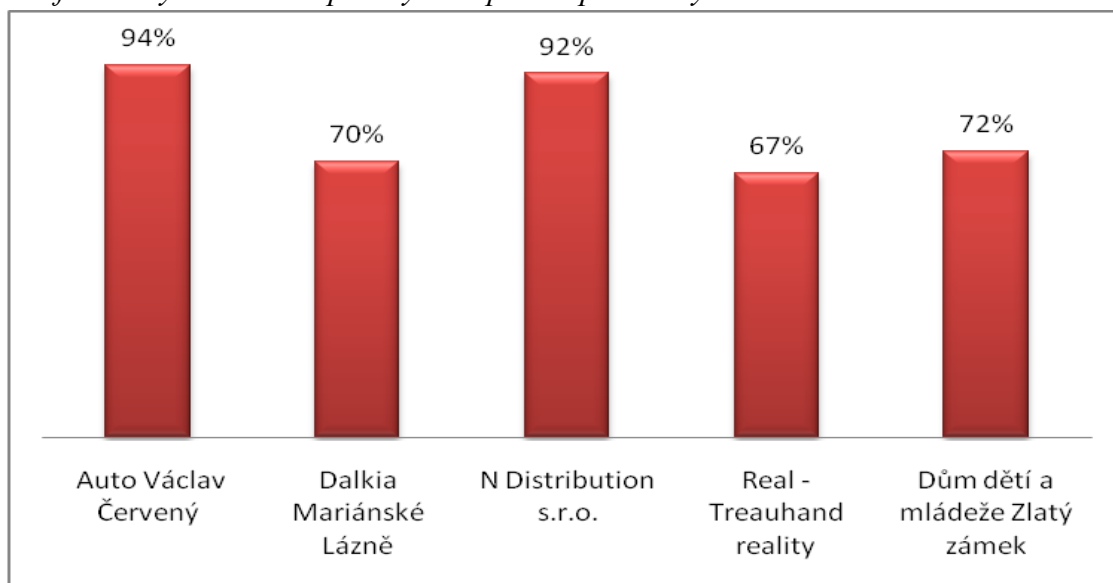
Graf 99: Vyhodnocení správných odpovědí dle věku

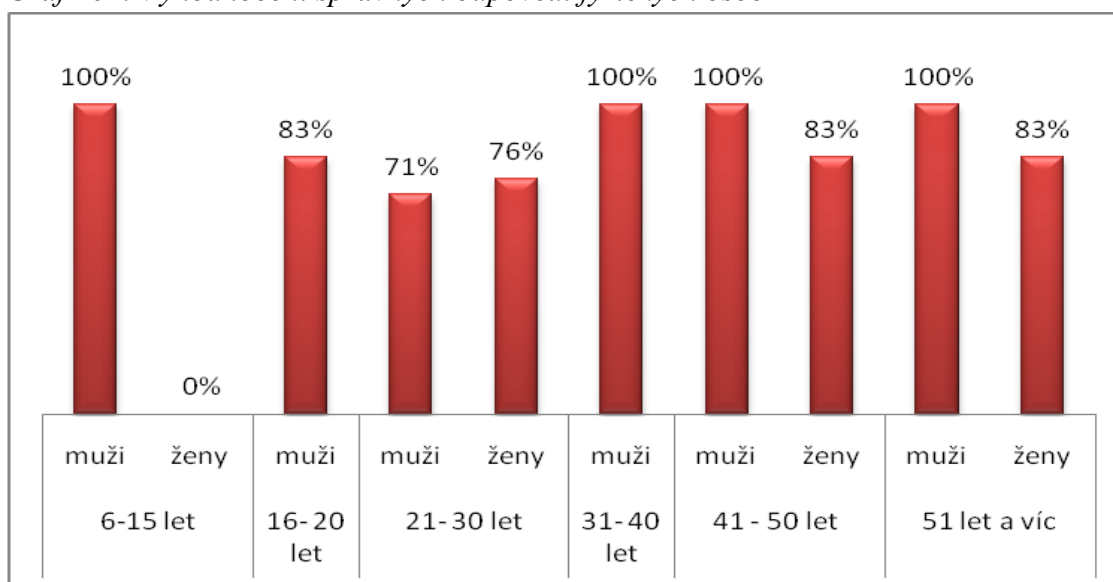
Graf 100: Vyhodnocení správných odpovědí veřejné správy

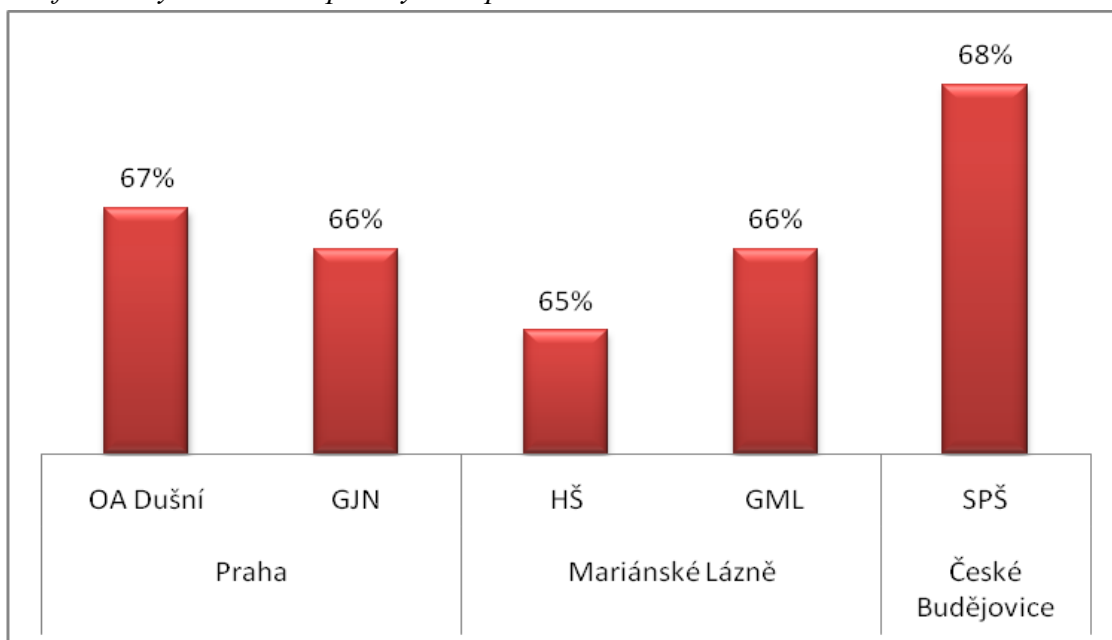
Graf 101: Vyhodnocení správných odpovědí právnických osob

Graf 102: Vyhodnocení správných odpovědí fyzických osob

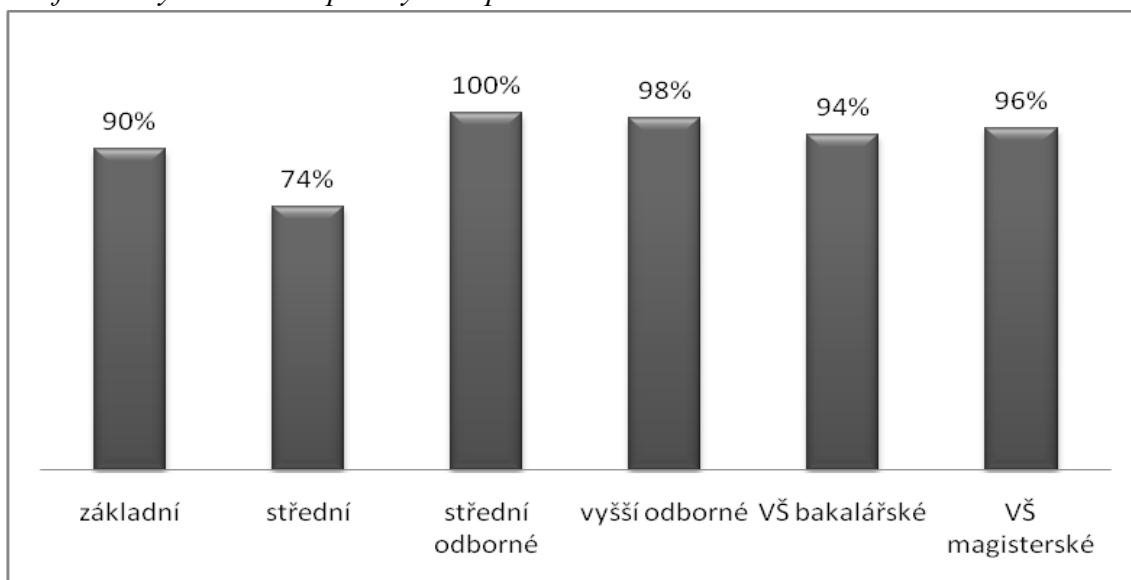
Graf 103: Vyhodnocení správných odpovědí školní mládeže

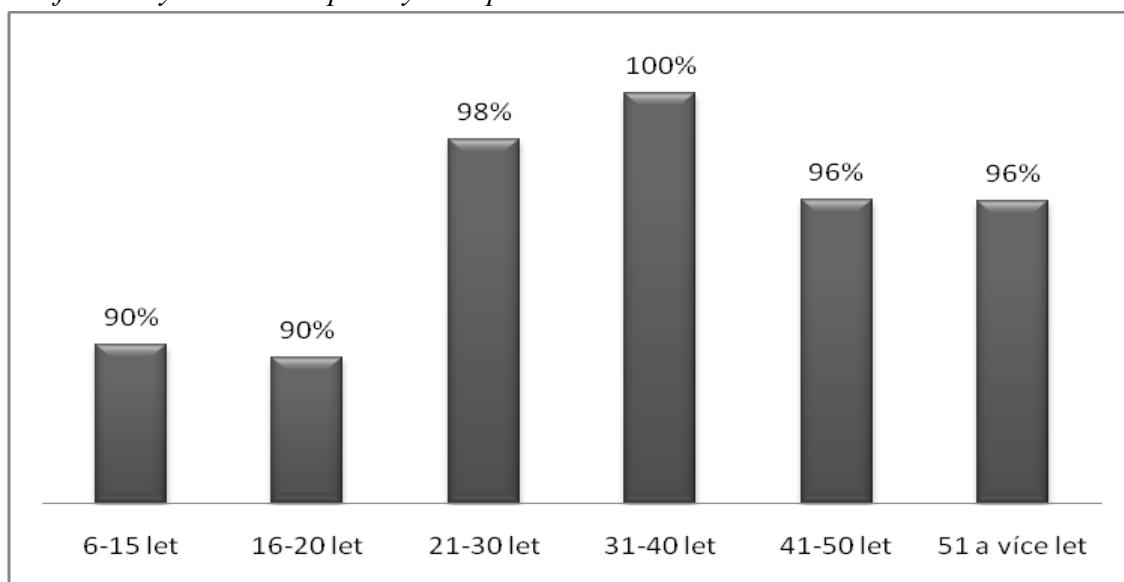
4.1.17 Otázka 20

Při haváriích s únikem všech nebezpečných látek je základní ochranou:

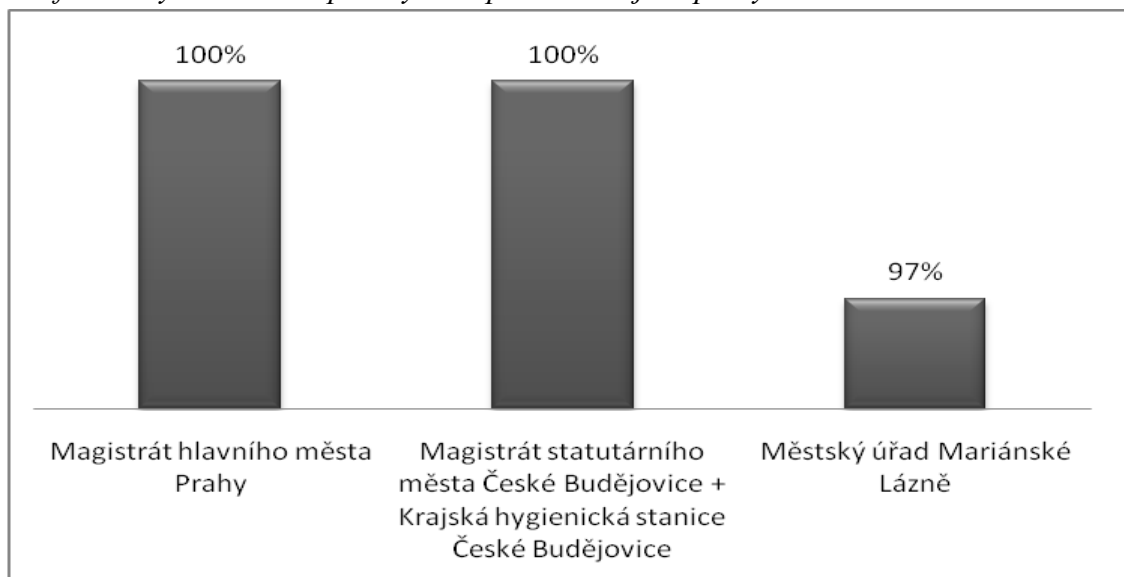
Graf 104: Vyhodnocení správných odpovědí dle vzdělání

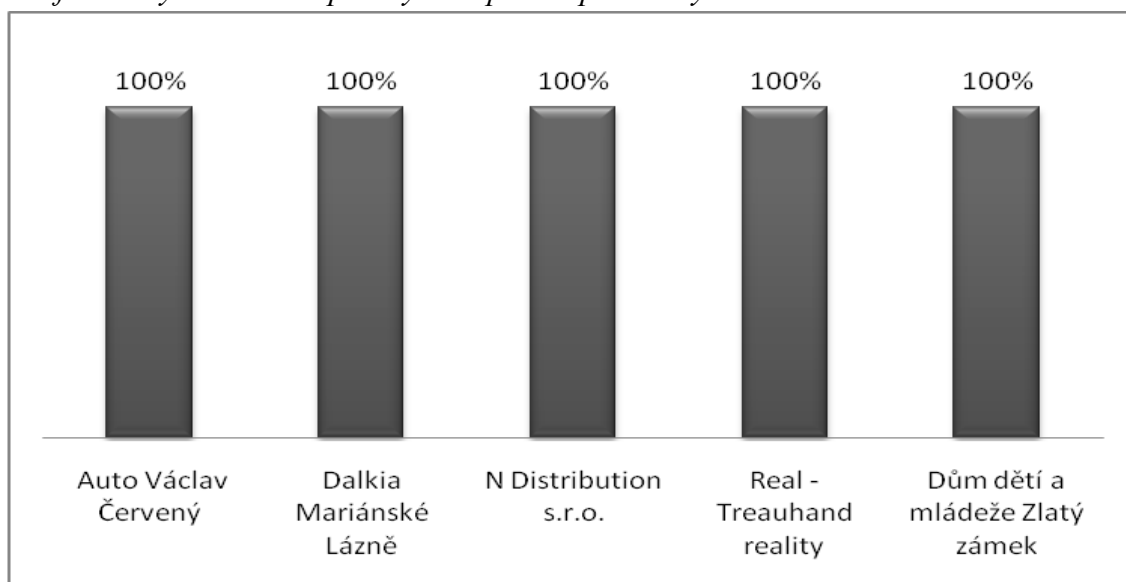
Graf 105: Vyhodnocení správných odpovědí dle věku

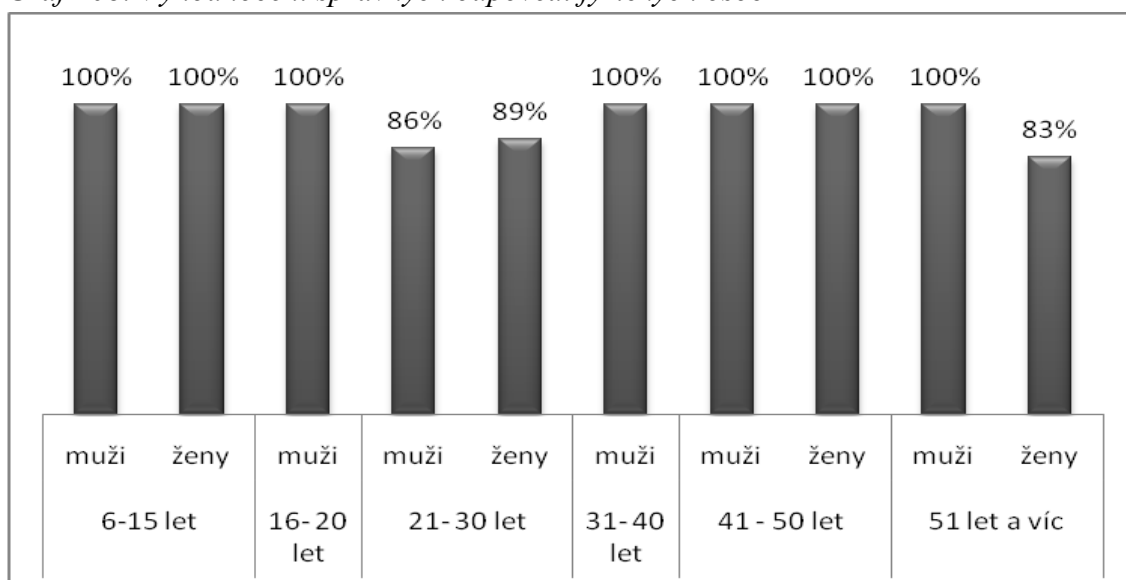
Graf 106: Vyhodnocení správných odpovědí veřejné správy

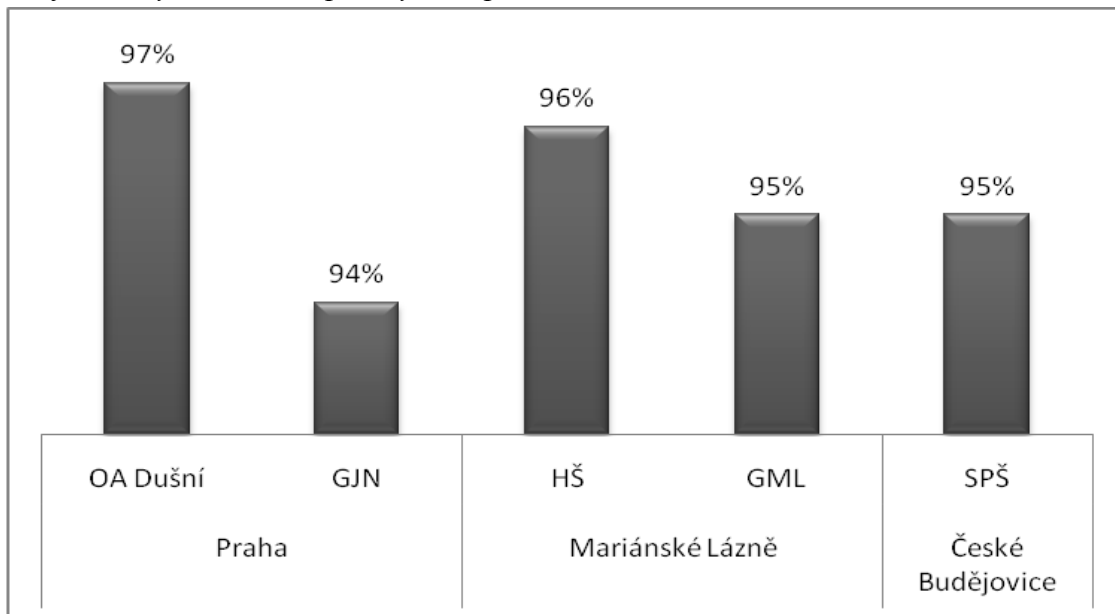
Graf 107: Vyhodnocení správných odpovědí právnických osob

Graf 108: Vyhodnocení správných odpovědí fyzických osob

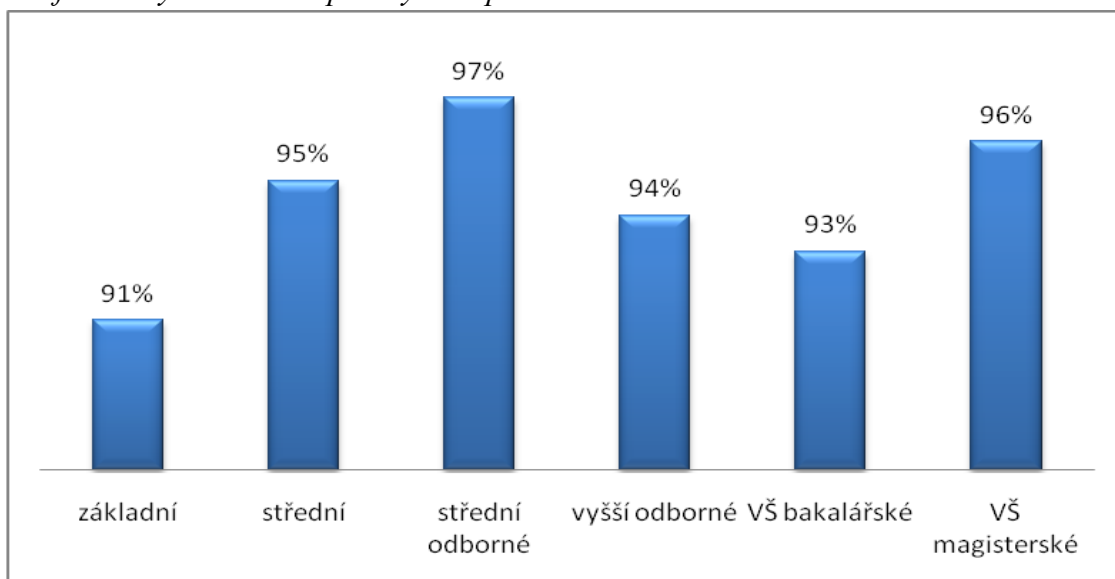
Graf 109: Vyhodnocení správných odpovědí školní mládeže

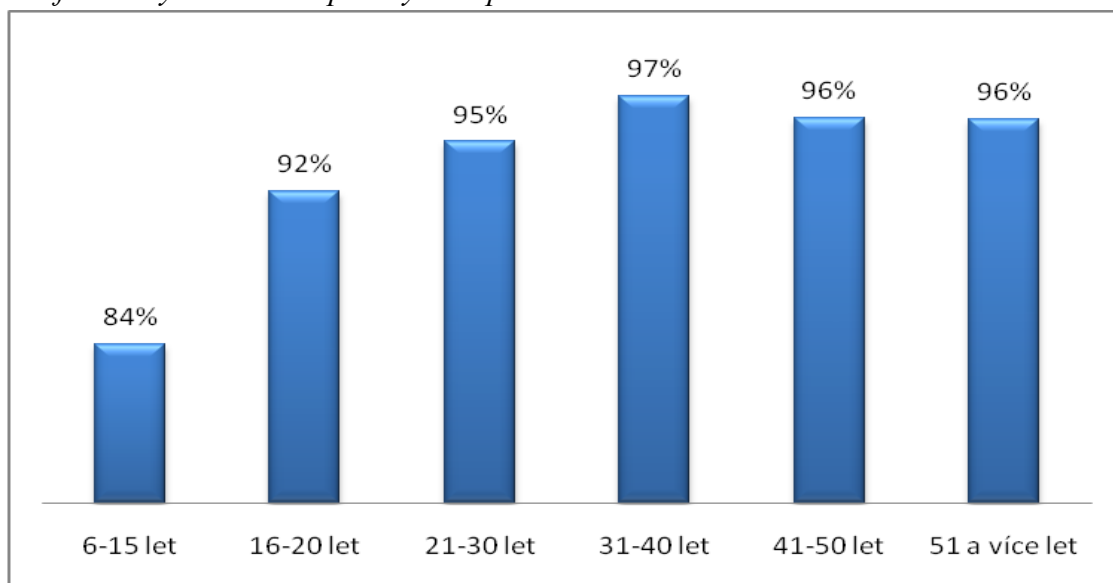
4.1.18 Otázka 21

V případě, že si nemůžete vzpomenout na číslo hasičského záchranného sboru, záchranné zdravotnické služby nebo policie, máme možnost zavolat na nové jednotné tísňové číslo:

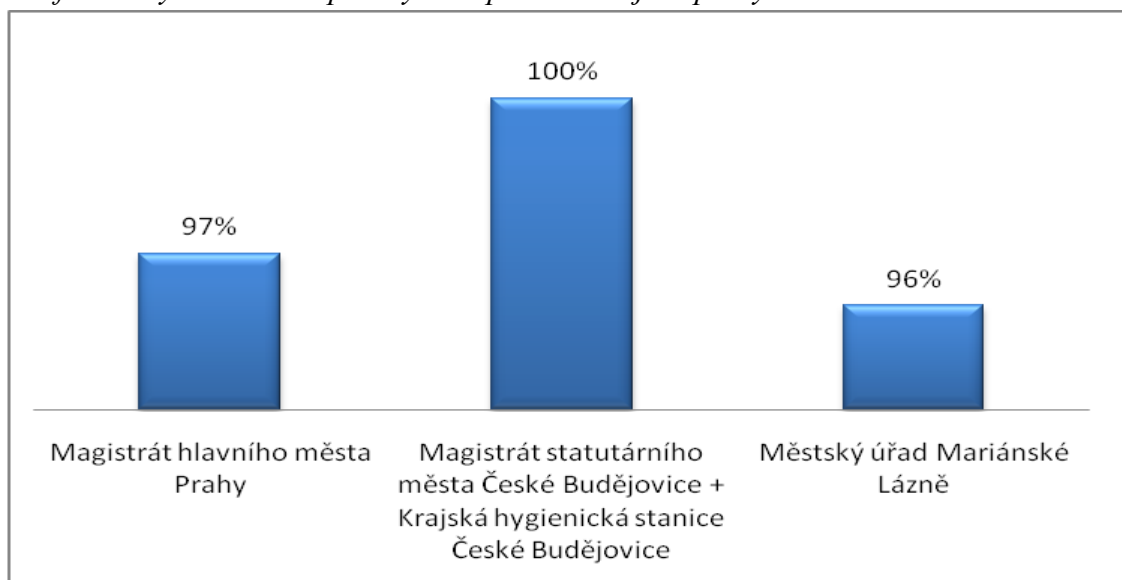
Graf 110: Vyhodnocení správných odpovědí dle vzdělání

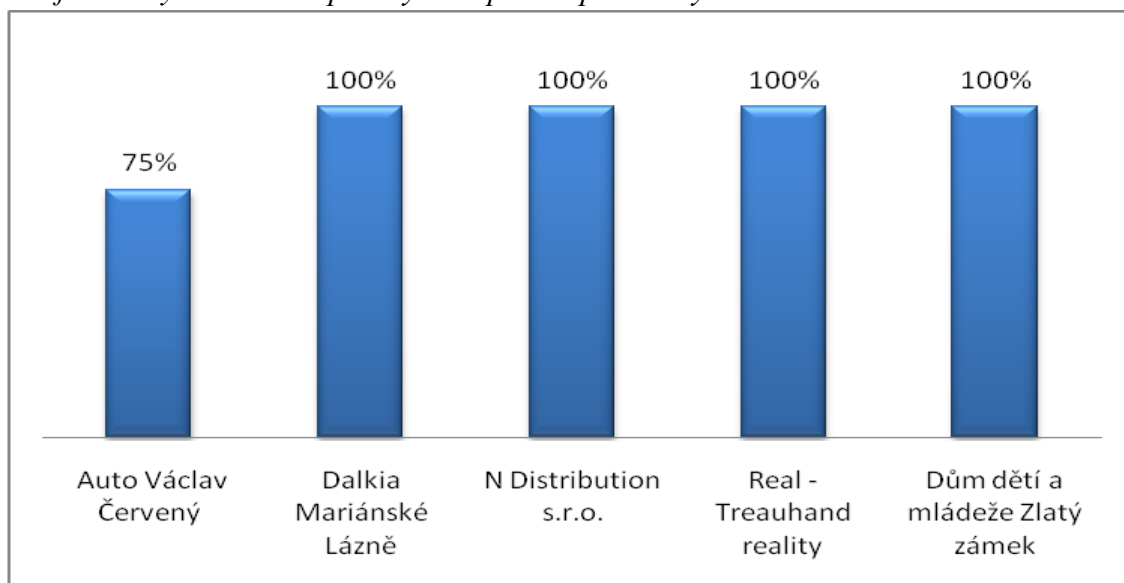
Graf 111: Vyhodnocení správných odpovědí dle věku

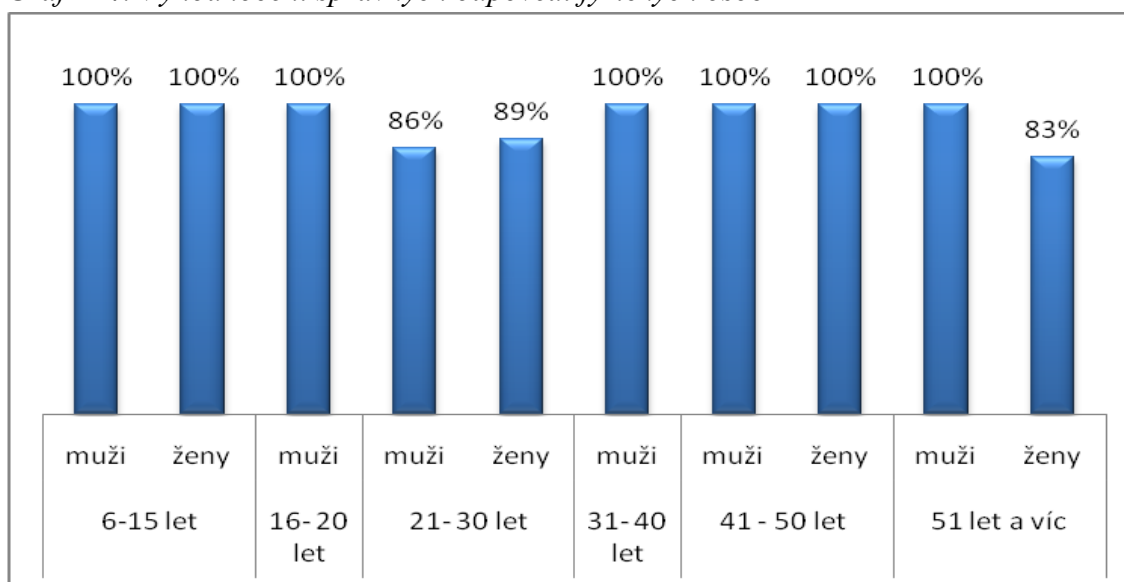
Graf 112: Vyhodnocení správných odpovědí veřejné správy

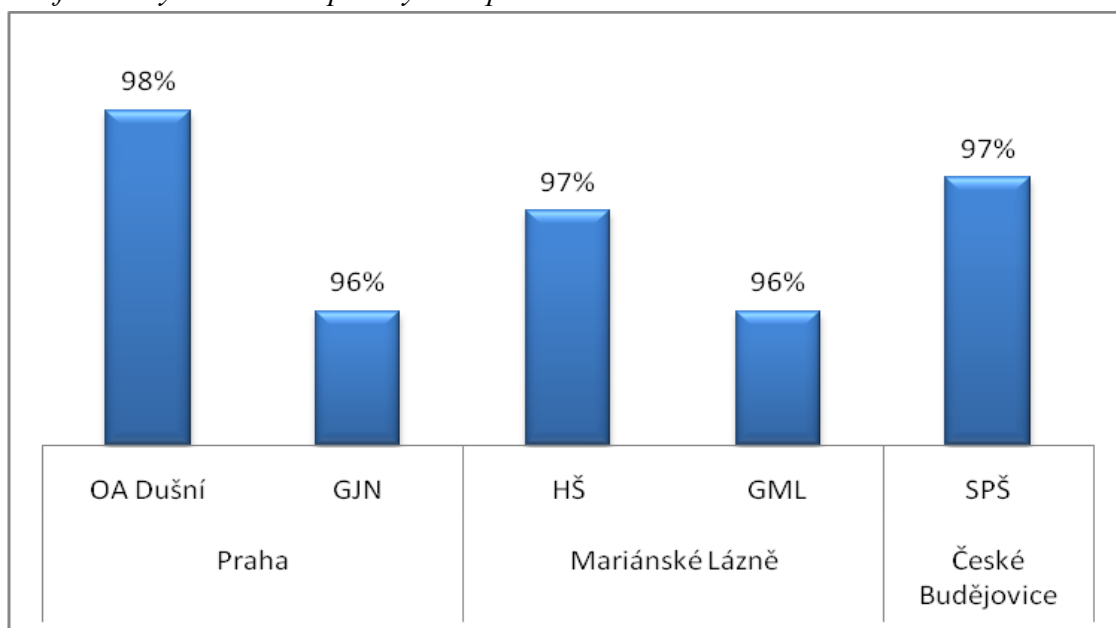
Graf 113: Vyhodnocení správných odpovědí právnických osob

Graf 114: Vyhodnocení správných odpovědí fyzických osob

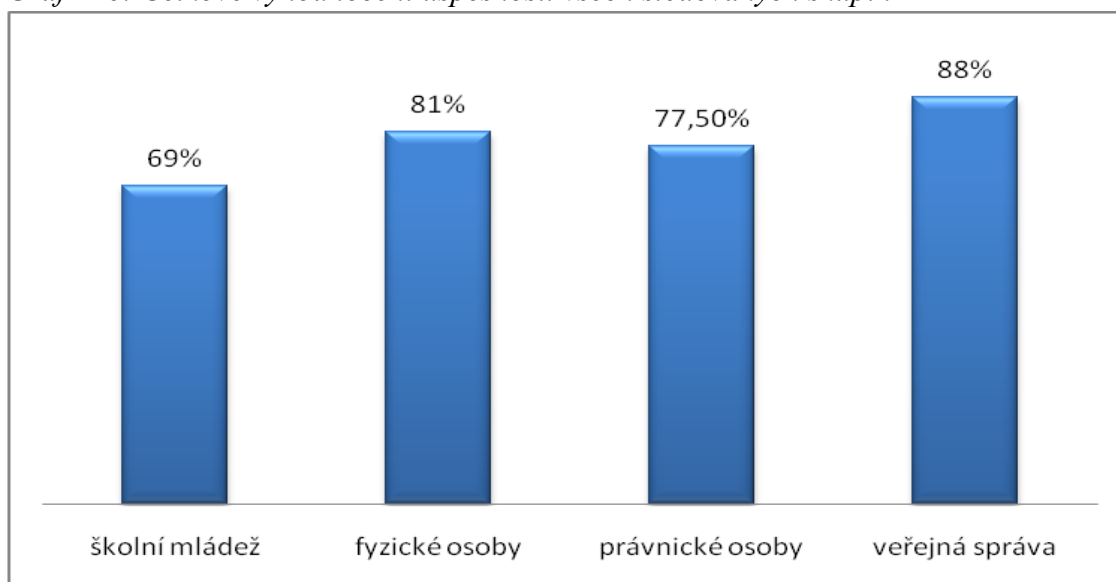

Graf 115: Vyhodnocení správných odpovědí školní mládeže

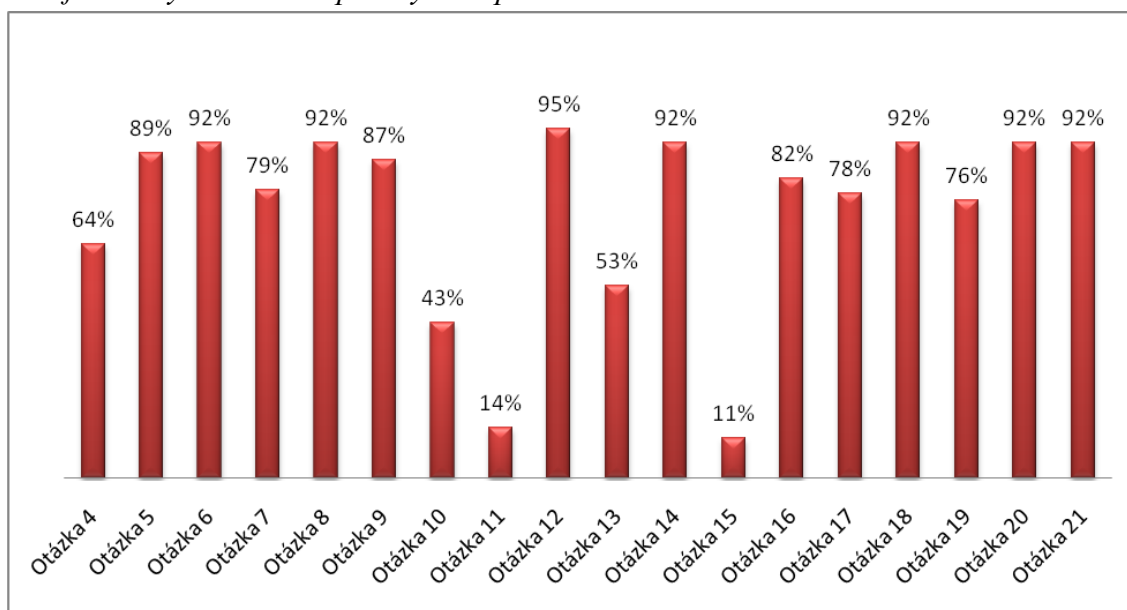
4.2 Celkové vyhodnocení úspěšnosti všech sledovaných skupin

Graf 116: Celkové vyhodnocení úspěšnosti všech sledovaných skupin

4.3 Vyhodnocení správných odpovědí učitelského sboru

Graf 117: Vyhodnocení správných odpovědí učitelského sboru

5. Diskuze

Vyhodnocení připravenosti pracovníků veřejné správy, právnických a fyzických osob včetně školní mládeže probíhalo formou dotazníkového průzkumu ve vybraných městských částech hlavního města Prahy, v Mariánských Lázních a v Českých Budějovicích. S největšími problémy jsem se při průzkumu setkala v Českých Budějovicích. Z oslovených šesti středních škol tu s průzkumem souhlasila jen jedna z nich. Na ostatních školách (např. na Gymnáziu v České ulici) jsem byla odmítnuta s tím, že papírů už mají dost, případně že nemají zájem. A podobné to bylo i v případě právnických osob. K vyplnění dotazníku se mi podařilo získat i několik učitelů.

Tematika „Ochrana člověka za mimořádných událostí“ se do učebních dokumentů pro základní, střední, a vyšší odborné školy, i do učebních dokumentů pro speciální školy zařazuje v rozsahu nejméně 6 vyučovacích hodin ročně v každém ročníku.¹¹

Toto nařízení platí od 4. 3. 2009. Příslušníky Hasičského záchranného sboru si na výuku školní mládeže zve aktivně pouze jediná z oslovených škol. Nejčastějším způsobem výuky na jiných školách je účast na akcích pořádaných složkami IZS; takovéto akce jsem se v rámci své praxe zúčastnila i já sama. Vzdělávání studentů však není příliš efektivní, což koneckonců dokazuje i můj průzkum. Ze sledovaných skupin dopadla nejhůř právě školní mládež ve věku 15 - 17 let.

Cílem výuky je osvojení tematiky v rozsahu přiměřeném věku žáků zaměřeném na:

- a) rozpoznání varovného signálu "VŠEOBECNÁ VÝSTRAHA" a následná činnost po jeho vyhlášení;
- b) používání telefonních linek tísňového volání či dalších komunikačních prostředků;
- c) přípravu evakuačního zavazadla, zásady pro opuštění bytu nebo ohroženého prostoru;
- d) činnosti Integrovaného záchranného systému;
- e) poskytování první pomoci při zraněních v případě mimořádných událostí.¹¹

Školní mládež i ostatní sledované skupiny prokázaly nadprůměrnou znalost čísel telefonních linek tísňového volání; úroveň správných odpovědí zde přesahovala 90 %. Na otázku, co by mělo obsahovat evakuační zavazadlo, odpověděla správně nadpoloviční většina dotazovaných studentů. U všech sledovaných skupin se naopak jako naprosto nedostačující ukázala znalost základních složek Integrovaného záchranného systému. Mezi nejčastější odpověď (79 % všech případů) patřila Armáda ČR. Druhou nejčastější špatnou odpovědí byla Horská služba (17 %) a třetí byl Český červený kříž (4 %).

Povinností městských a obecních úřadů by mělo být provádění přípravy obyvatel patřících do územních obvodů jejich úřadů. Obyvatelé musí vědět, co mají dělat, zjistí-li nějakou mimořádnou událost, a jak mají reagovat na vyhlášení varovného signálu. Z obecných zásad ochrany obyvatelstva vyplývá, že obyvatelé mohou být vyrozuměni o možném nebezpečí prostřednictvím varovných signálů vyhlášených prostřednictvím sirény, rozhlasem, televizí, megafonem, případně získáním informací od spoluobčanů nebo pracovníků obecního úřadu.⁹

Na otázku: „Jak zareagujete, jestliže uslyšíte signál: „požární poplach““ odpovídali studenti úspěšně v rozmezí 52 % až 57 %, velké rozdíly byly u právnických osob. Nejhoršího výsledku dosáhli respondenti ve společnosti Real Treuhand reality s.r.o.; správně odpovědělo pouze 8 % z nich. Úspěšnost fyzických osob byla uspokojivá. V otázce týkající se varovného signálu prokázaly dobrou znalost všechny dotazované skupiny. Na dotaz „Jaké zásady bychom měli dodržet v případě, že uslyšíme varovný signál sirény“, odpověděla nejhůř školní mládež. Úspěšnost odpovědí se zde pohybovala kolem 60 %. Velké rozdíly však byly i mezi orgány veřejné správy. Například Magistrát hlavního města Prahy dosáhl úspěšnosti přes 90 %, zatímco na Městském úřadu v Mariánských Lázních odpovědělo správně pouhých 20 % dotázaných.

V rámci informování se sdělují zejména údaje o a) zdrojích rizik vzniku mimořádné události a s tím souvisejících preventivních opatření, b) činnosti a přípravě integrovaného záchranného systému na řešení mim. událostí, c) opatřeních ochrany obyvatelstva (evakuace, ukrytí, varování, nouzového přežití).¹⁴

Otázku ‚Nejčastěji převážené nebezpečné látky‘ zodpověděla nejlépe věková skupina 51 a více let, nejhůř je na tom školní mládež. Ta odpověděla správně v průměru pouze v 57 % případů.

Školní mládeže prokázala nedostatečné znalosti v otázce ‚Využití čpavku‘; výsledky tu dosahovaly 40 %. Nejvyšší procento správných odpovědí se naopak objevilo u veřejné správy (více než 90 %). U právnických osob se výsledky pohybovaly v celém spektru. Na jednom jeho konci jsou firmy v Mariánských Lázních, které byly 100% úspěšné, firmy jako Real Treuhand s.r.o. a N Distribution z Prahy naopak dosáhly pouze 8%, resp. 42% úspěšnosti. Otázku ‚Co patří do evakuačního zavazadla‘, jsem zmiňovala už u školní mládeže. Dobrých výsledků tu dosáhla kategorie starších 41 let a výše. Zde se dá předpokládat, že jejich znalosti pocházejí z doby, kdy se na školách ještě vyučovala branná výchova. Pozitivní úlohu sehrává i umístění plakátů v městské hromadné dopravě. Dobré výsledky prokázaly i skupiny veřejné správy. Lidé by si do evakuačního zavazadla nejčastěji přibalili jídlo, oblečení a pití, na dalších místech se umístily peníze, pití a léky. V souvislosti s touto otázkou se bohužel vyskytl problém, protože řada lidí ji brala spíše jako příležitost ukázat svůj ostrovtip. Nejčastějšími hříšníky tu byli muži ve věkové kategorii 16- 20 let, a dále muži ve věku 21- 30 let. Lidé ve všech sledovaných kategoriích prokázali nadprůměrnou znalost nové linky jednotného tísňového volání. V některých, statisticky nevýznamných případech, se objevily i linky 911 či 1188.

6. Závěr

Připravenost pracovníků veřejné správy, právnických a fyzických osob včetně školní mládeže se v jednotlivých skupinách značně liší. Zatímco veřejná správa prokázala dobrou připravenost, školní mládež je na tom ve většině případů podstatně hůř. V podstatě se nemůžeme ani příliš divit, protože ani jejich pedagogové neprokázali žádné oslnivé znalosti. Dodržování vyhlášky Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy by se proto mělo v budoucnu kontrolovat mnohem důsledněji. Ředitel jedné nejmenované školy se mi dokonce svěřil, že nemá ani tušení, zda se ochrana obyvatelstva na jeho škole vůbec vyučuje. Studenti většinou stráví předepsané množství hodin na dnech otevřených dveří Hasičského záchranného sboru, nebo na akcích pořádaných základními složkami Integrovaného záchranného systému, a tím jejich vzdělávání v tomto oboru v podstatě končí.

Znalosti fyzických osob jsou na dobré úrovni. Pozitivní úlohu tu rozhodně sehrávají i plakáty v městské hromadné dopravě. V tomto ohledu by možná pomohlo i umístění letáků do čekáren lékařů, do nádražních hal, případně do vlaků.

7. Seznam použitých zdrojů

- 1) Civil contingencies secretariat. [online], [cit. 2010-04-02]. Dostupné z: http://www.cabinetoffice.gov.uk/secretariats/civil_contingencies.aspx;
- 2) Jahresprogramm 2010. [online], [cit. 2010-04-03]. Dostupné z: http://www.bbk.bund.de/nn_402322/SharedDocs/Publikationen/Publikationen__AKNZ/AKNZ__Jahresprogramm__2010,templateId=raw,property=publicationFile.pdf/AKNZ_Jahresprogramm_2010.pdf;
- 3) Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020. [online], [cit. 2010-03-21]. Dostupné z <http://www.hzscr.cz/clanek/koncepce-ochrany-obyvatelstva-do-roku-2013-s-vyhledem-do-roku-2020-503181.aspx>;
- 4) Koncepce vzdělávání obyvatelstva. [online], [cit. 2010-04-15]. Dostupné z <http://www.hzscr.cz/clanek/vzdelavani-v-kr.aspx>;
- 5) KRATOCHVÁLOVÁ, D., Ochrana obyvatelstva, 1. vyd. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2005, 140s. ISBN 80-86634-70-1;
- 6) LINHART, P., ŠILHÁNEK, B., Ochrana obyvatelstva v Evropě, 1. vyd. Praha: MV- generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2005. 196s. ISBN 80-86640-55-8;
- 7) LINHART, P., ŠILHÁNEK, B., Vzdělávání v ochraně obyvatelstva v Evropě, 1. vyd. Praha, MV-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2006. 98s. ISBN 80-86840-67-1;
- 8) LINHART, P., Některé otázky ochrany společnosti, 1. vyd. Praha: MV – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2005. 95s. ISBN 80-86640-43-4;
- 9) MIKA, O. J., Informovanost obyvatelstva a jeho připravenost na zvládnutí mimořádných událostí, 1. vyd. CD-ROM Zdravotně sociální fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, 2008, 68s. ISBN 978- 80-7394-111-6;
- 10) NAVRÁTIL, L., BRÁDKA, S., Úkoly krizového managementu v ochraně obyvatelstva, 1. vyd. Zdravotně sociální fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, 2006. 80s. ISBN 80-7040-881-2;
- 11) Pokyn MŠMT k začlenění tematiky ochrany člověka za mimořádných událostí do vzdělávacích programů, č. j. 12050/03-22 ze dne 4. 3. 2003;

- 12) PROCHÁZKOVÁ, D., ŘÍHA, J., Krizové řízení, 1.vyd. Praha: MV- generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2004. 226s. ISBN 80- 86640-30-2;
- 13) ŠILHÁNEK, B., DVOŘÁK, J., Stručná historie ochrany obyvatelstva v našich podmínkách, 1. vyd. Praha, MV- generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2003, 176s. ISBN 80-86640-12-4;
- 14) Vyhláška 380/2002 Sb., Ministerstvo vnitra, k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva.
- 15) Výkladový slovník krizového řízení a obrany státu. [online], [cit. 2010-03-15].
Dostupné z:
http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/udalosti/slovník/index_odbor_info.html#xo;
- 16) Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů;

8. Klíčová slova

branná výchova

civilní ochrana

civilní protiletectká ochrana

ochrana obyvatelstva

9. Použité zkratky

CCS:	Sekretariát pro nepředvídatelné události
CPO:	Civilní protiletectká ochrana
HZS ČR:	Hasičský záchranný sbor České republiky
IZS:	Integrovaný záchranný systém
MŠMT:	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MV:	Ministerstvo vnitra
THW:	Technická pomocná služba

10. Přílohy

10.1 Dotazník

10.2 Metodická pomůcka 1

10.3 Metodická pomůcka 2

10.1 Dotazník

Dobrý den, jsem studentkou třetího ročníku oboru Ochrana obyvatelstva se zaměřením na CBRNE a prosím o vyplnění tohoto dotazníku, který bude podkladem pro mou bakalářskou práci, jejíž téma je: Přípravenost pracovníků veřejné správy, právnických a fyzických osob včetně školní mládeže. Přčtete si následující otázky a pokuste se na ně odpovědět.

1. Kolik je vám let?
 - a. 6-15
 - b. 16-20
 - c. 21-30
 - d. 31- 40
 - e. 41-50
 - f. 51- více

2. Jste
 - a. Muž
 - b. Žena

3. Vaše dosažené nejvyšší vzdělání (nebo právě studujete)
 - a. Základní
 - b. Střední
 - c. Střední odborné
 - d. Vyšší odborné
 - e. VŠ bakalářské
 - f. VŠ magisterské

4. Víte, co by mělo obsahovat evakuační zavazadlo? Napište alespoň 5 věcí:
.....
.....
.....
.....

5. Víte, které nebezpečné látky jsou nejčastěji skladovány, převáženy v množství několika tun? K těm nejrozšířenějším patří:
 - a. Fosgen a sirovodík
 - b. Amoniak a chlor
 - c. Formaldehyd a kyanovodík

6. Zkapalněný chlor je bezbarvý nebo světle žlutý plyn. K jeho únikům dochází např. při přepravě po železnici. Jeho nebezpečný účinek spočívá:
 - a. V hořlavosti
 - b. Výbušnosti
 - c. Toxicitě (jedovatosti)

7. Při vdechování chloru v nízkých koncentracích jsou prvními příznaky zasažení:
 - a. Ospalost, malátnost, únava
 - b. Bolení zad
 - c. Kašel, slzení

8. Chlor se často používá k dezinfekcím, víte, kde se často používá?
- Zimní stadiony
 - Bazény
 - Potravinové závody
9. Další rozšířenou nebezpečnou látkou je amoniak. Lidově se mu říká:
- Toluen
 - Čpavek
 - Nitrogen
10. Amoniak najdeme v množství několik až desítek tun v každém provozu, kde se používají:
- Chladicí nebo mrazicí zařízení (zimní stadiony, mrazírny, chladírny, ...)
 - Zařízení k úpravě a desinfekci vody (vodárny, čističky, úpravny pitných i odpadních vod)
 - Průmyslové a poloprovozní pece a trouby (pekárny, cukrárny, potravinářské provozy)
11. Zaškrtněte 4 organizace patřící mezi základní složky Integrovaného záchranného systému
- Armáda ČR
 - Hasičský záchranný sbor ČR
 - Český červený kříž
 - Česká národní banka
 - Horská služba
 - Zdravotnická záchranná služba
 - Policie ČR
 - Jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí
12. Jaké telefonní číslo zavoláte jestliže:
- Jste svědky požáru:.....
 - Vidíte osoby páchající nějakou trestnou činností:
 - Naleznete cyklistu nehybně ležícího na zemi:
13. Jaké zásady bychom měli dodržet v případě, že uslyšíme varovný signál sirény?
- Rychle se ukrýt do budovy, zavřít okna a dveře. Zapnout rádio, televizi, abychom věděli vše potřebné
 - Opustit budovu a směřovat k nejbližšímu úkrytu civilní ochrany.
 - Pokračovat v klidu v práci, v případě nebezpečí nás na něj upozorní kompetentní orgány
14. V ČR je zaveden jeden varovný signál:
- Všeobecná výstraha
 - Letecký poplach
 - S.O.S

15. Jak zareagujete, jestliže uslyšíte signál: “požární poplach“?
- Okamžitě opustíte třídu/pracoviště a běžíte domů varovat své nejbližší
 - Okamžitě se někde schováte, třeba pod lavici, do sklepa či na půdu, pomáháte slabším spolužákům/spolupracovníkům
 - Signál je určen ke svolání jednotek požární ochrany, a pokud se vás bezprostředně netýká, zachováte klid a pokračujete v práci
16. Jak byste si chránili dýchací cesty a oči v případě nebezpečí zamoření?
- Přiložili byste si ruku na ústa a na oči si dali brýle proti slunci
 - Lyžařskými brýlemi a dali byste si navlhčený kapesník na ústa
 - Dali byste si na hlavu čepici a natáhli ji přes oči
17. Kdo rozhoduje o evakuaci?
- Krizový štáb
 - Český rozhlas
 - Vláda
18. Oxid uhelnatý je nebezpečný plyn, který vzniká při nedokonalém spalování fosilních paliv. Je to hořlavý plyn:
- Bez zápachu
 - Charakteristického zápachu po mandlích
 - Charakteristického zápachu po hořčici
19. Oxid uhelnatý se váže na červené krevní barvivo a tím ho blokuje, při vysokých koncentracích může způsobit smrt během několika vteřin. Při malých koncentracích jsou prvními příznaky zasažení:
- Bolest hlavy, bušení srdce, tlak na prsou
 - Intenzivní kašel, pálení očí, slzení
 - Poruchy spánku, bolesti kloubů, svalů
20. Při haváriích s únikem všech nebezpečných látek je základní ochranou:
- Nepřibližovat se k místu havárie, vyhledat úkryt
 - Zdržovat se mimo jakoukoliv budovu
 - Okamžitě vyhledat prodejnu s ochrannými pomůckami
21. V případě, že si nemůžete vzpomenout na číslo hasičského záchranného sboru, záchranné zdravotnické služby nebo policie, máme možnost zavolat na nové jednotné tísňové číslo:
Víte, které to je?.....

10.2 Metodická pomůcka 1

Metodická pomůcka pro obyvatelstvo

Pavla Danková

Obsah

1. Úvod.....	3
2. Základní pojmy	4
3. Rady a doporučení.....	8
3.1 Linky tísňového volání.....	8
3.2 Zdroje informací	9
3.3 Varování.....	9
3.4 Evakuace a evakuační zavazadlo.....	10
4. Závěr	13
5. Literatura.....	14

1. Úvod

Tato metodická pomůcka je určena pro obyvatelstvo. Obsahuje nejzákladnější informace, které by se jim mohly hodit v případě nějaké mimořádné události. Snažila jsem se do ní zahrnout takové informace, které považuji za nezbytné.

2. Základní pojmy

Integrovaný záchranný systém IZS:

Koordinovaný postup složek IZS při přípravě na mimořádné události a při provádění záchranných a likvidačních prací. Koordinací postupu složek IZS při společném zásahu se rozumí koordinace záchranných a likvidačních prací včetně řízení jejich součinnosti.

Složky IZS dělíme na dvě části:

- a) *základní složky IZS* - sem patří Hasičský záchranný sbor ČR, Policie ČR, jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany, a zdravotnická záchranná služba;
- b) *vedlejší složky IZS* - sem patří vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil, ostatní ozbrojené bezpečnostní sbory, ostatní záchranné sbory, orgány ochrany veřejného zdraví, havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby, zařízení civilní ochrany, neziskové organizace a sdružení občanů, která lze využít k záchranným

a likvidačním pracím. Ostatní složky integrovaného záchranného systému poskytují při záchranných a likvidačních pracích plánovanou pomoc na vyžádání.

Mimořádná událost:

Je nenadálý, částečně nebo zcela neovládaný, časově a prostorově ohraničený děj, který vznikl v souvislosti s provozem technických zařízení, působením živelních pohrom, havárií, neopatrným zacházením s nebezpečnými látkami, epidemiemi nebo jiného nebezpečí, které ohrožuje životy a zdraví lidí, značné majetkové hodnoty nebo životní prostředí.

Ochrana obyvatelstva:

Plnění úkolů civilní ochrany při ozbrojeném konfliktu či mimo něj, zejména varování, vyzoomění, evakuace, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva a další opatření k zabezpečení ochrany života, zdraví a majetku.

Výklad ochrany obyvatelstva není jednotný. V některých zemích, které systém krizového řízení nemají,

je termín ochrana obyvatelstva užíván v širším výkladu jako systém nevojenské ochrany – řeší např. ochranu vnitřní bezpečnosti a ekonomiky.

Záchranné práce:

Činnosti k odvrácení nebo omezení bezprostředního působení rizik vzniklých mimořádnou událostí, zejména ve vztahu k ohrožení života, zdraví, majetku či životního prostředí, a vedoucí k přerušení jejich příčin.

Likvidační práce:

Činnosti vedoucí k odstranění následků způsobených mimořádnou událostí, přičemž následky se rozumí účinky nebo dopady a rizika působící na osoby, zvířata, věci a životní prostředí.

Evakuace:

Souhrn organizačních a technických opatření zabezpečujících přemístění osob, zvířat a věcných prostředků v daném pořadí priority z míst ohrožených mimořádnou událostí do míst, kde je pro osoby

zajištěno náhradní ubytování a stravování (nouzové přežití), pro zvířata ustájení, a pro věcné prostředky uskladnění.

Ukrytí obyvatelstva:

Ukrytí obyvatelstva je využití úkrytů a jiných vhodných prostorů k ochraně obyvatelstva před účinky světelného a tepelného záření, pronikavé radiace, kontaminace radioaktivním prachem, chemickými nebo biologickými látkami a proti tlakovým účinkům zbraní hromadného ničení. K tomuto účelu se využívají improvizované a stálé úkryty.

Stálé úkryty:

Ochranné stavby vybudované k ukrytí obyvatelstva zejména za válečného stavu (nerovnoměrně rozmístěny, jejich uvedení do provozu vyžaduje čas.

Improvizované úkryty:

Suterénny a jiné vhodné prostory obytných domů, provozních objektů, které se za ohrožení státu a za válečného stavu přizpůsobují k ochraně osob. Může se jednat

o jakékoliv budovy, u kterých lze uzavřít a utěsnit okna, dveře, ventilaci apod. – nejvyužívanější při mimořádných událostech.

3. Rady a doporučení

3.1 Linky tísňového volání

V případě jakékoliv mimořádné události volejte číslo: 112 – jednotná linka tísňového volání,

nebo čísla: 158 – policie

: 150 – hasiči

: 155 – záchranka;

: 156 – městská policie.

Jak správně volat?

ohlaste: co se stalo

: kde se to stalo

: své jméno a číslo telefonu, ze kterého voláte

a vyčkejte na další pokyny.

3.2 Získávání informací

Informace o možném ohrožení, místech úkrytů apod. naleznete na oficiálních internetových stránkách vašeho města většinou tímto způsobem:

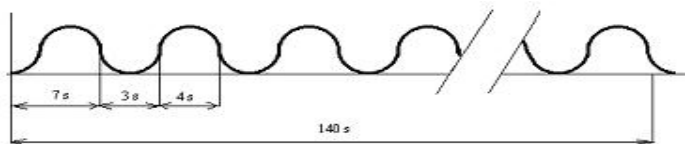
úvodní strana – krizové řízení- informace pro obyvatele

V případě, že k mimořádné události už došlo, zapněte si televizi nebo rádio, odkud se dozvíte vše potřebné.

3.3 Varování

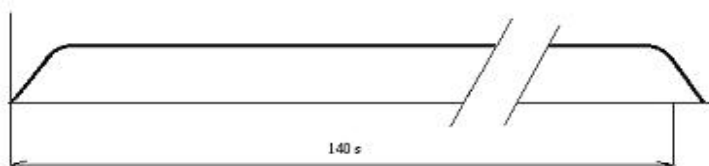
Mimořádnou událost ohlašuje kolísavý tón sirény trvající 140 sekund.

Schéma naleznete na obrázku.

Zpravidla každou první středu v měsíci v 12.00 dochází ke zkouškám sirén. V tomto případě se používá nepřerušovaný tón po dobu 140 sekund.

Schéma zkušebního tónu:

3.4 Evakuace a evakuační zavazadlo

V případě ohrožení, při kterém musíte opustit domácnost na více jak jeden den, je potřeba si zabalit evakuační zavazadlo. Platí zásada, že každá osoba by měla mít své evakuační zavazadlo. Ideální volbou je kufr na kolečkách (manipulace, skladnost), batoh (máte obě ruce volné) nebo taška. V mnoha domácnostech je také domácí zvíře, které je třeba vzít s sebou.

Obsah evakuačního zavazadla si můžeme rozdělit do několika skupin:

a) jídlo + pití + nádobí:

trvanlivé, dobře zabalené potraviny na dva až tři dny, hrnek, příbor a miska, otvírák na konzervy, případně krmivo pro domácí zvíře.

- b) cennosti a dokumenty:
osobní doklady (občanský průkaz, rodný list, cestovní pas, kartička pojišťovny), dále pak pojistné smlouvy, smlouvy o investicích, stavební spoření, peníze v hotovosti a platební karty;
- c) léky a hygiena:
léky denního užívání, zdravotní pomůcky a běžné hygienické pomůcky;
- d) oblečení a vybavení pro přespání
oblečení dle ročního období, náhradní oblečení, obuv, spací pytel, karimatka, pláštěnka nebo deštník;
- e) přístroje, zábava
mobilní telefon + nabíječka, rozhlasový přijímač + náhradní baterie svítilna, zavírací nůž, šití, psací potřeby, společenské hry.

Zásady opuštění domu, bytu:

- uhasťte otevřený oheň v topidlech (krb);
- vypněte elektrické spotřebiče (pozor na plnou lednici);

- uzavřete přívody plynu a vody;
- ověřte, zda jsou o evakuaci informováni i sousedé;
- dětem vložte do kapsy cedulku se jménem a adresou;
- vezměte evakuační zavazadlo;
- zamkněte byt.

4. Závěr

Tato metodická příručka pro obyvatelstvo vznikla kvůli zvýšení jeho připravenosti na mimořádné události. Pokusila jsem se vytvořit jakéhosi „mini-průvodce“, který by mohl lidem pomoci v případě nějaké mimořádné události.

5. Literatura

- 1) <http://www.c-budejovice.cz/cz/mesto/krizove-rizeni/stranky/informace-pro-obyvatele-23-03-2009.aspx>;
- 2) <http://www.hzscr.cz/clanek/jednotny-system-varovani.aspx>;
- 3) http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/udalosti/slovník/index_odbor_info.html#xo;
- 4) http://www.firebrno.cz/uploads/blondynky/verze_pdf/evakuacni_zavazadlo.pdf.

METODICKÁ POMŮCKA PRO OBYVATELSTVO

Pavla Danková

Integrovaný záchranný systém (IZS)

- Koordinovaný postup složek IZS při přípravě na mimořádné události a při provádění záchranných a likvidačních prací.
- Provádí koordinovaný postup při záchranných a likvidačních pracích včetně řízení jejich součinnosti.
- Skládá se ze:
 - základních složek IZS
 - vedlejších složek IZS.

Základní složky IZS

- Hasičský záchranný sbor ČR,
- Policie ČR,
- jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje,
- zdravotnická záchranná služba.

Vedlejší složky IZS

- vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil,
- ostatní ozbrojené bezpečnostní sbory,
- ostatní záchranné sbory,
- orgány ochrany veřejného zdraví,
- havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby,
- zařízení civilní ochrany,
- neziskové organizace a sdružení občanů.

Mimořádná událost

- Nenadálý, částečně nebo zcela neovládaný, časově a prostorově ohraničený děj.
- Vznikla v souvislosti:
 - s provozem technických zařízení,
 - působením živelních pohrom,
 - havárií.
- Ohrožuje životy a zdraví lidí.

Ochrana obyvatelstva

- Plní úkoly civilní ochrany při ozbrojeném konfliktu či mimo něj,
- jedná se především o:
 - varování,
 - vyrozumění,
 - evakuace,
 - ukrytí,
 - nouzové přežití obyvatelstva,
 - další opatření k zabezpečení ochrany života, zdraví a majetku.

Záchranné práce

- Činnosti k odvrácení nebo omezení bezprostředního působení rizik vzniklých mimořádnou událostí,
- zejména ve vztahu k ohrožení života, zdraví, majetku či životního prostředí,
- vedoucí k přerušení příčin.

Likvidační práce

- Činnosti vedoucí k odstranění následků způsobených mimořádnou událostí, přičemž následky se rozumí účinky nebo dopady a rizika působící na osoby, zvířata, věci a životní prostředí.

Linky tísňového volání

- Hasiči -150
- Policie - 158
- Lékařská pomoc - 155
- Městská policie - 156

Jak správně volat?

- Ohlaste:
 - co se stalo,
 - kde se to stalo,
 - své jméno a číslo telefonu, ze kterého voláte,
 - vyčkejte na další pokyny!

Získávání informací

- Informace o možném ohrožení, místech úkrytů apod. naleznete:

NA OFICIÁLNÍCH INTERNETOVÝCH STRÁNKÁCH VAŠEHO MĚSTA

- většinou tímto způsobem:

úvodní strana – krizové řízení/ochrana obyvatelstva/ bezpečnost ve městě- informace pro obyvatele.

Varování

- Mimořádnou událost ohlašuje kolísavý tón sirény trvající 140 sekund.

Varování

- Zpravidla každou první středu v měsíci v 12.00 dochází ke zkouškám sirén. Používá se nepřerušovaný tón po dobu 140 sekund.

Evakuace a evakuační zavazadlo

- Ideální volbou je:
 - kufr na kolečkách,
 - batoh (máte obě ruce volné),
 - krosna,
 - popřípadě taška.
- V mnoha domácnostech je také domácí zvíře, které je třeba vzít s sebou.

Obsah evakuačního zavazadla

- Jídlo + pití + nádobí:
 - trvanlivé, dobře zabalené potraviny na dva až tři dny,
 - hrnek,
 - příbor a miska,
 - otvírák na konzervy,
 - případně krmivo pro domácí zvíře.

Obsah evakuačního zavazadla

- Léky a hygiena:
 - léky denního užívání,
 - zdravotní pomůcky,
 - běžné hygienické, pomůcky.

Obsah evakuačního zavazadla

- Cennosti a dokumenty:
 - osobní doklady (občanský průkaz, rodný list, cestovní pas, kartička pojišťovny), dále pak
 - pojistné smlouvy,
 - smlouvy o investicích,
 - stavební spoření,
 - peníze v hotovosti a platební karty.

Obsah evakuačního zavazadla

- Oblečení a vybavení pro přespání:
 - oblečení dle ročního období,
 - náhradní oblečení, obuv,
 - spací pytel, karimatka,
 - pláštěnka nebo deštník.

Obsah evakuačního zavazadla

□ Přístroje, zábava:

- mobilní telefon + nabíječka
- rozhlasový přijímač + náhr baterie,
- svítilna,
- zavírací nůž,
- šití,
- psací potřeby,
- společenské hry.

Zásady opuštění bytu

- uhasíte otevřený oheň v topidlech (krb);
- vypnete elektrické spotřebiče (pozor na plnou lednici);
- uzavřete přívody plynu a vody;
- ověřte, zda jsou o evakuaci informováni i sousedé;
- dětem vložte do kapsy cedulku se jménem a adresou;
- vezměte evakuační zavazadlo
- uzamkněte byt.